

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Nazila AKSU

TÜRK MEDENİ HUKUKUNDA ÇOCUĞUN VESAYET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE
KORUNMASI

Özel Hukuk Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Nazila AKSU

TÜRK MEDENİ HUKUKUNDA ÇOCUĞUN VESAYET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE
KORUNMASI

Danışman

Doç. Dr. Ayşe ARAT

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Nazila AKSU'nun bu çalışması, jürimiz tarafından Özel Hukuk Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Doç. Dr. Selin SERT SÜTÇÜ	(İmza)
Üye (Danışman)	: Doç. Dr. Ayşe ARAT	(İmza)
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Mahmut KIZIR	(İmza)

Tez Başlığı:	Türk Medeni Hukukunda Çocuğun Vesayet Hükümleri Çerçevesinde Korunması
--------------	---

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 10/07/2023

Mezuniyet Tarihi :10/08/2023

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türk Medeni Hukukunda Çocuğun Vesayet Hükümleri Çerçevesinde Korunması” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Nazila AKSU

(imza)

XXXXXX

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

03 / 08 / 2023

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Nazila AKSU
Öğrenci Numarası	202152025029
Anabilim Dalı	Özel Hukuk
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Ayşe ARAT
Yüksek Lisans Tez Başlığı	Türk Medeni Hukukunda Çocuğun Vesayet Hükümleri Çerçevesinde Korunması
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	
Rapor Tarihi	01.08.2023
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: % 14 Alıntılar dahil: % 18
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,	
Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 97 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. () Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Danışman Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ayşe ARAT	

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	V
ÖZ	vi
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR.....	ix
GİRİŞ.....	1
I. Konunun Takdimi	1
II. Konunun Sınırlandırılması.....	2
III. Vesayet Kurumunun Tarihsel Gelişimi	3
III.1. Roma Hukukunda Vesayet.....	3
III.2. İslam Hukukunda Vesayet.....	7
III.3. 743 Sayılı Medeni Kanun Kapsamında Vesayet.....	8

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA VESAYET KURUMU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. VESAYET KAVRAMI.....	11
1.2. TÜRK VESAYET HUKUKUNUN HUKUK SİSTEMİMİZDEKİ YERİ VE KURUMUN HUKUKİ NİTELİĞİ.....	13
1.3. VESAYET TÜRLERİ	16
1.3.1. Kamu Vesayeti.....	16
1.3.2. Özel Vesayet.....	17
1.4. VESAYET KURUMUNUN VELAYET VE DİĞER VESAYET ORGANLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI	18
1.4.1. Vesayet Kurumunun Velayet ile Karşılaştırılması	18
1.4.2. Vesayet Kurumunun Kayyımlık ile Karşılaştırılması	22
1.4.3. Vesayet Kurumunun Yasal Danışmanlık ile Karşılaştırılması	23
1.5. YABANCILIK UNSURU İÇEREN VESAYET	25
1.6. VESAYET HUKUKUNA HAKİM OLAN İLKELER	29
1.6.1. Orantılılık İlkesi.....	29
1.6.2. Belirlilik İlkesi	30
1.6.3. Çocuğun Üstün Yararı İlkesi	31
1.6.3.1. Çocuk Kavramı.....	31

1.6.3.2. Çocuğun Üstün Yararı Kavramı	32
1.6.4. Çocuğun Dinlenilmesi İlkesi (Katılım İlkesi).....	34
1.6.5. Vesayetin Süreli Olması.....	35

İKİNCİ BÖLÜM

VESAYETİ GEREKTİREN HALLER, VASİLİK, VESAYET ALTINDAKİ ÇOCUĞUN EHLİYET YÖNÜNDEN HUKUKİ DURUMU

2.1. VESAYETİ GEREKTİREN HALLER.....	37
2.1.1. Vesayeti Gerektiren Hallerden Küçüklük	37
2.1.1.1. Velayet Hakkını Elinde Bulunduran Anne ve Baba Açısından.....	38
2.1.1.2. Velayet Hakkı Kimsede Bulunmayan Küçük Açısından	39
2.1.1.3. Evlat Edinen Kişi Açısından.....	41
2.1.1.4. Evlilik Dışı Doğan Küçük Açısından	41
2.1.2. Vesayeti Gerektiren Durumu Bildirim Yükümlülüğü	42
2.2. VASİLİK	42
2.2.1. Vasinin Atanması	43
2.2.1.1. Genel Olarak Vasinin Atanması	43
2.2.1.2. Şartlar	44
2.2.1.2.1. Olumlu Şartlar	44
2.2.1.2.2. Olumsuz Şartlar	46
2.2.1.3. Atama Usulü	48
2.2.1.4. Vasinin Kaçınma ve Şahsına İtiraz Hakkı	50
2.2.2. Vasinin Hakları.....	52
2.2.2.1. Dört Yıl Dolunca Vasilikten Kaçınma Hakkı	52
2.2.2.2. Ücret ve Masrafları Talep Etme Hakkı	53
2.2.3. Vasinin Yükümlülükleri.....	55
2.2.3.1. Özen Gösterme	55
2.2.3.1.1. Çocuğun Bakımına ve Eğitimine Özen	56
2.2.3.1.2. Çocuğun Vasinin Sözünü Dinleme Yükümlülüğü	57
2.2.3.2. Vesayet Altındaki Çocuğun Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması.....	57
2.2.3.3. Temsil Etme.....	59
2.2.3.4. Malvarlığını Yönetme.....	60
2.2.3.5. Hesap Verme	62
2.3. VESAYET ALTINDAKİ ÇOCUĞUN EHLİYET YÖNÜNDEN HUKUKİ DURUMU	63

2.3.1. Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmayanlar Bakımından.....	64
2.3.2. Ayırt Etme Gücüne Sahip Olanlar Bakımından.....	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VESAYET ORGANLARININ GÖREV VE SORUMLULUKLARI İLE VESAYET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE ÇOCUĞUN KORUNMASI

3.1. VASININ GÖREVLERİ.....	68
3.1.1. İşe Başlamadan Önceki Görevleri.....	68
3.1.1.1. Defter Tutma.....	68
3.1.1.2. Değer Taşıyan Şeylerin Saklanması.....	70
3.1.1.3. Taşınır Malların Satımı.....	72
3.1.1.4. Para ve Alacaklar.....	73
3.1.1.4.1. Paraları Yatırma Zorunluluğu.....	73
3.1.1.4.2. Yatırımların Dönüştürülmesi.....	74
3.1.1.5. Ticari ve Sınai İşletmeler.....	74
3.1.1.6. Taşınmazların Satımı.....	75
3.1.2. İşe Devam Sırasındaki Görevleri.....	77
3.1.3. İşin Sona Ermesindeki Görevleri.....	77
3.1.3.1. Kesin Hesap ve Son Raporun Verilmesi	78
3.1.3.2. Malvarlığının Teslimi	78
3.2. VESAYET DAİRELERİNİN GÖREV VE YETKİLERİ.....	79
3.2.1. Dosya Açma ve Defter Tutma.....	79
3.2.2. İzin Verme.....	80
3.2.2.1. Vesayet Makamından İzin Alınması Gereken Durumlar	80
3.2.2.2. Denetim Makamından İzin Alınması Gereken Durumlar	81
3.2.3. Şikayetleri ve İtirazları İnceleme.....	82
3.2.3.1. Şikayet	82
3.2.3.2. İtiraz.....	83
3.2.4. Rapor ve Hesapları İnceleme.....	84
3.3. VESAYET ORGANLARININ SORUMLULUĞU.....	85
3.3.1. Genel Olarak.....	85
3.3.1.1. Vasi Açısından Sorumluluk.....	87
3.3.1.2. Vesayet Daireleri Açısından Sorumluluk	88
3.3.1.3. Devlet Açısından Sorumluluk	88

3.3.2. Tazminat Davası.....	89
3.3.3. Rücu Davası.....	90
3.3.4. Dava Zamanaşımı	91
3.3.5. Alacağın Niteliği	93
3.4. DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER	93
SONUÇ	96
KAYNAKÇA.....	98
ÖZGEÇMİŞ	107

KISALTMALAR LİSTESİ

AY : Anayasa

b.: bent

BMÇHS : Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

bkz. : bakınız

C. : Cilt

E. : Esas

F./f. : Fıkra

ÇKK : Çocuk Koruma Kanunu

H. D. : Hukuk Dairesi

İİK : İcra ve İflas Kanunu

HMK : 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

K. : Karar

M./m./md. : Madde

MÖHUK : Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun

RG: Resmi Gazete

TBK : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu

S. : Sayı

s. : sayfa

ss. : sayfa aralığı

T. : Tarih

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

TK : Tebligat Kanunu

TMK / MK : 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

Vd. : ve devamı

Yarg. : Yargıtay

ÖZ

Çocukların korunması, Türk Hukuku da dahil olmak üzere birçok hukuk sisteminin temel ögesidir. Türk Hukuku, vesayet hükümleri çerçevesinde çocukların esenliğini sağlamayı ve haklarını korumayı amaçlamaktadır.

Türk Hukukunda vesayet, küçüklerin hak ve menfaatlerini korumak için kurulan hukuki bir kurumu ifade eder. Vesayet hükümlerinin temel amacı, çocukların fiziksel, zihinsel ve duygusal gelişimleri için uygun koşulları sağlamaktır. Bu bağlamda Türk Medeni Kanunu, vasilerin atanması ve görevlerine ilişkin özel kurallar düzenlemektedir. Bu hükümlere göre, çocuğun ana ve babasının ölümü, gaip olması veya velayet sorumluluklarını yerine getiremeyecek durumda olması hallerinde vasi atanması zorunludur. Mahkeme, çocuğun üstün yararını en önemli faktör olarak göz önünde bulundurup bir vasi atamakla yükümlü tutulmuştur.

Vasilerin görevleri, çocuğun eğitimi, sağlığı, malvarlığı yönetimi ve hukuki konularda temsil dahil olmak üzere çeşitli sorumlulukları kapsar. Vasiler, çocuğun yüksek yararı doğrultusunda hareket ederek onların korunmasını, refahını ve gelişimini sağlamakla yükümlüdür.

Türk Medeni Kanunu, vasilerin görevlerine yönelik suistimal veya ihmali önlemek için vesayet organlarını denetlemek amacıyla çeşitli mekanizmalar kurmaktadır. Mahkemeler, vesayet organlarını denetleme, gerektiğinde müdahale etme ve hatta atanmış vasinin görevini gereği gibi yerine getirmemesi veya çocuğun yüksek yararına aykırı davranması halinde vesayetini kaldırma yetkisine sahiptir.

Sonuç olarak, Türk Hukukunda çocuğun korunması kapsamlı bir şekilde vesayet hükümleri çerçevesinde sağlanmaktadır. Bu hükümler, çocuğun yüksek yararına öncelik verir, uygun vasiler tayin eder ve onlara çocuğun esenliğini ve haklarını korumak için yükümlülükler yükler. Türk Medeni Hukukunda Çocuğun Vesayet Hükümleri Çerçevesinde Korunması isimli çalışmamızda vesayet ile ilgili konulara ilişkin teorik bilgilerin yanı sıra uygulamadaki kararlara da değinilecektir.

Anahtar kelimeler: Vesayet Hukuku, Vasi, Çocuğun Korunması, Çocuğun Yüksek Yararı, Vasinin Sorumluluğu

ABSTRACT

**PROTECTION OF THE CHILD WITHIN THE FRAMEWORK OF GUARDIANSHIP
PROVISIONS IN TURKISH CIVIL LAW**

Protection of the child is an essential element of any legal system, including Turkish Law. Turkish Law aims to ensure the well-being of children and protect their rights within the framework of guardianship provisions.

In Turkish law, guardianship refers to a legal institution established to protect the rights and interests of minors. The main purpose of the guardianship provisions is to provide suitable conditions for the physical, mental and emotional development of children. In this context, the Turkish Civil Code regulates special rules regarding the appointment and duties of guardians. According to these provisions, it is obligatory to appoint a guardian in cases when the child's parents die, are absent or are unable to fulfill their custody responsibilities. The court is obliged to appoint a guardian, considering the best interests of the child as the most important factor.

The duties of guardians encompass a variety of responsibilities, including the child's education, health, property management and representation in legal issues. Guardians are responsible for ensuring the protection, welfare and development of the child by acting in the best interests of the child.

Turkish Civil Code establishes various mechanisms to control guardianship bodies in order to prevent abuse or neglect of the duties of guardians. The courts have the authority to supervise the guardianship bodies, to intervene when necessary, and even to remove the guardianship if the appointed guardian does not fulfill his duty properly or acts contrary to the best interests of the child.

As a result, the protection of the child in Turkish Law is provided in a comprehensive manner within the framework of guardianship provisions. These provisions give priority to the best interests of the child, appoint appropriate guardians and impose obligations on them to protect the child's well-being and rights. In our study titled Protection of the Child within the Framework of Guardianship Provisions in Turkish Civil Law, besides the theoretical information on the issues related to guardianship, the decisions in practice will also be mentioned.

Keywords: Guardianship Law, Guardian, Protection of the Child, Best Interest of the Child, Responsibility of the Guardian

TEŞEKKÜR

Yüksek lisansa başladığım ilk andan itibaren ve tüm eğitim-öğretim hayatım boyunca her türlü maddi-manevi desteklerini kesintisiz hissettiğim anne ve babama, psikolojik olarak zorlandığım anlarda beni rahatlatmayı başaran kardeşime, hayatımın her alanında olduğu gibi zorlu tez sürecim boyunca da bana çalışma süre ve imkanı oluşturan ve her aşamada bana yardımcı olan eşim Aykut'a, her zaman yanımda olan ve bana duydukları sevgi dolu inanç ve motivasyon için sevgili arkadaşlarıma, Yüksek Lisans eğitimim boyunca bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan, edindiğim bilgi ve becerilerde katkısı olan ve tez sürecimin her aşamasında fedakarlık gösteren kıymetli hocam Doç. Dr. Ayşe ARAT'a çalışmama sağladığı katkılarından ve sabırla sunduğu desteklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

GİRİŞ

I. Konunun Takdimi

Çocuklar, toplumun en savunmasız üyelerini temsil eder ve herhangi bir yasal sistem içerisinde özel bakım ve korunmayı hak eder. Bunu kabul eden dünya çapındaki ülkeler, çocukların haklarını ve esenliğini korumak için bazı yasal çerçeveler oluşturmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nde de Türk Medeni Kanunu'nda yer alan özel hükümlerle çocukların korunması son derece önemli bir konudur¹.

Bu çalışmamızda Türk Medeni Hukukunda çocuk koruma konusu, özellikle vesayet hükümlerine odaklanarak incelenmiştir. Çocuğun fiziksel, psikolojik, duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimi çocuğun aile ve toplum içindeki konumunu düzenleyen yasal düzenlemeler ile güvence altına alınır. Bu bağlamda çocuğun sağlıklı bir birey olarak yetişmesini sağlamak ilk önce velayet hakkı kapsamında ana ve babanın görevidir. Çocuğun ebeveynlerin yanında aynı zamanda Devlet de aynı görevi üstlenir. Devletin görevi, sadece çocuğun korunmasına yönelik ebeveynleri denetlemekle sınırlı olmayıp aynı zamanda çocukların yeteneklerine göre gelişmelerini güvence altına almak, ekonomik ve sosyal refahlarını sağlamayı da kapsamaktadır. Ancak bazı özel niteliklere haiz bireylerin korunması Devlet eliyle yürütülmektedir. Bu noktada kısıtlıların ve velayet altında bulunmayan küçüklerin gözetimi ve bakımları sosyal hukuk sistemlerinde devlet kurumu olan vesayet kurumlarına bırakılmıştır. Vesayet, yaş küçüklüğü veya diğer yetersizlikleri nedeniyle haklarını tam olarak kullanamayan veya bilinçli kararlar veremeyen çocukların refahını ve uygun gelişimini sağlayan çok önemli bir yasal kurum olarak hizmet eder. Türk Hukukunda çocuğun korunması kurumunun daha iyi anlaşılabilmesi için vesayet ile ilgili yasal mekanizmaları ve ilkeleri anlamak hayati önem taşımaktadır.

Yürütülen çalışmanın temel amacı, vesayet hükümlerine özel bir vurgu yaparak, TMK kapsamında çocukların korunmasını çevreleyen mevcut yasal çerçeveyi analiz etmektir. İlgili mevzuatı, içtihatları ve akademik görüşleri inceleyerek ve temel kavramları açıklayarak, vesayet sisteminin ve bunun çocuk haklarının korunması üzerindeki etkilerinin tam olarak anlaşılmasını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu amaca ulaşmak için çalışma konusu olan vesayet hükümleri çerçevesinde çocuğun korunması üç bölüme ayrılarak incelenecektir.

¹ Türk Medeni Kanunu, T. C. Resmi Gazete, 4721, 22 Kasım 2001 [TMK].

Çalışmanın birinci bölümünde kavram olarak vesayet araştırılacak ve kapsamına değinilecektir. Bu bölümde, vesayet kurumunun anlamı, hukuki niteliği, mevcut hukuk sistemimizdeki yeri açıklanacak olup benzer kurumlardan olan velayet, yasal danışmanlık ve kayyımlıkla karşılaştırılması yapılacaktır. Çocuk koruma önlemlerinin temelini oluşturan uluslararası sözleşmeler ve yerel mevzuat da dahil olmak üzere vesayetin altında yatan temel ilkelere genel bir bakış söz konusu bölümde sunulacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümünde Türk Medeni Hukukunda vesayet ile ilgili özel hükümler incelenecektir. Bu bölümde esas olarak vesayeti gerektiren durumlar, vasi atanmasına ilişkin yasal gereklilikler, vasilerin hak ve yükümlülükleri ile vasiliğin kurulması süreci ve vesayet altında alınan küçüğün ehliyet yönünden hukuki durumu ele alınacaktır. Ayrıca, vasinin çocuğun eğitime ve bakımına özen gösterme yükümlülüğü çerçevesinde çocuğun yüksek yararının sağlanması için öngörülen koruma amacıyla özgürlüğünün kısıtlanması kurumu da incelenecektir.

Son olarak, çalışmanın üçüncü bölümünde ise vesayetin yürütülmesi kapsamında vesayet organlarının görev, yetki ve sorumluluklarının açıklanması planlanmaktadır. İlk önce vasinin geniş kapsamlı görevleri anlatılarak yüklenen görevler çerçevesinde vesayet organlarının ve Devletin sorumluluğuna ilişkin prosedür incelenecektir. Ayrıca eklenmelidir ki, bu çalışmada vesayet hukukunun uygulanması açısından önem taşıyan ve güncel olanlar başta olmak üzere Yargıtay kararlarına da sıkça yer verilmeye çalışılacaktır.

II. Konunun Sınırlandırılması

Çocukların korunması ve çocuklar için koruyucu ve destekleyici tedbirler, Türk Medeni Kanunu içerisinde ağırlıklı olarak aile hukuku bölümünde düzenlenmiştir. Bu tedbirlerin başında anne ve babaya tanınan velayet hakkı gelmektedir. Velayet hakkının kaldırılması/değiştirilmesi ve buna ilişkin dava usulü haricinde çocuğun velayet hakkı kapsamında korunması konusuna bu çalışmada değinilmeyecektir.

Türk Hukukunda vesayet kurumunu korunmaya ihtiyacı olan bütün kişileri koruyan hukuki bir teşkilat olarak tanımlamak mümkündür. Kişisel ve ekonomik konularda kendi menfaatlerini koruyamayacak durumda bulunan kısıtlılar ve velayet altında bulunmayan küçükler devlet tarafından sağlanan koruma kapsamındadır. Bu bağlamda kişi hakkında kısıtlılık kararı verilmiş olması veya kişinin yaş küçüklüğü vesayeti gerektiren iki temel nedendir. Çalışma konumuzun sınırlandırılmasından dolayı yalnızca yaş küçüklüğü nedeniyle devreye giren vesayet kurumu ayrıntılarıyla inceleme konusu olacaktır.

III. Vesayet Kurumunun Tarihsel Gelişimi

Vesayet ve velayet kurumları modern hukuk düzenlerinde aile hukukunun önemli konuları arasında sayılmakla beraber medeni hukuk alanı ile ilgili kanunlarda özel olarak hükme bağlanmıştır. Çalışmamızın esas bölümünü oluşturan vesayet kurumunun betimlenmesi ve özünün anlaşılması amacıyla esas bölüme giriş yapmadan önce vesayet kurumunun tarihsel gelişimi üzerinde durulmasında yarar vardır. Bu nedenle bu başlık altında Roma Hukuku, İslam Hukuku ve Türk Hukukunda zaman içerisinde vesayet kavramında gerçekleşen değişim ve gelişimler ele alınmıştır.

III.1. Roma Hukukunda Vesayet

Roma Hukukunda baba egemenliğine dayalı (*ata erkil, patriyarkal*) ve babanın çok geniş bir yapılanma hakimiyeti olan aile kurumu söz konusuydu². Mevcut hukuk sistemlerindeki pek çok kurumun ve hukuk normlarının kaynağı Roma Hukukuna dayandığı gibi vesayet ve velayet kurumunun temeli de Roma Hukuk sisteminden gelmektedir³. Eskiden aile kavramı sadece anne, baba ve onların çocuklarını değil, aynı zamanda dedeleri, nineleri, amcaları, halaları, dayıları, teyzeleri, onların eşlerini, gelinlerini, çocuklarını ve torunlarını hatta hizmetliler ve kölelerini de kapsamaktaydı. Roma’da aile babasının (*pater familias*) geniş yetkiler ile donatıldığı ve aile üyeleri üzerinde mutlak yetkilere (*patria potestas*) sahip olduğu bilinmektedir⁴. Bununla beraber *pater familias* hakimiyetinin kurulmasının mümkün

² Koschaker, Paul/Ayiter, Kudret, **Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İzmir, 1993, s. 298 vd.; Acabey, Mehmet Beşir, **Soybağı**, Güncel Hukuk Yayınları, İzmir, 2002, s. 41; Güneş Ceylan, Seldağ, **Roma Hukukundan Günümüze Velayet- Vesayet Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2004, s. 30; Tahiroğlu, Bülent / Erdoğan, Belgin, **Roma Hukuku Dersleri**, Der yayınları, İstanbul, 2009, s. 153;

³ Acar Umut, Ayşe, **Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 23; İnceel, Murat, “Roma ve Türk Hukukunda Vesayet”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 2009, s. 2; Gözler, Kemal, **Hukuka Giriş**, 15. Baskı, Ekin Yayınevi, 2018, s. 137; Tahiroğlu, Bülent, **Roma Borçlar Hukuku**, 1. Baskı, Der Yayınları, İstanbul, 2012, s. 3;

⁴ Akyüz, Emine, “Medeni Kanun’a Göre Ana Babanın Çocuğu Yetiştirme Görevi”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 1, 1983, ss. 511-529, (Akyüz, Yetiştirme), s. 512; Hatemi, Hüseyin / Serozan, Rona, **Aile Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993, s. 266; Baktır Çetiner, Selma, **Velayet Hukuku**, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2000, s. 25; Özlü, Hakkı, **Türk Medeni Hukukunda Velayetin Kaldırılması**, Ankara, 2002, s. 7; Güneş Ceylan, s. 33; Huysal, Burak, **Devletler Özel Hukukunda Velayet**, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2005, s. 11; Karabacak, Ayşegül, “Eşlerin Çocuk Üzerindeki Velayet Hakkı”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 2006, s. 13; Aksaray, Buse, “Roma Hukukunda Kadının Hak ve Fiil Ehliyeti”. Yüksek Lisans Tezi. **İstanbul Üniversitesi**

olmadığı durumlarda aile içinde bulunan bazı bireylerin hukuki işlem yaparken zarar görmemeleri için kendilerine bir yardımcı ya da onun yerine hukuki işlem yapacak biri, yani vasi ataması gündeme geliyordu. Bu nedenle velayet ve vasilik kurumları bazı kişilerin sınırlamaları sonucu ortaya çıkmıştır.

Roma Hukukunda vesayet Latince dilinden gelen “*tutela*” kelimesi ile ifade edilmekte ve kısıtlı aile bireylerine atanan vasilere “*tutor*” denilmektedir⁵. Tutor, aile babası tarafından düzenlenen özel vasiyetname ile belirlenmekteydi. Vasiyetnamenin bulunmadığı durumlarda ise tutor vazifesini yasa gereği en yakın erkek akraba (*agant*) taşımaktaydı⁶. Roma Hukukunda hak ehliyetine sahip olabilmek için Roma vatandaşı ve özgür olmak, aynı zamanda baba egemenliği altında bulunmama şartlarını taşımak gerekmektedir. Bununla birlikte 25 yaşını doldurmuş, akıl hastalığı bulunmayan, müsrif olmayan erkekler aynı zamanda fiil ehliyetine de sahip oluyordu. Buradan anlaşılabacağı üzere, Roma Hukukunda kadınlar hak ehliyetine sahip olabiliyorken Roma İmparatorluğunun Klasik dönemin sonları ve Iustinianus dönemine kadar fiil ehliyetlerinin varlığı kabul edilmiyordu⁷. Bu nedenle, Roma Hukukunda, modern hukukta olduğu gibi hak ehliyetine sahip oldukları halde, fiil ehliyeti olmayan veya ehliyeti sınırlandırılmış olanlar da bulunmakta idi. Yedi yaşına kadar her iki cinsiyetten çocuklar (*infantes*), çocukluk çağını aşmış ancak ergenliğe erişmemiş küçükler (*impuberes infatnia maiores*), yetişkin kadınlar, akıl hastası olan kişiler, müsrif kimseler ve son olarak imparatorluk döneminde 14-25 yaş arası ergen küçükler (*puberes minores*) fiil ehliyeti bulunmayanlar veya sınırlandırılmış kişiler olarak kabul edilirdi. Dolayısıyla, Roma Hukukunda herhangi bir nedenle korunmaya muhtaç olan ve kendi

Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011, s. 18; Serdar, İlknur, “Birlikte Velayet”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S. 1, 2008, ss. 155-197, s. 155; Güneş Peschke, Seldağ, “Roma’da Kadının Fiil Ehliyetinin Sınırları”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 23, S. 3, 2017, ss. 17-32, s. 19; Akıncı, Şahin, **Roma Hukuku Dersleri**, 17. Baskı, Sayram Yayınları, Konya, 2022, s. 254;

⁵ **İnceel**, s. 19; Aldemir, Songül, “Medeni Kanun Çerçevesinde vesayet ilişkisi ve vesayeti gerektiren haller”, Yüksek Lisans Tezi. **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Erzurum, 2020, s. 6;

⁶ Yıldız, Ekrem/Gürsoy, Serhan, **Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul ve Esasları**, 1. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 5; **Aldemir**, s. 6; Doğanç, Kamil / Kocakuşak, Fulya, Eski Roma Ailesinde “Pater Familias” ve “Patria Potestas” Kavramları, **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 15, S. 27, ss. 233-250; s. 244;

⁷ Eşelioğlu Sezgili, Nevin, “Vasinin Görevleri ve Sorumluluğu”. Yayımlanmış Yüksek lisans Tezi. **Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Mersin, 2007, s. 2; Sarıtaş, Duygu Özer, **Roma Kişiler Hukuku Ders Notları**, 1. Baskı, Dora Basım, Bursa, 2018, s. 61.

işlemlerini bilerek ve anlayarak yapamayan kişilere yardım için vasi veya kayyım tayin edilirdi⁸.

Roma Hukuku'nda yedi yaşına kadar her iki cinsten olan çocuklar konuşamadıkları ve hukuki işlem yapma iradesine sahip olamadıkları için “*infantes*” grubunda yer almaktaydılar⁹. *Infantes* sayılan küçüklerin fiil ehliyeti bulunmadığı gibi haksız fiil ehliyetinden de yoksun oldukları kabul ediliyordu. Yedi yaşından küçük olan çocuklar baba egemenliği altında bulunuyor iseler “*alieni iuris*” sayılmaktaydılar. *Alieni iuris* sayılan kişilerin hak ehliyeti ve malvarlıkları bulunmamaktaydı. Bu nedenle baba egemenliği altında bulunan hak ehliyeti ve malvarlığı bulunmayan küçük adına bütün hukuki işlemleri onların aile babaları yapıyordu. Herhangi bir nedenle baba egemenliği altında bulunmayan küçük “*sui iuris*” durumda olur ve kendisine bir vasi atanırdı. Baba egemenliği altında bulunmayan küçükler tayin edilen vasiler, küçük ile ilgili bütün hukuki işlemleri doğrudan doğruya kendisi yaparlardı. Yapılan hukuki işlemin sonuçları ilk önce vasi üzerinde doğmakta, daha sonra ise küçüğün ergenlik çağına ulaşmasıyla yapılacak ikinci işlemle küçüğe devredilmekteydi¹⁰.

Ergenlik çağına ulaşmamış ancak yedi yaşını bitirmiş olan küçüklerin (*impubes infatnia maiores*) hukuki işlem ehliyeti var kabul edilmekle beraber tam değildi. Bunlara da bir vasi tayini yoluna gidilir ve vasinin katılımı ile hukuki işlemler gerçekleştirilirdi. *Infantes* sayılan küçüklerden farklı olarak 7-14 yaş arasında bulunan küçükler bazı hukuki işlemleri tek başına yapabilirlerdi. Örneğin, bu gruba giren küçükler, kendi lehine sonuç doğuran hukuki işlem olarak sayılan bağışlama işlemini vasinin katılımına gerek kalmaksızın tek başına kabul edebiliyorlardı¹¹. Ancak bu gruba dahil olan küçükler ergenliğe henüz ulaşamadıkları için evlenme ehliyeti ve vasiyetname yapma ehliyetinden yoksun sayılmaktaydı. Yedi yaşından büyük ergenliğe ulaşmamış küçük, baba egemenliği altında bulunuyorsa kendisine vasi tayin edilmesine gerek yoktu. *Infans*larda olduğu gibi bütün hukuki işlemleri küçüğün adına aile babası yapabilirirdi. Kendisine vasi tayin edilen küçükler, tek tarafa ve iki tarafa borç yükleyen hukuki işlemleri ancak vasinin iştiraki ile yapabilirlerdi. Bu durumda işlem doğrudan vasi tarafından değil, küçük tarafından yapılır; fakat işlem yapma sırasında vasinin hazır bulunması, işleme katılması (*auctoritas*) ve yardım etmesi

⁸ Sarıtaş, s. 123; Özmen, İsmail, *Vesayet Hukuku Davaları: Açıklamalı İçtihatlı*, 3. Baskı, Kartal Yayınevi, Ankara, 2004, s. 37;

⁹ Aksaray, s. 23; Akıncı, s. 272;

¹⁰ İnceel, s. 41; Akıncı, s. 273;

¹¹ Akıncı, s. 274; Aksaray, s. 23;

gerekmekteydi¹². Hukuki işlemin geçerli olabilmesi için vasinin işlem yapma sırasında katılması önemlidir. Vasinin işlemden önce veya sonra verilen izin işlemi geçerli hale getirmez¹³. Vasinin *auctoritas* olmadan yapılan işlem askıda hükümsüz olarak kabul edilirdi.

Roma Hukuku'nda 14-25 yaş arası ergenlerin (*puberes minores*), yani baliğ sayılan küçüklerin önceden hukuki işlem ehliyetinin tam olduğu kabul ediliyordu. Bunlar tek başlarına hukuki işlem yapabildikleri gibi haksız fiillerinden de sorumlu tutulmaktaydı. Ancak yeterince tecrübeli olamadıkları, işlem yapma sırasında yeterince özen ve dikkat gösteremeyecek ve menfaatlerini gereği gibi koruyamayacakları yönünde oluşan şüphelerden ötürü 25 yaşına ulaşınca kadar bu kişilerin korunması gerektiği düşüncesi hakim olmaya başladı. Zira hukuki işlem yapan küçük aldatıldığını ispat edebilirse, tecrübesizliğinden faydalandığı gerekçesiyle karşı taraf aleyhine bir ceza davası açabilirdi. İnsanların 25 yaşını doldurmamış ergenlerle hukuki işlem yapmaya teşvik amacıyla baliğ küçüklerle “*curator*” denilen kayyım atama yoluna gidildi¹⁴. Kayyım, çocuğa ait malvarlığının idaresi ve hukuki işlem yapma konularında çocuğa yardım etmekteydi. Zamanla isteğe bağlı kayyımlık yerine mecburi kayyımlık uygulaması başladı. Bu şekilde ergen küçüklerin fiil ehliyeti de kısıtlanmış oldu. Kayyımın izni olmadan yapılan işlem geçersiz sayılırdı. Kendisine kayyım atanan küçük, işlemle bağlı olmadığı halde karşı taraf kayyım tarafından icazet verilene kadar bağlı kalıyordu. İcazet verilmediği halde işlem geçersiz oluyor ve karşı taraf işleme bağlı kalmaktan kurtuluyordu.

Roma Hukuk sistemine göre kısıtlıya atanan *tutor*, kısıtlıya ait malvarlığını yönetme hakkı ile hayat hakkı dışında bütün haklarını kullanabilmekte, kişisel ilişkilerini de idare edebilmekteydi¹⁵. *Tutor*'a verilen bu geniş hak ve yetki denetimsizlik sonucunda vesayet altına alınanın çıkarlarını ve menfaatlerini korumak için değil, daha çok *tutor* lehine tanınmış bir hak olma vazifesini taşıyordu¹⁶. Sosyal ilişkilerin artması, kadınların sosyal hayata ve ekonomik ilişkilere daha fazla ilgi duyması ve iştirak etmesi ile Roma Hukukunun son dönemlerinde vesayetin kapsamının daraltıldığı, özellikle kadınlara atanan vasilerin sadece malvarlığı ile ilgili işlemlerde danışmanlık yaptığı, kişisel ilişkilerde müdahalede bulunmadıkları, daha sonra ise kadınlar üzerindeki vesayetin tamamen kaldırıldığı

¹² İncelel, s. 43-44; Akıncı, s. 274.

¹³ İncelel, s. 66-67; Akıncı, s. 274;

¹⁴ İncelel, s. 40; Aksaray, s. 23; Akıncı, s. 271;

¹⁵ Sezgili, s. 3; Sarıtaş, s. 82; Aydoğdu, Burcu Gizem, “Aile Hukukunda Vesayet ve Uygulamada Vesayet Davaları”. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2020, s. 5;

¹⁶ Ayiter, Kudret, Roma Hukuku Dersleri Aile Hukuku, 2. Bası, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1963, s. 67; Doğancı / Kocakuşak, s. 244; Aksaray, s. 71;

görülmektedir¹⁷. Cumhuriyet devrinden sonra ise vesayetin durumu değişmiş ve vesayet, vesayet altına alınan kısıtlının çıkarlarını korumak için oluşturulmuş ve devlet denetimine tabi tutulan bir sosyal kurum haline getirilmiştir.

III.2. İslam Hukukunda Vesayet

Vesayet ve velayet özünde farklı kavramlar olmakla beraber, bu ayırımın İslam Hukuku açısından çok belirleyici bir ölçüt olduğunu söylemek zordur. İslam Hukukunda çocuğun velayet hakkına sahip olan babası veya dedesi gibi kan hısımları çocuğu koruma, onun mallarını yönetme ve çocuğun şahsı ile ilgili konularda karar alma yetkisine sahip olduğundan hem velayet hem vesayet yetkisini birlikte kullanmaktadır¹⁸. Bu durumda çocuğun babası veya dedesi hayattayken ayrıca vesayetten bahsedilmez. Eğer babası veya dedesi hayatta değilse bu durumda velayet ve vesayet yetkisi birbirinden ayrıldığından ayrıca vasi atanması konusu gündeme gelmektedir¹⁹.

İslam Hukukuna göre fiil ehliyeti bulunmayan veya sınırlandırılmış olan kişileri korumaya ve mallarını yönetmeye ilişkin fıkıh terimi olan vesayet, fiil ehliyeti bulunmayan veya eksik olan yahut ehliyeti sonradan kısıtlanan kişilerin veli tarafından korunma imkanının bulunmadığı durumlarda hak ve çıkarlarını koruma, işletme, yönetme ve kısıtlanan kişi adına tasarruf yapma yetkisinin başka bir kişiye verilmesi olarak tanımlanabilir²⁰. Zira mümeyyiz, yani yedi yaşına giren ve temyiz kudretine sahip küçüğün veya gayri mümeyyiz, yani doğum ile temyiz dönemi arasındaki bir çocuğun, akıl zayıflığı veya akıl hastalığı gibi benzer sebeplerle kısıtlı olanların savunması ve haklarının korunması dini ve insani bir görevdir. Bu nedenle, kural olarak, küçük çocuklar, akıl hastalığı bulunan veya benzeri sebeple fiil ehliyeti bulunmayanlar babası veya dedesi tarafından korunur²¹. Fiil ehliyeti bulunmayanın babası veya dedesi hayatta değilse bu kişilerin korunması ve mallarının idare edilmesi baba veya dedenin belirlediği kişi tarafından yerine getirilir. Babasının veya dedesinin tayin ettiği vasi

¹⁷ Sezgili, s. 3; Sarıtaş, s. 82; Aydoğdu, s. 6; Güneş Peschke, s. 31; Akıncı, s. 277.

¹⁸ Atasoy, Samed, **İslam ve Osmanlı Hukukunda Hidane**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2019, s. 71; Doğanç / Kocakuşak, s. 242;

¹⁹ Atasoy, s. 72; Topal, Şevket, “Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımı ve Gözetimi Açısından İslam Hukukunda Velayet ve Vesayet Yetkisi”, **Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, C.6, S. 3, 2006, ss. 249-273, s. 263;

²⁰ Bardakoğlu, Ali, “Vesayet”, *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, ss. 1-7, s. 1. <https://islamansiklopedisi.org.tr/vesayet> (erişim tarihi: 11.12.2022);

²¹ Özkan, Mehmet, “İslam Hukukunda Velayet Sahiplerinin Çocuğun Malları Üzerindeki Tasarruf Yetkileri”, **Balıkesir İlahiyat Dergisi**, C. 2021, S. 13, 2021, ss. 137-179, s. 141.

bulunmuyorsa bu durumda en son olarak kadı tarafından tayin edilen vasi, vesayet altında bulunan kişinin mallarını yönetir²².

İslam Hukukunda vasi olarak tayin edilecek kişinin belli şartları taşıması gerekmektedir. Ehliyetsizler veya eksik ehliyetlilerin vesayet altına alınmasında temel amaç onların şahsi ve mali haklarının korunması olduğundan gerek veli gerekse kadı tarafından atanan vasinin, tam fiil ehliyetini taşıması gerekmektedir. Ayrıca vasinin üstleneceği görevi yerine getirebilecek yetkiye sahip olması gerekir. Son olarak eklemek gerekir ki, Hanefi mezhebine göre Müslüman olmayan kişilerin Müslüman üzerinde velayeti bulunmadığından Müslümanın vesayetini üstlenecek vasinin de Müslüman olması şartı öngörülmüştür²³.

İslam Hukukunda velinin, yani çocuğun babası veya dedesinin yaptığı tayini vasinin sözlü kabulü veya kabul anlamına gelecek bir davranışta bulunması halinde vesayet kurulmuş olarak kabul edilmektedir. Vesayet genel velayetin bir yönüyle devamı ve alt türü sayıldığından, vasi küçüğün veya kısıtlının mülkiyet haklarını en iyi şekilde temsil etmek ve korumak, malları kanuna ve örf ve adete göre yönetmek, gerekli tedbirleri almak ve gerekenleri yapma gibi temel yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır²⁴. Son olarak belirtilmelidir ki İslam Hukukuna göre vasinin ölümü, süreli vesayet halinde sürenin dolması, küçüğün reşit olması, vasinin azli ve feshi durumunda vesayetin sona erdiği kabul edilmektedir²⁵.

III.3. 743 Sayılı Medeni Kanun Kapsamında Vesayet

743 sayılı Türk Kanun-u Medenisi, 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe girerek 2001 yılına kadar 75 sene yürürlükte kalmıştır²⁶. Toplumun gerekleri ve mevzuatta olan boşlukların kapatılması amacıyla onun yerine 22 Kasım 2001 tarihinde 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu kabul edilmiştir. Vesayet hukuku açısından yapılan değişikliklerin çoğu şekil kuralları ile ilgili olup ayrıca kanundaki terimler Türkçeleştirilmiştir. Örneğin; TMK'da vesayet, vasi, vesayet makamı, aile vesayeti, aile meclisi ve kayyım terimleri değiştirilmeden korunmuş

²² Topal, s. 261-264; Özkan, s. 146-148;

²³ Topal, s. 264; Güler, Ümit, "XVII. ve XVIII. Yüzyıl Kıbrıs Kadı Sicillerine Göre Müslüman- Zimmî İlişkilerinin İslam Şahıs ve Miras Hukuku Açısından Tahlili", *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi*, C. 2, S. 1, 2016, ss. 193-213, s. 197; Bardakoğlu, s. 3;

²⁴ Bardakoğlu, 3; Güler, s. 201;

²⁵ Bardakoğlu, s. 5; Özkan, s. 150;

²⁶ Türk Kanun-u Medenisi, T. C. Resmi Gazete, 743, 17 Şubat 1926 [EMK]. Kılıçoğlu, Ahmet M., "Medeni Kanunumuzu Nasıl Değiştirdik", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 22, S. 3, 2016, ss. 1717-1757, (Kılıçoğlu, Değiştirdik), s. 1717.

olup, EMK’de yer alan “*kanuni müşavir*” yerine Yeni MK’da “*yasal danışman*”, “*vesayet uzuvları*” yerine “*vesayet organları*”, “*vesayet daireleri*” yerine “*vesayet makamları*” terimleri kabul edilmiştir²⁷.

İçerik açısından da iki kanun karşılaştırıldığında birtakım değişikliklerin mevcut olduğu ortadadır. Örneğin; EMK m. 369 uyarınca gerekli hallerde küçükler de kısıtlanabilmekteydi. 4721 sayılı Medeni Kanunu’n yürürlüğe girmesiyle bu düzenleme ortadan kaldırılmış ve TMK m. 419 hükmü gereğince kısıtlılık kararının küçüğün ergin olduktan sonra sonuç doğuracağı düzenlemesi getirilmiştir. Ayrıca EMK m. 366 hükmü uyarınca sadece erkekler açısından vasilik görevini icra etme zorunluluğu söz konusuysen TMK m. 416 ile cinsiyet eşitliği ilkesine uygun olarak kadınlar da vasilik görevini kabul yükümlülüğü altında tutulmuştur.

TMK m. 408 ve 409’da yer alan değişikliklerin en önemli değişikliklerinden olduğu söylenebilir. EMK m. 358, kişilere ihtiyarlığı, maluliyeti veya tecrübesizliği nedenleriyle kısıtlanma talebinde bulunma hakkı tanımışken yeni TMK m. 408 düzenlemesi ile ağır hastalığı olan kişilere de kısıtlanma talebinde bulunma hakkı tanımış, TMK m. 409 ile akıl hastalığı veya akıl zayıflığı hastalığına dayalı olarak yalnızca alınacak resmi sağlık kurulu raporuyla karar verilebileceği hükmü getirilmiştir²⁸.

EMK döneminde vesayet hakimleri vesayet altındaki kişiye karşı vermiş oldukları zararlardan dolayı doğrudan sorumlu tutulmaktaydı. TMK ile söz konusu sorumluluk hususunda da farklı bir düzenleme getirilmiştir. Yeni TMK ile vesayet daireleri hakimleri güvence altına alınmıştır. EMK’nin 411. ve 412. maddelerindeki düzenlemelerinin aksine yeni düzenlemeye göre vesayet daireleri hakimleri, vesayet altındaki kişiye karşı görevlerini yerine getirirken gerekli özeni göstermemek suretiyle hukuka aykırı olarak zarar vermeleri durumunda ikinci dereceden sorumlu tutulmuşlardır. İşbu yeni düzenleme ile vesayet ve denetim makamlarının haksız fiilleriyle verdikleri zararlardan ötürü Devlet doğrudan doğruya sorumlu tutulmuştur. Bunun yanında Devlet, vesayet işleriyle görevlendirilmiş vasi, kayyım ve yasal danışmanların vesayet altındaki kişiye kendi kusurlarıyla verdikleri zararlardan da

²⁷ Bkz. 4721 sayılı Türk Medeni Kanun’un m. 396 madde gerekçesi. <https://app.e-uyar.com/gerekce/index/9838061c-e18a-469c-88db-02ef42231c48> (erişim tarihi 04.02.2023);

²⁸ Gençcan, Ömer Uğur, **Vesayet Hukuku**, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2009, (Gençcan, Vesayet), s. 117; Acar Umut, s. 21; Aldemir, s. 10;

sorumlu tutulmuş olup bu husus da TMK'nın 468. maddesi ile açıkça düzenlenmiştir. Ancak buradaki devletin sorumluluğu ikinci dereceden sorumluluk olarak düzenlenmiştir²⁹.

²⁹ **Gençcan**, Vesayet, s. 119.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA VESAYET KURUMU HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1. VESAYET KAVRAMI

Arapçadan dilimize geçen “Vesayet” kelimesi “iş yükleme, tavsiye, vasi olma, bir işi başkası adına yapmakla görevlendiren kimse” anlamlarını taşımaktadır. Diğer Batı dillerinde ise vesayet kelimesi İngilizce “Trusteeship”, Almanca “Vormundschaft”, Fransızca “Tuteur”, İtalyanca “Tutela” kelimeleri ile ifade edilmektedir³⁰.

Vesayetin sözlük anlamına bakıldığında, “*Küçüklerin ve kısıtlıların (hacir altına alınmış kişiler) korunması amacıyla, özel hukukta düzenlenen ve bir kamu hizmeti niteliği gösteren kurum*” olarak ifade edilmiştir³¹. Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı’nın Hukuk Sözlüğünde ise vesayetin “*Küçük veya kısıtlıların haklarının korunması amacıyla özel hukuk tarafından düzenlenen ve bir kamu hizmeti niteliğini taşıyan kurum*” olarak tanımlanırken; vasi kelimesinin “*Kanunun öngördüğü durumlarda, küçük veya kısıtlı kişilerin haklarını korumak üzere mahkeme tarafından atanan kanuni temsilci*” olarak tanımlandığı görülmektedir³². Her ne kadar ilk bakışta sözlükteki tanımlarda bir benzerlik görülse de uygulamada vesayetin, vesayet altına alınan kimseyi korumak amacıyla kurulmuş vesayet organlarının görev ve yetkilerinin tamamını ifade ettiği unutulmamalıdır³³.

Türk Dil Kurumu’nun Türkçe Sözlüğüne göre ise vesayet, vasilik anlamına gelmektedir³⁴. Aynı sözlüğe göre vasilik kelimesi “*vasi olma durumu, vasinin yaptığı iş, vesayet*” anlamlarını ifade ettiği, vasi kelimesinin ise “*Bir yetimin veya akılca zayıf, hasta birinin malını yöneten kimse; ölen bir kimsenin vasiyetini yerine getirmekle yükümlü olan kimse*” anlamlarını taşıdığı görülmektedir³⁵. Bu haliyle Türk Dil Kurumu’nun Türkçe Sözlüğüne göre, vesayet ile vasilik aynı anlama gelmektedir.

Kanunda öngörülen şartların oluşmasıyla ergin olmayan ve velayet altında bulunmayan küçükler ile hacir altına alınan kişilerin kişisel, mal ve mülkiyet ile ilgili konularda çıkarlarının korunması ve hukuki iş ve işlemlerde temsil edilmeleri için kendilerine

³⁰ Ayrıntı için bkz. **Güneş Ceylan**, s. 51 vd.;

³¹ Yılmaz, Ejder, **Hukuk Sözlüğü**, 9. Bası, Yetkin Yayınevleri, Ankara, 2005, s. 1310;

³² T.C. Adalet Bakanlığı. (2015) *Hukuk Sözlüğü*. Ankara. <https://sozluk.adalet.gov.tr/> (erişim tarihi: 13.11.2022);

³³ **Özmen**, s. 45;

³⁴ Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük*. (11. Baskı). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 2482;

³⁵ *Türkçe Sözlük*, s. 2473.

bir vasi tayin edilmektedir. Vasi, görevlendirildiği reşit olmayan veya engelli bir kişinin menfaatlerini korumakla ve onu hukuki işlemlerde temsil etmekle sorumlu olan ve kanunla düzenlenen vesayet organlardan biri olarak sayılmaktadır. Kısa bir şekilde tanımlayacak olursak, vasi; kanunda öngörülen hallerde korunmaya muhtaç küçük veya kısıtlının menfaatlerini korumak amacıyla vesayet makamı olan Sulh Hukuk mahkemesi hakimisi tarafından atanan yasal temsilcidir; vesayet ise velayet altında bulunmayan küçüklerin ve kanundaki sayılan sebeplerden kısıtlanan kişilerin belirli konularda kanunun öngördüğü şartların oluşması ile menfaatleri gözetmeye ve temsil etmeye kabul edilen bir hukuki kurumdur³⁶.

Türk Medeni Kanun'daki düzenlemeler ışığında vesayet kavramının öğretide geniş ve dar olmak üzere iki farklı anlamda kullanıldığı görülmektedir.³⁷ Geniş anlamda vesayet kurumu, özel hukuk kapsamında korunmaya ihtiyacı olan bütün kişileri koruyan hukuki bir kurum olarak tanımlanır³⁸. Dar anlamda vesayet ise velayete tabi olmayan küçükler ile kanunda sayılan sınırlı sebepler ötürü fiil ehliyeti kısıtlanan erginlerin belirli konularda menfaatlerinin korunması ve bazı kişisel konularda temsilcileri amacıyla öngörülen bir hukuki kurum olarak tanımlanmaktadır³⁹. Bu haliyle geniş anlamda vesayetin dar anlamda vesayeti

³⁶ Açıkgöz, Aslı, **Dar Anlamda Vesayeti Gerektiren Haller ve Vesayet Altına Almanın İşlem Ehliyeti Bakımından Sonuçları**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 56; Oğuzman, Kemal/Dural, Mustafa, **Aile Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998, s. 430; Gençcan, Ömer Uğur, **Vasi-Kayyım-Yasal Danışman ve Vesayet Daireleri, Yargıtay Uygulaması, Bilimsel Açıklama, En son İçtihatlar**, 3. Baskı, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2019, (Gençcan, Vasi), s. 181; Öztan, Bilge, **Aile Hukuku**, 6. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015, (Öztan, Aile Hukuku), s. 1264; Yıldız / Gürsoy, s. 17;

³⁷ Öztan, Bilge, **Medeni Hukuk'un Temel Kavramları**, 25. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2007, (Öztan, Medeni), s. 519; Dural, Mustafa/ Öğüz, Tufan/Gümüş, Alper, **Türk Özel Hukuku, Aile Hukuku**, 11. Bası, C. III, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2016, s. 568; Öztan, Aile Hukuku, s. 45; Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya, **Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku**, 18. Bası, C. II, Beta Yayınevi, İstanbul, 2016, (Akıntürk/Ateş, Medeni), s. 469 vd.;

³⁸ Öztan, Aile Hukuku, s. 45;

³⁹ Oğuzman /Dural, s. 423; Akıntürk/Ateş, Medeni, s. 470; Zevkliler, Aydın/Havutçu, Ayşe/Ertaş, Şeref/Gürpınar, Damla, **Medeni Hukuk**, 10. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2018, s. 1143; Feyzioğlu, Feyzi N., **Aile Hukuku**, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1986, s. 625; Tekinay, Selahattin S., **Türk Aile Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3. Bası, İ.Ü.H.F, İstanbul, 1990, s. 621; Köprülü, Bülent/Kaneti, Selim, **Aile Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1989, s. 310; Koç, Nevzat, "Türk Medeni Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış", Prof. Dr. İrfan Baştuğ Anısına Armağan, **DEÜHFD**, C. 7, Özel Sayı, 2005, ss. 99-120, s. 99;

kapsadığı gibi ayrıca kayyımlık, yasal danışmanlık ve koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kurumlarını da kapsadığı kabul edilmektedir⁴⁰.

Vesayet kurumu sayesinde anne ve babasını kaybetmiş veya kanunda belirtilen bir sebeple velayet hakkı anne ve babasından alınmış olan küçükler ile kendisini temsil etmekten ve kişilik haklarını ve malvarlığını koruma gücünden yoksun olan ergin kişiler koruma altına alınmaktadır. Nitekim vesayet kurumu, hukuki bir kurum olmasına karşı kurumunun sosyal yanı daha ön plana çıktığından, aynı zamanda bir sosyal yardım kurumudur⁴¹. Özel hukuk kurallarına tabi olan vesayetin sosyal kurum olma özelliği nedeniyle bir kamu hukuku kurumu niteliği taşıdığı söylenebilir. Zira özellikle modern hukuk sistemlerinde, hele devletlerin sosyal devlet olmanın sorumluluğuyla kişisel ve malvarlığı menfaatlerini toplum ve hukuk düzenine karşı koruyamayacak ve savunamayacak durumda olan reşit olmamış küçükler ile kanuni hakları kısıtlanmış kişilerin zarar görmeleri engellenmek istenmektedir⁴². Buradan anlaşılacağı üzere, vesayet kurumu ile sadece velayet altında bulunmayan küçükler veya kısıtlanan kişiler değil, aynı zamanda vesayet altına alınan kişilerle işlem yapan üçüncü kişiler de hak kaybına karşı korunur. Böylece genel toplum güvenliği temin edilmiş ve korunmuş olmaktadır⁴³. Bu nedenle vesayet kurumu ile tanınan hukuki korumanın devlet eliyle sağlanması istenmektedir⁴⁴.

1.2. TÜRK VESAYET HUKUKUNUN HUKUK SİSTEMİMİZDEKİ YERİ VE KURUMUN HUKUKİ NİTELİĞİ

1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu; başlangıç hükümleri hariç olmak üzere, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Miras Hukuku, Eşya Hukuku ve Borçlar Hukuku olmak üzere beş kitaptan oluşur ve toplam 1030 madde içermektedir⁴⁵. Türk

⁴⁰ Dural/ Ögüz / Gümüş, s. 393, Oğuzman/ Dural, Aile Hukuku, s. 423.

⁴¹ Zevkliler/ Havutçu/Ertaş/ Gürpınar, s. 1143; İnceel, s. 21;

⁴² Acar Umut, s. 24; Aldemir, s. 3;

⁴³ T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk Sözlüğü'ne göre hacir altına alınan kişi: "*Bir şahsın medeni haklarını kullanma salahiyetinin mahkeme tarafından kaldırılması*". <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/Harf/H> (erişim tarihi: 21.11.2022);

⁴⁴ Ayrıca vesayet kurumunun taşıdığı karma özellikleri nedeniyle hukukumuzda kamu hukuku kapsamında mı yoksa özel hukuk kapsamında mı yer almasının daha uygun olacağına dair öğretilerdeki tartışmaları bir sonraki başlık altında ayrıntılarıyla inceleyeceğiz;

⁴⁵ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 5'inci maddesinde yapılan göndermeye istinaden, 1 Temmuz 2012 tarihli 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun, Türk Medeni Kanunu'nun Beşinci Kitabını oluşturduğu ve onun tamamlayıcısı olduğu belirtilmiştir.

Medeni Kanunu'n en kapsamlı bölümü ve aynı zamanda İkinci Kitabı olan Aile Hukuku; Evlilik Hukuku, Hısımlık ve Vesayet olmak üzere üç kısımdan ibarettir. İşbu çalışmamızın odak noktası olan ve üçüncü kısımda yer alan “Vesayet”; vesayet düzeni, vesayetin yürütülmesi ve vesayetin sona ermesi olmak üzere üç ayrı bölüme ayrılır. Nitekim vesayete ilişkin hükümler TMK'nın 396 ila 494'üncü maddeleri arasında yer almaktadır. Ayrıca vesayete ilişkin hükümler TMK'nın Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına ilişkin Tüzük'ün üçüncü bölümündeki 8 ila 31'inci maddelerde de yer almaktadır⁴⁶. Bir yandan kamu düzenini çok yakından ilgilendiren ve devlet eliyle yürütülen vesayet kurumu, Medeni Kanun'daki düzenlemeler haricinde aynı zamanda mevzuatımızda diğer pek çok kanun ile yakın ilişki halindedir. Örneğin, 492 sayılı Harçlar Kanunu, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 5434 sayılı T. C. Emekli Sandığı Yoklama Yönetmelik'te de vesayete ilişkin düzenlemeler rastlanabilir⁴⁷. Hatta 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'n ilgili maddesine göre Çocuk Mahkemesi hakimleri de korunmaya muhtaç çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı alınması hususunda görevlidirler⁴⁸. Son olarak, bu düzenlemelerin dışında 5490 sayılı Nüfus Hizmetler Kanunu'nun m. 68 uyarınca vasiinin sorumluluğu altındaki kısıtlının nüfus cüzdanının kaybolması halinde, bu durumu ilgililere bildirme yükümlülüğü mevcuttur.

Bu noktada öğretide özel hukukta yer alan vesayetin denetiminin devlet eliyle gerçekleştirilmesi nedeniyle, kamu hukuku içerisinde düzenlenmesi gerektiğini savunan bazı

⁴⁶ T. C. Resmi Gazete, 10.08.2003 tarih ve 25195 sayı.;

⁴⁷ Harçlar Kanunu, T. C. Resmi Gazete, 492, 17 Temmuz 1964; Türk Ticaret Kanunu, T. C. Resmi Gazete, 6102, 14 Şubat 2011; Türk Borçlar Kanunu, T. C. Resmi Gazete, 6098, 11 Ocak 2011 [TBK];

⁴⁸ Çocuk Koruma Kanunu, T. C. Resmi Gazete, 5395, 15 Temmuz 2005 [ÇKK]: 7. Maddesinde Çocuk Mahkemesi hakimlerin koruyucu ve destekleyici tedbir kararı almaları konusunda şu şekilde belirtilmiştir: “Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir.” Aynı maddenin 5. Fıkrasına göre ise: “Hâkim, çocuğun gelişimini göz önünde bulundurarak koruyucu ve destekleyici tedbirin kaldırılmasına veya değiştirilmesine karar verebilir.” Ayrıca bir sonraki 6. Fıkra göre korunmaya muhtaç çocuğun 18 yaşını doldurmasıyla hakkında uygulanan tedbirin kendiliğinden kalacağından, ancak eğitim/öğrenimine devam edebilmesi için ve rızası alınmak suretiyle iş bu tedbirin belli bir süre daha devam edilmesine karar verilebileceği hususundan söz edilmiştir. Bu noktada belirtilmelidir ki, 7. Maddesinin 7. Fıkrasında göre Çocuk Mahkemesi hakimi koruma ihtiyacı olan çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararının yanında ayrıca TMK'nın velayet, vesayet, kayyım, nafaka ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hükümlerinin uygulanmasına karar vermeye yetkilidir.;

görüşler mevcuttur⁴⁹. Vesayet makamı olarak Sulh Hukuk Mahkemesi'nin ve denetim makamı olarak görev üstlenen Asliye Hukuk Mahkemesi'nin; vasinin atanması, üzerindeki denetimin ve kontrolün sağlanması, gerek görülmesi halinde görevden alınması gibi işlemlerin yerine getirilmesinde yetkili olması vesayeti bir kamu kurumu olarak kabul eden görüşlerin dayanaklarından biridir⁵⁰. Yine vesayet kurumunun gücünü devletten alması nedeniyle vasi ve kayyımların devletten aldıkları güç ve yetkiler ile vesayet altına alınan kişi adına şahıs ve malvarlığı ile ilgili işlemler yapmaları, yetkili bir temsilci olarak hareket etmeleri bu görüşü destekler niteliktedir⁵¹. Bu anlamda, TMK kapsamında belirtilen vesayet organları yani vasi, kayyım ve yasal danışmanlar, sadece kısıtlanan kişinin değil aynı zamanda kamunun da yararına görev icra ederler⁵². Açıklanan nedenlerle bu görüşü savunanlar vesayet kurumuna kamu hukuku düzenlemeleri arasında yer verilmesinin daha sağlıklı olacağını düşünmektedirler.

Vesayet kurumunun özellikle velayet kurumuna benzer olması ve kendini savunamayan ve koruyamayan bir çocuğun koruma altına alınması amacıyla vesayet altındaki kişilerin medeni hakları kullanma ehliyetsizliği, bakım, gözetim görevi ve sorumluluğu gibi unsurlar nazara alındığında vesayet kurumunun aile hukuku içerisinde yer almasının yerinde bir düzenleme olduğu söylenebilir⁵³. Vesayet müessesesinin özel hukuk kapsamında düzenlenmesinin bir diğer nedeni ise yukarıda anlatılan tarihsel gelişimi ve değişimidir. Yukarıda vesayetin tarihsel gelişimi ile ilgili bölümde açıklandığı üzere, Roma hukukunun ilk zamanlarında vesayet durumu, yalnız vasi lehine tanınmış üstün bir hak, bir ayrıcalık olarak benimsenmişti⁵⁴. Sonradan bu düşünce terk edilmiş olmasına rağmen, vesayetin özel hukuk içinde düzenlenmesinde etkin bir rol oynadığı söylenebilir.

⁴⁹ Özmen, s. 46; Akıntürk/Ateş, Medeni, s. 472; Feyzioğlu, s. 712; Yetik, Nurten, **Nüfus Velâyet Vesayet Nafaka**, 1. Bası, Bilge Yayınevi, Ankara, 2007, s. 239; Helvacı, Serap, **Kişiliğin Korunması ve Vesayet Hukuku**, 1. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001, (Helvacı, Vesayet), s. 866.

⁵⁰ TMK 397. Maddesine göre, “Kamu vesayeti, vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütülür. Vesayet makamı, sulh hukuk mahkemesi; denetim makamı, asliye hukuk mahkemesidir.”;

⁵¹ Acar Umut, s. 28; Kayran, Belma, “Türk Medeni Kanunu’nda Vesayet Hukuku”, Yüksek Lisans Tezi. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Konya, 2012, s. 5; Özmen, s. 46-47;

⁵² Kılıçoğlu, Ahmet M., **Medeni Hukuk Temel Bilgiler**, 2. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2012, (Kılıçoğlu, Medeni), s. 317;

⁵³ Kayran, s. 3; Em, Ali, **Vesayet Hukuku ve Davaları**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, s. 17; Aldemir, s. 4;

⁵⁴ Açıkgöz, s. 31.

Kanaatimizce vesayet kurumu karma bir kurum niteliğini taşımaktadır. Vesayet dairelerinde görevlerini icra eden kişilerin kamu görevlisi olmaları, vesayet organlarının gözetim ve denetim altında olması, vasinin tayin edilmesi ve vesayet organlarının taşıdıkları sorumluluklar vesayetin kamu kurumu özelliğine işaret eder. Diğer yandan Türk Medeni Kanunu'nun Aile Hukuku kitabı içerisinde düzenlenmiş olması, tarihsel gelişimi, küçük ve kısıtlıların en etkili korumanın özel hukuk düzenlemeleri ile sağlanmış olması vesayet kurumuna özel hukuk kurumu özelliği katmaktadır.

1.3. VESAYET TÜRLERİ

Medeni Kanunumuza göre vesayet iki tür olarak düzenlenmiştir. Bunlar TMK m. 397'de düzenlenen kamu vesayeti, diğer bir adıyla genel vesayet ve TMK m. 398 ila 402 arasında düzenlenen özel vesayet veya aile vesayetidir. Medeni Hukuk'ta asıl olan kamu vesayetidir⁵⁵.

1.3.1. Kamu Vesayeti

TMK m. 397'den açıkça anlaşılacağı üzere kamu vesayeti, vesayet makamı vazifesini taşıyan Sulh Hukuk Mahkemesi ve denetim makamı vazifesini taşıyan Asliye Hukuk Mahkemesi'nden oluşan daireler aracılığıyla yürütülen vesayet türüdür. Bunlar kamu vesayetinin vesayet dairelerini oluşturmaktadır. Bundan başka vasi ve kayyım ile yasal danışman kamu vesayetinin ikinci ve üçüncü organlarını oluşturmaktadır. Vasinin atanması ve denetimi, aynı zamanda kayyım ve yasal danışman atama yetkisi vesayet makamı tarafından kullanılmaktadır. Vasi tayinini gerektiren bir durumun vesayet makamına bildirilmesi halinde, resen yapılan araştırma üzerine vesayet makamı tarafından olumlu veya olumsuz bir karar verilir⁵⁶. Sulh Hukuk Mahkemesi'nin bu konuda karar vermesi kamu düzeni ile yakından ilgilidir. Her ne kadar vasi atama görevini Sulh Hukuk Mahkemesi üstlense de yukarıda bahsedildiği üzere, Çocuk Koruma Kanunu'n m.7/7 uyarınca Çocuk Mahkemesi hâkimi de

⁵⁵ Ertürk, Fatih, "Türk Hukukunda Vesayeti Gerektiren Haller, Vasi Tayini ve Vesayetin Sona Ermesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 2010, s. 6; **Açıkgöz**, 43; **Gençcan**, Vasi, s. 126;

⁵⁶ Bu konuda Yarg. 2. HD., T. 15.01.1996, E. 13894, K. 267 Kararına göre, Sulh Mahkemesi, vesayet şartları bildirildikten sonra resen gerekli incelemelerin yapılması gerektiğini, sair davalar gibi Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 409. maddesinin uygulanamayacağını, kamu düzeni ile ilgili olması sebebiyle işin esasının tetkiki ile olumlu-olumsuz bir karar verilmemiş olmasının isabetsiz olduğuna karar verilmiştir. Karar metni için bkz. Şener, Esat, **Vesayet Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 1996, s. 61.

koruma ihtiyacı olan çocuk hakkında vesayet ve kayyım ile ilişkin hükümlerin uygulanmasına dair karar verebilir. Ancak özel vesayetin kurulmasına dair bir istemin bulunmaması halinde denetim makamının kendiliğinden özel vesayetin kurulmasına dair karar verme yetkisi bulunmamaktadır⁵⁷. Nitekim vasi de devletin kendisine verdiği yetkileri vesayet altındaki kişiye karşı kullanır, vesayet altına alınan kişinin bakım, gözetim ve yönetiminde özenle davranmakla yükümlüdür ve vesayet makamı durumun gerektiği zamanlarda onu birçok fiil ve davranıştan menetme yetkisine sahiptir⁵⁸. Denetim makamı olarak görev üstlenen Asliye Hukuk Mahkemesi ise vasinin ve vesayet makamının faaliyetlerini denetleyen bir üst makamdır. Görüldüğü üzere, kamu vesayetinin işleyişi sırasında devletin müdahalesi ve etkinliği oldukça yoğundur⁵⁹. Vesayet dairelerinin görev ve yetkileri çalışmanın üçüncü bölümünde yer alan ‘*Vesayet Dairelerinin Görev ve Yetkileri*’ isimli alt başlık altında ayrıntılarıyla incelenmiştir⁶⁰.

1.3.2. Özel Vesayet

Kamu vesayetine karşılık özel vesayet, vesayet altına alınan kişinin menfaatinin korunması amacıyla, belli koşulların oluşmasıyla gerektiğinde vesayetin istisnai olarak bir aileye verilmesi olarak tanımlanır⁶¹. İstisnai durumlarda, bir iş yerinin veya ortaklığın veya benzeri bir girişimin sürdürülmesi gerektiği durumlarda vesayet bir aileye verilebilir. Bu durumda özel vesayet türünde aile meclisi vesayet makamı olarak bulunmaktadır. TMK m. 398 uyarınca vesayet makamının yetki, yükümlülük ve sorumluluğu aile meclisine devredilmektedir. O halde Asliye Hukuk Mahkemesi, aile meclisi ve vasi, aile vesayetinin üç organlarındandır. Bu durumda denetim makamı, vesayet koruması altına alınacak kişinin fiil

⁵⁷ Zevkliler/ Havutçu/ Ertaş/ Gürpınar, s. 1146; Saymen, Ferit Hakkı/Elbir, Halid Kemal, **Türk Medeni Hukuku (Cilt 3) Aile Hukuku**, Hak Kitabevi, Ankara, 1957, s. 508; Akıntürk/Ateş, Medeni, s. 476; Köprülü/Kaneti, s. 312;

⁵⁸ Kayran, s. 11; Kılıçoğlu, Medeni, s. 317;

⁵⁹ Gençcan, Vasi, s. 151; Özmen, s. 46; Kayran, s. 5;

⁶⁰ Bkz. 3. Bölüm/ 3.2. Vesayet Dairelerinin Görev ve Yetkileri;

⁶¹ TMK m. 398: “*Vesayet altındaki kişinin menfaatinin haklı gösterdiği, özellikle bir işletmenin, bir ortaklığın veya benzeri işlerin sürdürülmesi gerektiği takdirde vesayet istisnai olarak bir aileye verilebilir. Bu durumda vesayet makamının yetki, görev ve sorumluluğu kurulacak aile meclisine geçer.*” Şeklinde düzenlenmiştir. Madde hükmünden anlaşılacağı üzere özel vesayetin kurulabilmesi için vesayet altına alınacak kişinin yararları, özel vesayetin kurulmasını haklı göstermelidir. Bu durumda, örneğin, bir işletmeye ait şirket sırları, know-how söz konusu ise ve bu durumda atanacak vasinin gerekli bilgi ve tecrübeye sahip olmaması durumunda, özel vesayetin kurulması için haklı bir gerekçe oluşturmaktadır. Ayrıntı bilgi için bkz. Açıkgöz, s. 50.

ehliyetine haiz iki yakın hısmının veya bir hısmı ile eşinin talebi üzerine aile meclisi kurar. Aile meclisi denetim makamı tarafından dört yıl için atanır ve en az üç hısımdan oluşur. Bu doğrultuda denetim makamı hakimi, hısımlıkta herhangi bir ayırım gözetmeden her somut olayda hısımlık ilişkisini değerlendirerek vesayet altına alınacak kişinin şahıs ve ticari ilişkilerini inceler⁶². Belirtmek gerekir ki vesayet altına alınacak kişinin menfaatinin haklılığı, bir ortaklığın veya işletmenin devamlılığının gerek olup olmadığı araştırıldıktan sonra aile meclisi üyelerinin güvence sağlayıp sağlamadığı araştırılır. Aile meclisi üyeleri, TMK m. 401'e göre görevlerini gereği gibi yerine getireceklerine dair bir güvence vermekle yükümlüdürler. Hakim böyle bir güvencenin sağlanmadığını tespit ederse bu durumda özel vesayeti kuramaz. Ancak yasa, güvencenin ne şekilde ve miktarda olacağından bahsetmemiştir. Bu durumda hakim her somut olayın özelliklerine güvencenin türüne ve miktarına karar verecektir⁶³. Denetim makamı, aile meclisi üyelerinin görevlerini yerine getirmediğini tespit ederse veya vesayet altındaki kişinin çıkarları gerektiği takdirde her an aile meclisi üyelerini değiştirebilir veya özel vesayeti sona erdirebilir. Ancak aile meclisine seçilen hısmın veya vesayet altına alınacak kişinin eşinin bu görevi kabul etme yükümlülüğü bulunmamaktadır⁶⁴.

1.4. VESAYET KURUMUNUN VELAYET VE DİĞER VESAYET ORGANLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

1.4.1. Vesayet Kurumunun Velayet ile Karşılaştırılması

Velayet kelimesi tıpkı vesayet gibi Arapça'dan dilimize girmiştir ve “*yakın olma, yanında olma, koruma ve kollama, göz kulak olma, bir sorumluluk üstlenme, sevmek ve yardım etmek*” anlamlarına gelmektedir⁶⁵. Medeni Kanunumuzda velayet hakkının tanımı yapılmadığı gibi Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’de de velayetin tanımı yapılmamıştır⁶⁶. Fakat TMK m. 339 ve devamındaki düzenlemeler ile velayetin kapsamına,

⁶² Önceki 743 sayılı mülga Medeni Kanun “*yakın kan ve sıhri hısımlardan*” söz ederken, TMK böyle bir ayırım yapmadan sadece hısm demektedir, öğretide değişiklik sonrası bu deyim sadece kan hısımlarının girdiği düşünülmektedir. Ayrıntı için bkz. **Akıntürk/Ateş**, Medeni, s. 476;

⁶³ Özügür, Ali İhsan, **Kişî Hukuku - Velayet - Vesayet - Soybağı - Evlat Edinme Hukuku Diğer Eşin Rıza ve Onamına Bağlı İşlemler**, 5. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 659; **Aldemir**, s. 20;

⁶⁴ TMK m. 416/2, **Saymen/ Elbir**, s. 510; **Oğuzman/Dural**, s. 431;

⁶⁵ *Türkçe Sözlük*, s. 2477;

⁶⁶ Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme [BMÇHS], Türkiye Cumhuriyeti de dahil olmak üzere 196 ülkenin taraf olduğu, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen ve 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe giren çocukların yaşaması ve gelişmesi, ayırım gözetilmemesi, çocuğun yüksek

velayet hakkının içeriğine değinildiğinden velayetin, velayet altında bulunan çocuğun korunması ve onun yararının gözetilmesi amacıyla, çeşitli haklar, yükümlülükler ve yetkiler içeren iki boyutlu bir hukuki müessese olduğu görülecektir⁶⁷. Nitekim öğretide, TMK m. 335'e bakılarak ve velayetin niteliği esas alınarak velayete ilişkin değişik tanımlar yapılmıştır. En geniş ve genel tanımıyla velayet, bir soy bağı sonucu olarak, küçüklerin ve bazı durumlarda kısıtlı ergin çocukların bakımı, vesayet altındaki çocukların gerek şahıs gerek malvarlıklarının muhafazası ve iyileştirilmesi ve onların temsili konusunda ana babaya haklar, yükümlülükler ve yetkiler yükleyen bir hukuki ilişkidir⁶⁸. Bir başka deyişle velayet, ana babanın çocuklar üzerinde bakım ve koruma sağlama ve onların eğitilmeleri amacıyla çocukların kişiliği ve malvarlığına ilişkin sahip oldukları tüm yetki, görev ve haklarıdır. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere velayet hakkı vesayete nazaran daha geniş kapsamlı bir müessesedir.

Velayet hakkı, yalnızca ana babaya tanınan bir hak olduğu için soy bağına dayanarak sadece çocuk üzerinde ve istisnai durumlarda ergin kısıtlı kişiler üzerinde kurulabilmektedir. Bir küçüğün evlat edinilmesi durumunda evlat edinen de velayet hakkına sahip olmaktadır. Bu noktada belirtmek gerekir ki, vesayet anne ile babanın velayetinden yoksun küçükler ile kısıtlanmış ve velayet altında bulunmayan reşit çocukları kapsamaktadır⁶⁹. Her ne kadar da vesayet kurumu kanun ile kurulmuş hukuki bir kurum olması özelliği ile velayet kurumuna benziyor olsa da aralarında belli başlı noktalarda önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu

yararının gözetilmesi ve çocuk katılımını temel alan, çocuklara özgü hakların tamamını içeren bir sözleşmedir. <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fm> (erişim tarihi: 05.02.2023).

⁶⁷ Akıntürk/Ateş, Medeni, s. 407; Baktır Çetiner, s. 29, Baygın, s. 259;

⁶⁸ Batıgün, Elif Selen, **Velayet ve Çocuğun Korunması**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 25; Köprülü/Kaneti, s. 246; Akıncı, Ziya/Demir Gökyayla, Cemile, **Milletlerarası Aile Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010, s. 146; Öztan, Aile Hukuku, s. 1074, 1075; Kılıçoğlu, Ahmet M., **Aile Hukuku**, Genişletilmiş 2. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2016, (Kılıçoğlu, Aile), s. 599; Karaca, Hilal, **Velayetin Kapsamı ve Hükümleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 21; Birinci Uzun, Tuba, "Türk Medeni Kanunu'na Göre Velayetin Kullanılması ve Çocuğun Yüksek (Üstün) Yararı İlkesi Doğrultusunda Boşanmada ve Evlilik Dışı İlişkide Birlikte Velayet Modeli", **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 6, S. 1, 2016, ss. 135-166, s. 135136; Oğuzman/Dural, s. 272; Tandoğan, Haluk, "Velayetten Doğan Kanunlar Kanun İhtilafları", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 1, 1946, ss. 505-531, s. 505;

⁶⁹ Koç, s. 101; Tuncay, Burak, "**Bir Kamu Vesayeti Organı Olarak Vasi ve Vasinin Hukuki Sorumluluğu**", Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2022, s. 5; Öztan, Aile Hukuku, s. 1257-1258.

farklılıklar doğuş kaynakları, tabi tutulan kişiler, temsil yetkisi ve sona ermeleri bakımından dört ayrı başlık altında toplanabilir.

İlk olarak belirtilmelidir ki, velayet hısımlıktan, yani soy bağından doğan bir yetki, bir hak olup, kural olarak anne ve baba tarafından birlikte kullanılır. Velayet hakkı yalnızca önemli ve geçerli nedenlerle anne ve babadan alınabilir. Bu bağlamda anne ve baba açısından yalnızca hak ve yetkileri değil aynı zamanda yükümlülükleri de içeren velayet, esasen çocuğun yararına hizmet eden anayasal bir haktır⁷⁰. Vesayet ise yalnızca mahkemeye kararıyla kurulan bir müessese olup Sulh ve Asliye Hukuk Mahkemelerine, vasilere, yasal danışmanlara ve kayıımlara tanınan yetkileri kapsar.

İkinci olarak, TMK m. 335'e göre kural olarak ergin olmayan çocuklar, istisnai olarak da ergin çocuklar ebeveynlerin sahip oldukları velayet hakkı kapsamındadır. Aynı maddenin son fıkrasına göre ise vasi atanması gerekmediği sürece kısıtlanan ergin çocuklar da ebeveynlerinin velayeti altında kalırlar⁷¹. Öte yandan vesayet; TMK m. 404 kapsamına girmeyen yani velayet altında bulunmayan küçükler, TMK 405, 406 ve 407. maddelerinde belirtilen kısıtlama sebepleri bulunan erginler ve TMK m. 408 ile kendi isteği ile vesayet altına alınmak isteyen kişiler üzerinde kurulur.

Üçüncü olarak, TMK m. 335 uyarınca, velayet çocuğun doğumu ile ergin olduğu tarihe kadar devam eden bir hak olmakla beraber kişiye sıkı sıkıya bağlı nitelikte bir mutlak haktır. Bu nedenlerdir ki, ana-baba çocuğun üstün yararını gözeterek çocuğun bakım ve eğitimi, yetiştirilmesi ve geçimi konusunda geniş kapsamlı hak ve yetkiler ile donatılmıştır. Çocuğun velayet altında bulunması söz konusu ise küçüğün bakımı, yetiştirilmesi, eğitim ve öğrenimi için zorunlu masraf ve giderlerinin veli tarafından karşılanması zaruridir. Velayet hakkına sahip ebeveynler için çocuğun eğitilmesi hem bir hak hem bir görev olarak düzenlenmiştir. Bu noktada vasiinin vesayet altında bulunan reşit bireylerin eğitim ve

⁷⁰ Akyüz, Emine, **Çocuk Hukuku**, 8. Baskı, Pegem Akademi, Ankara, 2021, (Akyüz, Çocuk), s. 222-223, **Batıgün**, s. 29;

⁷¹ Yarg. 18. H. D., T. 28/02/2013, E. 2012/14689, K. 2013/2762 sayılı kararında: “*Hakim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar da ana ve babanın velâyeti altında kalırlar. Kısıtlanıp velayet altında bırakılmasına karar verilen ergin çocuklar ve bunların malları hakkındaki uyuşmazlıklarda velayet hükümleri uygulanacağından görevli mahkeme 4787 sayılı Kanunun 4. maddesi gereğince aile mahkemesidir.*” Şeklinde hükme bağlanmıştır. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023); Aynı husus Yarg. 2. H. D., T. 27/12/2011, E. 2011/12203, K. 2011/23747 sayılı ilamda da vurgulanmıştır. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023);

yetiştirilmesiyle ilgili herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır⁷². Vasi, giderleri vesayet altındaki kişinin mal varlığından karşılanmak üzere çocuğun yetiştirilmesi, bakımı ve eğitim verilmesinden sorumludur.

Velayet hakkı kapsamında veli, çocuğun mallarını serbestçe ve şahsen kullanma hakkına sahiptir. Vesayetdeki gibi ana, babanın çocuk mallarındaki tasarruflar için, kural olarak, hakim iznine ihtiyaçları bulunmamaktadır⁷³. Bu durum TMK m. 342/3'te açıkça düzenlenmiştir. Anne ve baba, velayet altında bulunan çocuğun malvarlığı üzerinde tasarrufta bulundukları ve mallarını yönettikleri sırada, hakimden izin almayacakları gibi, çocuğun ve diğer üçüncü kişilerin görüş ve tavsiyelerini almak ve onlara uymak zorunda değildir. Ancak her hâlükârda ana ve babanın çocuğun üstün yararını gözetmeleri gerekmektedir. Vasi ise vesayet altında bulunan kişinin mallarını şahsi olarak kullanamaz. Vasinin çocuğun mallarını kullanabilmeleri için hakim iznine ihtiyacı bulunmaktadır. Ayrıca vesayette vasi kısıtlananın mallarının defterini tutar, düzenli olarak Sulh Hukuk Mahkemesine hesap vermek zorunda olduğu gibi yaptığı iş ve hizmet için ücret talep etme hakkına da sahiptir.

Son olarak işaret edilmelidir ki, velayet hakkı kişiye sıkı sıkı bağlı bir hak olduğu için üzerinde tasarrufta bulunamayan, devredilemeyen ve mirasçılara geçmeyen bir haktır. Aynı zamanda velayet hakkından feragat edilmesi de mümkün değildir⁷⁴. Vesayet ise mahkeme kararıyla kurulduğu için vasinin görevi mahkeme kararıyla alınabildiği gibi başka bir kişiye de devredilebilir. Vasi de bu noktada vasilik görevinden istifa edebilir, ki böyle bir cümleden velayette bahsedilemez.

⁷² Akıntürk/Ateş, Medeni, s. 470; İlyaz, Emine, “**Milletlerarası Aile Hukukunda Çocuğun Vesayeti**”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, s. 10.

⁷³ "...TMK 419/III gereğince kısıtlanan ergin çocuklar kural olarak vesayet altına alınmayıp velâyet altında bırakılır. Hal böyle olunca, vasi tayin kararı velayet altına konulma anlamında değerlendirilmelidir. Dolayısıyla velilerin, velayetleri altında bulunan küçüklere ait gayrimenkullerini satmak ve rehin etmek konularında önceden hakimden onatmak gibi bir işlemin gerekmediği öngörülmüştür. ..." YHGK, T. 05.04.1989, E. 1989/1-146, K. 1989/239. Karar için bkz. Yıldız/Gürsoy, s. 629;

⁷⁴ Koçhisarlıoğlu, Cengiz, **Boşanmada Birlikte Velayet ve Yasanın Aşılması**, 1. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s. 183; Usta, Sevgi, **Çocuk Hakları ve Velayet**, 1. Basım, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 23; Öztan, Aile Hukuku, s. 1079; Baygın, Cem, **Soybağı Hukuku**, 1. Basım, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2010, s. 277; Birinci Uzun, s. 139, s. 150;

1.4.2. Vesayet Kurumunun Kayyımlık ile Karşılaştırılması

Uygulamada “vasi” ile “kayyım” müesseselerinin birbiri ile karıştırıldıkları görülmektedir. Kamu vesayetinin bir dairesi olan kayyımlık da TMK’nın 396. maddesinde düzenlenmiştir. Kayyım kelimesi Arapça “kama”, yani *durmak* kökünden gelir ve “kıyam”, yani *yerine geçmek, yürütmek* kelimesinden türemiştir. Kayyım veya kayyum, kanunla belirlenen bazı durumlarda başkasının bir işini görmek veya malvarlığını yönetmek amacıyla tayin edilen kişidir⁷⁵. Kayyım, Medeni Kanunun öngördüğü veya diğer kanunlarda öngörülen durumlarda, vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından ya ilgilinin isteği üzerine ya da resen atanır⁷⁶. TMK m. 403/2 hükmü incelendiğinde kayyımın daha sınırlı görev ve yetkilerle donatıldığı görülmektedir. Bu bakımdan kayyımın görev ve yetkilerinde özellik; sınırlılık, belirlilik ve geçiciliktir⁷⁷.

Kayyımlık müessesesi korunan kişinin ihtiyaçları doğrultusunda temsil kayyımlığı, yönetim kayyımlığı ve isteğe bağlı kayyımlık olmak üzere, Medeni Kanunu’muzda üç tür olarak düzenlenmiştir. Bununla beraber TMK m. 426’da düzenlenen temsil kayyımlığı ve TMK m. 427’de düzenlenen yönetim kayyımlığının karakteristik özelliklerini taşıyan, karma bir kayyımlık da söz konusu olabilmektedir. Çalışma konumuz ile yakından ilgili temsil kayyımlığı daha çok velayetin değiştirilmesi/kaldırılması davalarında ve koruma altına alınan çocuğun zarar görmesi halinde Devlet aleyhine açılacak tazminat davalarında karşımıza çıkmaktadır. Velayetin kaldırılması davasının görülmesi sırasında veli ile çocuk arasında yarar çatışması yaşandığından çocuğa zarar verici durumlardan kaçınması amacıyla çocuğa temsil kayyımın atanması gerekir⁷⁸. Aynı şekilde vesayet altında bulunan çocuğa atanan yeni vasi veya halihazırda görevde bulunan vasi ile vesayet altındaki çocuğun çıkar çatışması yaşaması nedeniyle, vesayet altında bulunan çocuk adına tazminat davasını tayin edilecek temsil kayyımı açar⁷⁹.

⁷⁵ Açıkgöz, s. 59; Oğuzman/Dural, s. 430; Gençcan, Vasi, s. 125; Öztan, Aile Hukuku, s. 1264; Yıldız/Gürsoy, s. 21.

⁷⁶ Koç, s. 105; Özügür, s. 530; Gürsoy, Serhan/Bulut, Harun, Aile Mahkemesi Uygulaması, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2004, s. 829;

⁷⁷ Gönenç, A. Samim, Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, C. II, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1940, s. 203; Eşelioğlu, s. 13-14; Feyzioğlu, s. 711; Tekinay, s. 624;

⁷⁸ Akyüz, Çocuk, s. 292; Gençcan, Ömer Uğur, Velayet Hukuku, Genişletilmiş 2. Baskı, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2020, (Gençcan, Velayet), s. 786-787; Yarg. 2. H.D. T. 10.01.2017, E. 2016/24434, K. 2017/178 <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 08.04.2023);

⁷⁹ Gençcan, Vasi, s. 1577; Öztan, Aile Hukuku, s. 1419;

Kayyımlik ile vasilik kavramları birbirine benzer kavramlar olmakla beraber gerek TMK’da yapılan tanımlarla gerek taşıdıkları fonksiyonlar yönünden birbirinden farklıdır. En önemli fark, kendisine vasi veya kayyım atanan kişinin fiil ehliyeti durumu bakımındandır. Kayyım, atandığı kişinin belirli işlerin yürütülmesini veya malvarlığının yönetilmesi amacıyla görevlendirildiğinden TMK m. 458 gereğince kayyım atanan kişinin fiil ehliyetinde herhangi bir değişiklik meydana gelmemektedir. Kendisine vasi atanan kişi ise sınırlı ehliyetsiz durumuna gelmektedir. Ayrıca vesayet kurumu kayyımlıktan farklı olarak mevcut duruma uygulanmak üzere tek tipte düzenlenmiş olup kendi içinde birden fazla türe ayrılmaz⁸⁰.

Medeni Kanun’daki vasilik açısından yapılan tanımdan hareketle vasinin, vesayet yetkisini doğrudan doğruya en etkin şekilde kullanan kişi olduğu sonucuna varılmaktadır. Ancak vasilik müessesine ilişkin düzenlemelerin kayyımlik açısından da son derece önemli olduğunu vurgulamak gerekir. Nitekim TMK m. 403/3 aynen şu şekilde kaleme alınmıştır: *"Bu Kanunun vasi hakkındaki hükümleri, aksi belirtilmiş olmadıkça kayyım hakkında da uygulanır."*

1.4.3. Vesayet Kurumunun Yasal Danışmanlık ile Karşılaştırılması

TMK m. 429 (EMK m. 379) uyarınca yasal danışmanlar da vasiler ve kayyımlar gibi vesayet organlarından sayılmaktadır. Ancak yasal danışmanlık vesayet ile ilgili olmasına rağmen TMK’da vesayet organları arasında düzenlenmemiştir. Öğretide, yasal danışmanlığın da vesayet organları içinde yer alması gerektiği ve geniş anlamda kayyımlik kurumunun kapsamında sayılması gerektiğine dair görüşler ileri sürülmektedir⁸¹.

En kısa tanımıyla yasal danışman, kısıtlanması için yeterli gerekçe bulunmayan ancak korunma amacıyla fiil ehliyeti sınırlandırılan kişiye atanan görevlidir⁸². Kendisine yasal danışman tayin edilen kişi, Medeni Kanun’un 429. maddesinde düzenlenen ve aşağıda sayılan işlerde söz konusu iş ve işlemleri yapmadan önce yasal danışmanın görüşünü almak zorundadır. Buna göre;

⁸⁰ Açıkgoz, s. 55; Aldemir, s. 65.

⁸¹ Koç, s. 102; Yarıyan, Ali, **Türk Medeni Hukuku Temel Bilgiler**, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013, s. 379; Yıldız/Gürsoy, s. 22; Saymen/ Elbir, s. 511; Tekinay, s. 682; Palamut, Mehmet E., **Medeni Hukuk**, 1. Baskı, Alfa Aktuel Yayınları, İstanbul, 2011, s. 133; Özmen, s. 349; Gençcan, Vasi, s. 1249; "...Medeni Kanun’un 379. maddesi uyarınca tayin olunan müşavirlerde vasiler ve kayyımlar gibi vesayet uzuvlarındandır..." Yarg. 2. H. D., T. 17. 10. 1996., E. 9340, K. 10398 (Karar için bkz. Tat, Orkun, **Türk Medeni Kanun’da Yasal Danışmanlık**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul, 2018, s. 3);

⁸² Oğuzman/Dural, s. 523; Öztan, Aile Hukuku, s. 1342.

“... korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlandırılması gerekli görülen ergin bir kişiye aşağıdaki işlerde görüşü alınmak üzere bir yasal danışman atanır: 1. Dava açma ve sulh olma, 2. Taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir ayni hak kurulması, 3. Kıymetli evrakın alımı, satımı ve rehnedilmesi, 4. Olağan yönetim sınırları dışında kalan yapı işleri, 5. Ödünç verme ve alma, 6. Ana parayı alma, 7. Bağışlama, 8. Kambyo taahhüdü altına girme, 9. Kefil olma. ...”

Bu durumda kendisine yasal danışman atanan kişinin yasal danışmanın görüşünü almadan yaptığı hukuki işlemler askıda hükümsüzlük yaptırma tabidir. Diğer bir deyişle, tek taraflı bağlamazlık durumunda işlemin karşı tarafı işlemle bağlı iken diğer taraf olan kısıtlı veya kendisine yasal danışman/kayyım atanmış kişiyi bağlamaz. Kendisine yasal danışman atanan kişi yukarıda sayılan konularda yasal danışmanın görüşünü almak zorundadır. Diğer bir ifade ile kendisine yasal danışman atanan kişi ehliyet türü bakımından sınırlı ehliyetlidir. Bu konuda bulunan Yargıtay’ın kararına göre kendisine yasal danışman atanan kişinin medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olduğu, özellikle şahıs varlığı haklarını herhangi bir kısıtlama olmadan tek başına kullanabildiği, ancak malvarlığı haklarının kullanılmasında bazı kısıtlamaların getirildiği ifade edilmiştir⁸³.

Yasal danışmanın vasi ve kayyımdan farkı, yasal danışman ilgili kişinin yaptığı işlemlere görüş bildirebilmesine rağmen temsil görevi üstlenememesidir⁸⁴. Vasi ve kayyımda ise bu kimseler kısıtlının temsil görevini de üstlenmiş olurlar. Yasal danışmanın temel görevi, yalnızca belirli işlemlerin gerçekleştirilmesinden önce danışman olduğu kişiye görüşünü bildirmek, ona yol göstermektir. Ayrıca kendisine yasal danışman tayin edilen kimse, vesayet mahkemesinin yani Sulh Hukuk Mahkemesinin izni olmaksızın ikametgâh adresini değiştirebilir, evlenebilir veya evlat edinebilir⁸⁵. Zira yasal danışman TMK m. 429 gereği sadece ergin bir kimseye atanabilir. Kanun koyucunun kişinin ergin olma konusunda herhangi bir ayrıma gitmemesinden ötürü ergin olma yollarından herhangi biri ile ergin kılınmış kişiye

⁸³ Yarg. 1. H. D. T. 12/04/2012, E. 2012/10151, K. 2012/15883 <https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?t=55511> (erişim tarihi: 05.12.2022);

⁸⁴ “Kendisine TMK’nun 429. maddesi uyarınca yasal danışman atanan kimse medeni hakları kullanma hakkına sahiptir. Özellikle şahıs varlığı haklarını hiçbir kısıtlama olmaksızın tek başına kullanabilir. Ancak mal varlığı haklarının kullanılmasında; birtakım kısıtlamalar getirilmiştir. Kendisine danışman atanan kişi danışmanın izni ile tek başına dava açabileceği gibi danışmanla birlikte de dava açabilir ya da açılan davaya danışman sonradan icazet verebilir. Ancak yasal danışman, danışmanı olduğu kişi adına onun katılımı olmaksızın dava açamaz veya onun aleyhine açılan davayı tek başına yürütemez.” Yarg. 12. H. D. T. 22/10/2013, E. 2014/8323, K. 2014/11454 <https://www.kararara.com/forum/viewtopic.php?t=221256> (erişim tarihi: 05.12.2022); **Tat**, s. 7;

⁸⁵ **Tat**, s. 11;

yasal danışman atanması mümkündür⁸⁶. Kişinin ergin olmaması halinde velayet veya vesayet kurumları devreye girer. Kanaatimce evlenme yoluyla veya mahkeme kararıyla ergin kılınmış ve 18 yaşını doldurmamış çocuğa vasi yerine daha hafif koruma tedbiri olan yasal danışman atanması yoluna gidilmesi daha orantılı bir korunma yöntemi olacaktır.

1.5. YABANCILIK UNSURU İÇEREN VESAYET

Uluslararası hukuk alanında yabancılik unsuru içeren vesayet konusunda 1961 tarihli Küçüklerin Korunması Konusunda Makamların Yetkisine ve Uygulanacak Kanuna Dair Lahey Sözleşmesi⁸⁷ ve 1996 tarihli Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Tedbirleri Hakkında Yetkiye, Uygulanacak Kanuna, Tanıma, Tenfize ve İşbirliğine Dair Sözleşme⁸⁸ ön plana çıkmaktadırlar. Bu sözleşmelerin kapsamına giren ve vesayete ilişkin olan konularda sözleşme hükümleri ile iç hukuk kuralları arasında çatışma yaşandığı takdirde Sözleşme hükümleri öncelikli olarak uygulanacaktır⁸⁹. Bunun temelini Anayasa'nın m. 90 hükmü teşkil etmektedir⁹⁰. Maddenin birinci fıkrası uyarınca usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası antlaşmalar kanun hükmündedir. Ancak temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalarla iç hukuktaki kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi halinde uluslararası antlaşmalar hükümleri esas alınır. Dolayısıyla ancak temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalar kanunların üzerinde yer alabilir.

Türkiye Cumhuriyeti, 1961 tarihli Küçüklerin Korunması Konusunda Makamların Yetkisine ve Uygulanacak Kanuna Dair Lahey Sözleşmesine taraftır. Ancak 1961 tarihli Lahey Sözleşmesi uygulama alanı bakımından kısıtlı kaldığından onun yerine 1996 tarihli Lahey Koruma Sözleşmesi geçmiştir. 1961 Lahey Sözleşmesi ile mutad meskeni Sözleşmeye

⁸⁶ Hukukumuzda bir kimsenin olağan yolla erginliğe ulaşması (TMK m. 11), evlenme yolu ile ergin olması (TMK m. 11/2) veya mahkeme kararı ile ergin kılınması (TMK m. 12) mümkündür. Bkz. **Tat**, s. 92.

⁸⁷ RG. 21.2.1983-17966.

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc060/kanuntbmmc060/kanuntbmmc06002029.pdf (erişim tarihi: 03.04.2023);

⁸⁸ . RG. 22.5.2016-29719. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2812020153909turkce_lah34.pdf (erişim tarihi: 03.04.2023);

⁸⁹ 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun [MÖHÜK], 2007, m. 1; **İlyaz**, s. 33.

⁹⁰ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, T. C. Resmi Gazete, 2709, 18 Ekim 1982 [AY]: madde 90 fıkra 5: “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004- 5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.*”;

taraf olan devletlerden birinde olan küçüklerin kişi varlığını veya malvarlığını korumaya yönelik tedbirlerin alınmasında makamların yetkisini, uygulanacak hukuku, tanıma ve tenfize ilişkin hükümleri düzenlenmiştir⁹¹. Söz konusu Sözleşme, yalnızca mutad meskeni sözleşmeye taraf olan devletlerden biri olan küçüklerle uygulama alanı bulacaktır⁹². Sözleşmenin 2. maddesi uyarınca küçüğün bulunduğu yerdeki makamlar, iç hukukunda öngörülen tedbirleri almaya yetkilidir. Sözleşmenin 7. maddesi ile doğrudan tanıma usulü düzenlenmiş olup doğrudan tenfiz ise kabul edilmemiştir. Doğrudan tanıma usulüne göre yetkili makamlar tarafından alınmış tedbirler diğer bütün akit devletlerce tanınır. Burada dikkat edilmesi gereken husus şudur ki, sözleşme kapsamında yetkili makam tarafından verilen tedbirin diğer akit devlerde doğrudan tanınması için, bu tedbirin 1961 tarihli Lahey Sözleşmesi hükümleri çerçevesinde alınmış olması gerekir⁹³. Ancak alınan tedbirin başka akit devletlerde icra edilebilirliğinin sağlanması için ilgili devletin iç hukukuna veya taraf olduğu milletlerarası sözleşmelere göre tenfiz usulünün uygulanması gerekir. 1961 Lahey Sözleşmesinde yer alan istisnalara göre, Sözleşmeye taraf olan devletlerinin, tehlikeli (m. 8) veya acil (m. 9) durumlarda küçüğün mutad meskeninin bulunduğu makamlarca alınan koruma tedbirlerini tanıma yükümlülüğü bulunmamaktadır⁹⁴.

Türkiye Cumhuriyeti, Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Tedbirleri Hakkında Yetkiye, Uygulanacak Kanuna, Tanıma, Tenfize ve İşbirliğine Dair Sözleşmeye de 55. maddenin 1. fıkrasına ilişkin koyduğu çekince ile taraftır⁹⁵. Türkiye bakımından 1996 tarihli Lahey Koruma Sözleşmesi 01.02.2017 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir. Söz

⁹¹ Ekşi, Nuray, “Yargıtay Uygulamasında Vesayete İlişkin Yabancı Kararların Tanınması Davalarında Karşılaşılan Sorunlar”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C. 38, S. 1, 2018, ss. 41-83, (Ekşi, Yargıtay), s. 43; İlyaz, s. 36;

⁹² Akıncı/ Demir Gökyayla, s. 168; Özkan, Işıl, **Devletler Özel Hukukunda İkametgah, Mutad Mesken ve İşyeri Bağlama Noktalarının Yeniden Değerlendirilmesi**, Ankara, 2003, s. 107.

⁹³ Yarg. 2. H.D, T. 28.3.1996, E. 1996/1536, K. 1996/3341. Karar için bkz. Ekşi, Yargıtay, s. 44; Ekşi, Nuray, **Milletlerarası Nitelikli Davalara İlişkin Mahkeme Kararları**, Beta Yayınları, 2007, (Ekşi, Milletlerarası), s. 270;

⁹⁴ Akıncı/Demir Gökyayla, s. 179; Ekşi, Yargıtay, s. 43-44; Tiryakioğlu, Bilgin, **Çocukların Korunmasına Milletlerarası Sözleşmeler ve Türk Hukuku**, Ankara, 1991, s. 25; Elçin, Doğa, "Vesayet ve Kısıtlılık Kararı Verilmesine veya Sona Ermesine ve Vesayetin Yürütülmesine Uygulanacak Hukuk, Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi ve Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 67, S. 2, 2018, ss. 279-354, s. 317;

⁹⁵ Söz konusu çekince: a- çocuğun kendi ülkesinde malları hakkında koruma tedbirlerinin alınmasında kendi makamlarının yargı yetkisine ve b- Velâyet sorumluluğu veya kendi makamları tarafından daha önce alınmış bir tedbirle telâfi edilemeyen bir tedbiri, bu mallara ilişkin olarak tanımamaya ilişkindir.;

konusu Sözleşme ile düzenlenen “*velayet sorumluluğu*” kapsamına vesayet de dahildir⁹⁶. Sözleşmenin 3. maddesinin c bendinde alınacak tedbirler arasında vasilik, kayyımlik ve benzer kurumlara ilişkin tedbirlerin sayıldığı göze çarpmaktadır. Sözleşmenin 2. bölümünün 15. maddesinde yer alan hükümlere göre, yetkili akit devlet makamlarının, sahip olduğu yetkilerini kullanırken kendi hukukunu uygulamaları kabul edilmiştir. Ayrıca söz konusu Sözleşmede tanıma ve tenfiz usulüne ilişkin düzenlemelere de yer verilmiştir. Sözleşmenin 23. maddesine göre, çocuğun şahıs ve malvarlığına ilişkin alınacak koruma tedbirlerinin kendiliğinden tanınmasına olanak bulunduğu kabul edilmiştir⁹⁷. Bununla birlikte, bir akit devlette alınan koruma tedbirinin diğer sözleşmeye taraf devlette tanınması veya tanınmaması için dava açılabilir. Buna göre tedbirin, Sözleşme kapsamında yetkisi bulunmayan makam tarafından verilmiş olması; tedbirin verilme sırasında temel usul kurallarına riayet edilmemiş olması; çocuğun üstün yararı ilkesi kapsamında alınan önlemin tanınmasının kamu düzenine açıkça aykırılık teşkil etmesi; tanınması için açılan dava konusu önlemin çocuğun mutad meskeninin bulunduğu yerde alınan tedbirle çatışıyor olması gibi sebeplerle diğer akit devlette tanınması reddedilebilir⁹⁸. Sözleşmenin 26. maddesine göre ise alınan tedbirin sözleşmeye taraf diğer devletlerde tenfiz edilebilmesi için tedbirin tescil ve ilan edilmesi gerekmektedir.

Bu sözleşmeler haricinde diğer iki ve çok taraflı milletlerarası sözleşmelerde vesayet kararlarının verilmesi ve tanınmasına ilişkin özel hükümler düzenlenmemiş olduğundan bu hususta 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun’da yer alan ilgili hükümler değerlendirilecektir⁹⁹. MÖHUK m. 10/1’e göre, vesayet veya kısıtlanmaya ilişkin kararının verilmesi veya kaldırılmasına ilişkin kararlar ilgilinin milli hukukuna göre verilmektedir¹⁰⁰. İlgili Kanun’un 50-59. maddeleri arasında ise yabancı mahkeme kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin hükümler düzenlenmiştir. Hemen burada belirtmek gerekir ki, vesayete ilişkin yabancı mahkeme kararlarının nitelikleri gereği icrai sonuç doğurması için icraya başvurulmasının gerektirmediğinden Türkiye’de sonuç doğurmaları için “*yabancı*

⁹⁶ Elçin, s. 287; Ekşi, Yargıtay, s. 46; Ayrıntılı bilgi ve içtihat için bkz.: Gençcan, Vasi, s. 1710.

⁹⁷ Tanrıbilir, Feriha Bilge, **Çocuk Haklarının Uluslararası Korunması ve Koruma Mekanizmaları**, Ankara, 2011, s. 126;

⁹⁸ Elçin, s. 318; Ekşi, Yargıtay, s. 46; Gençcan, Velayet, s. 134;

⁹⁹ Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, T. C. Resmi Gazete, 5718, 27 Kasım 2007, [MÖHUK];

¹⁰⁰ Ruhi, Ahmet Cemal, **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun**, 2. Bası, Ankara, 2008, s. 110;

mahkeme kararının tanınması” davası açılmalıdır¹⁰¹. Yabancı mahkeme ilamlarının Türkiye’de tanınması için MÖHUK’un 50. maddesinde düzenlenen “*kararın yabancı mahkeme tarafından verilmiş olması; yabancı mahkeme kararının özel hukuka ilişkin olması; yabancı mahkeme kararının kesinleşmiş olması*” şeklindeki ön şartların gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Esasa ilişkin şartlar ise MÖHUK m. 54’te düzenlenen tenfiz şartlarına atıf yapılarak MÖHUK m. 58’de düzenlenmiştir¹⁰². Ancak tanıma usulünde tenfiz şartlarından olan “*mütekabiliyet ilkesi*” uygulanmayacaktır.

Yargıtay’ın yabancı mahkemeler tarafından verilen vesayet kararlarının Türkiye’de tanınması konusunda inişli çıkışlı bir yol izlediği göze çarpmaktadır¹⁰³. Önceleri Türk vatandaşları hakkında verilen yabancı mahkeme vesayet kararların tanınmayacağına¹⁰⁴ hükmeden Yargıtay, özellikle 2017 yılından itibaren yabancı mahkeme tarafından verilen kararlarının tanıma davalarını son derece liberal bir anlayışla değerlendirmeye çalışmaktadır¹⁰⁵. Örnek vermek gerekirse, 2013 yılından itibaren Yargıtay tarafından verilen kararlarda bir yabancı veya Türk vatandaşının, yabancı mahkeme tarafından verilen vesayet kararının Türkiye’de tanınması isteminin reddi sebebiyle tekrar dava açmak zorunda bırakılması Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6. maddesi kapsamında öngörülen adil yargılanma hakkı ile hukuki dinlenilme hakkını kritik ölçüde engelleyecek bir uygulama olduğu sonucuna varılmıştır¹⁰⁶. Aynı zamanda Yargıtay’a göre Almanya mahkemesi tarafından verilen vesayet kararının vesayet altına alınanın Almanya’daki menfaatleri koruduğu gibi, aynı zamanda da Türkiye’deki menfaatlerini de koruyacağından verilen kararın milli hukuka, münhasır yetkiye hatta kamu düzenine aykırılık teşkil edebilecek bir sebebin bulunmaması sebebiyle tanınmasına karar verilmesi gerektiği vurgulanmıştır¹⁰⁷. Bu konuda son olarak önemle belirtmek gerekir ki, Yargıtay’ın bir kararı da nazara alınarak yabancı vesayet kararının tanınmasından sonra yabancı vesayet makamlarının yetkileri, Türk

¹⁰¹ Demir Gökyayla, Cemile, “Milletlerarası Özel Hukukta Vesayet”, Ata Sakmar’a Armağan, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2012, ss. 403-427, s. 414; **Ekşi**, Yargıtay, s. 42.

¹⁰² Esasa ilişkin şartlar arasında mütekabiliyet/karşılıklılık esası, kararın münhasır yetkiye girmemesi, hükmün açıkça kamu düzenine aykırı olmaması, kararın savunma hakkına riayet edilerek verilmiş olması yer almaktadır.;

¹⁰³ **Ekşi**, Yargıtay, s. 82;

¹⁰⁴ Yarg. 18. H. D., T. 20.03.2014, E. 2013/16914, K. 2014/5145. Karar metni için bkz. **Ekşi**, Yargıtay, s. 52;

¹⁰⁵ Yarg. 8. H. D., T. 14.11.2017, E. 2017/6589, K. 2017/15189; Yarg. 8. H. D., T. 14.11.2017, E. 2017/6589, K. 2017/15189; Yarg. 8. H. D., T. 15.01.2018, E. 2017/8099, K. 2018/405; Yarg. 8. H. D., T. 25.01.2018, E. 2017/6609, K. 2018/1418. Karar metni için bkz. **Ekşi**, Yargıtay, s. 75-78;

¹⁰⁶ Yarg. 18. H. D., T. 4.11.2014, E. 2014/13941, K. 2014/15498. Karar metni için bkz. **Ekşi**, Yargıtay, s. 75;

¹⁰⁷ Yarg. 8. H. D., T. 14.11.2017, E. 2017/6589, K. 2017/15189. Karar metni için bkz. **Ekşi**, Yargıtay, s. 76-77;

vesayet makamlarına geçmez, yani Türk mahkemeleri vesayet makamı statüsünü kazanmaz¹⁰⁸. TMK m. 462’de sayılan işlerin yapılabilmesi için vesayet makamından izin alınması gerekiyorsa, yabancı ilamının Türkiye’de tanınmasına karar verilse bile, söz konusu maddede sayılan işlerin Türkiye’de yapılabilmesi için yabancı vesayet makamından izin alınmalı ve verilen izne ilişkin karar Türkiye’de tanınması gerekmektedir¹⁰⁹.

1.6. VESAYET HUKUKUNA HAKİM OLAN İLKELER

Vesayet kurumuna ilişkin yapılan tanımlardan hareketle ve bu kurumun özellikleri dikkate alındığında ilk başta orantılılık ve belirlilik ilkeleri, vesayet hukukuna hakim olan ilkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak çalışmamızın ana konusu çocuğun vesayet hükümleri çerçevesinde korunması olduğundan bu başlık altında velayet hukukuna egemen olan çocuğun üstün yararı ilkesi ve velayet davalarında çocuğun dinlenilmesi (katılım ilkesi) ilkeleri de incelenmiştir. Zira Türk Hukukunda, çocukların vesayet koruması altına alınabilmesi için öncelikle ana ve babanın sahip oldukları velayet hakkının kaldırılmış, her iki ebeveynin ölmüş veya haklarında gaiplik kararı verilmiş olması gereklidir¹¹⁰. Bu gibi durumlarda, aşağıda incelenecek Yargıtay kararlarına göre, velayetin değiştirilmesi veya kaldırılmasına ilişkin davalarda, çocuğun üstün yararı ve çocuğun dinlenilmesi ilkeleri göz önünde tutulması gereken temel ilkelerdir. Ayrıca TMK m. 470 gereği reşit olmayan çocuk üzerinde yaş küçüklüğü nedeni ile kurulan vesayet, küçüğün ergin olması halinde kendiliğinden sona ermektedir. Bu düzenleme çerçevesinde vesayetlinin süreli olması ilkesi de bu başlık altında incelenmiştir.

1.6.1. Orantılılık İlkesi

Denklik ilkesi olarak da anılan orantılılık ilkesi, vesayet altına alınan kişilerin korunması için alınacak önlemler ile amaç arasındaki dengenin sağlanmasına yönelik bir ilkedir¹¹¹. Başka bir anlatımla, denklik ilkesi gereğince belirli zayıflıkları olan bir kişi için uygulanması planlanan koruma yönteminin, giderilmesi amaçlanan ihtiyacı karşılaması halinde, daha ağır, daha geniş ve kapsamlı koruma kararına hükmedilmemesi olarak ifade

¹⁰⁸ Yarg. 2. H. D., T. 12.02.2007, E. 2006/11807, K. 2007/1733. Karar özeti için bkz. **Ekşi**, Yargıtay, s. 72-73; **Elçin**, s. 328-329.

¹⁰⁹ **Ekşi**, Yargıtay, s. 73-74; **Elçin**, s. 327-328;

¹¹⁰ **Elçin**, s. 295; **Aldemir**, s. 31; **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1272;

¹¹¹ **Acar Umut**, s. 36; **Yıldız/Gürsoy**, s. 15; **Gençcan**, Vasi, s. 117; **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1265.

edilebilir. Nitekim, zorunluluk ve gereklilik halleri bulunmadığı sürece vesayet makamının kısıtlama kararından da kaçınması esastır.

Orantılılık ilkesinin sağlanması amacıyla TMK’da koruma tedbirlerinin alternatifleri öngörülmüş olup dar, orta ve geniş kapsamlı vesayet önlemleri olarak sınıflandırılmaktadır. Temsil kayyımlığı (TMK m. 426), yönetim kayyımlığı (TMK m. 427) ve karma kayyımlık (TMK m. 426 ve m. 427), dar kapsamlı koruma tedbirler arasında yer alıyorken, oy danışmanlığı (TMK m. 429/1), yönetim danışmanlığı (TMK m. 429/2) ve karma danışmanlık (TMK m. 429/1-2) ise orta kapsamlı koruma tedbirlerindendir. İsteğe bağlı kısıtlama (TMK m. 408) ve yasal kısıtlama (TMK m. 404 ve m. 407) ise en geniş kapsamlı vesayet önlemleri olarak sayılmaktadır¹¹². Bu nedenle kanunun çeşitli hükümlerinde düzenlenen koruma önlemleri, korunmaya muhtaç kişiye uygun düştüğü ölçüde uygulanır ve görülecek iş ve işlemlere elverişli olmasına dikkat edilir.

Vesayet kurumunun her zamanki temel amacı, belirli zayıflık durumları bulunan kişilerin refah ve esenliğinin sağlanması olduğudur. Dolayısı ile yürürlükteki ilgili mevzuat çerçevesinde vesayet organı tarafından alınacak önlemler bu temel amaca uygun olmalı, orantılılık veya denklik ilkesini ihlal etmemelidir. Aksi takdirde işlemin niteliğine uymayan ve kanunun çizdiği çerçeveyi aşan önlemler kanuna aykırı olur¹¹³.

1.6.2. Belirlilik İlkesi

Vesayet hukukuna hakim olan diğer önemli ilkelerden olan belirlilik ilkesi, kurumda ve korumada belirlilik olarak iki ayırımda incelenebilir.

Kurumda belirlilik gereğince TMK’nın ilgili hükümlerince vesayet tedbirleri almaya yetkili vesayet organları sınırlı olarak düzenlenmiştir. TMK m. 396’ya göre vesayet kurumları olan vesayet dairesi, vasi ve kayyım haricinde başka bir kurum vasıtasıyla vesayete ilişkin tedbirlerin alınması veya koruma işlemlerinin yapılması mümkün değildir. Vesayet organlarının sınırlı olarak düzenlenmiş olmasıyla söz konusu ilke ile uyum içinde hareket edildiği ve kurumda belirlilik sağlanmış olduğu açıkça ortadadır.

Kurumda belirlilik mühim olduğu gibi korumada belirlilik de aynı önemi taşımaktadır. Zira vesayet önlemleri almaya yetkili organlar tarafından alınan tedbirler, kişilerin fiil ehliyetlerini etkilemekte, bazen de çeşitli sınırlamalara sebep olmaktadır. Bu nedenle bir birey hakkında alınacak koruma ve gözetme önlemlerinin önceden belirli olması da büyük önem arz

¹¹² Gençcan, Vesayet, s. 109-110; Gençcan, Vasi, s. 117-118; Kayran, s. 4; Tuncay, s. 6, s. 9;

¹¹³ Oğuzman/Dural, s. 473; Aday, Nejat, “Vesayet Hukukunda Geçici Hukuki Korumalar ve Vesayet Tedbir Şerhi Uygulaması”, İstanbul Hukuk Mecmuası, C. 77, S. 2, 2019, ss. 813-846, s. 820;

etmektedir. Kurumda belirlilik ilkesinde olduğu gibi korumada belirlilik ilkesi gereğince TMK ile düzenlenen vesayet koruma önlemleri dışında farklı bir vesayet tedbirine karar verilmesi olanaksızdır¹¹⁴.

1.6.3. Çocuğun Üstün Yararı İlkesi

1.6.3.1. Çocuk Kavramı

Çocuğun üstün yararı ilkesi ve velayet ile ilgili davalarda çocuğun dinlenilmesi ilkesi, yürüttüğümüz çalışmamız bakımından oldukça önemlidir. Aynı zamanda çalışmanın esas odak noktası çocuğun vesayet hükümleri çerçevesinde korunması olduğu için çocuk kavramı üzerinde durulması faydalı olacaktır.

Çocuk kavramı genel bir ifadeyle, anne karnındaki ya da bebeklik çağı ile ergenlik çağı arasındaki gelişme aşamasında olan insan yavrusu; bedensel, ruhsal ve sosyal yönlerden ergenliğe ve olgunluğa erişmemiş gelişmekte olan bir birey olarak tanımlanabilir¹¹⁵. Belirtmek gerekir ki, çocuk veya çocukluk kavramının birçok mevzuatta yer almasına rağmen tanımı yapılmamıştır. Hukukumuzda çocuk kavramı genel olarak henüz ergenliğe ulaşmamış kişiler, anne ve baba ile olan soy bağıını anlatmak için kullanılan bir kavramdır.

TMK m. 11'e göre hukukumuzda ergenlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla başlar. Ancak bu hükümde çocuktan bahsedilmemiştir. Genel olarak “*çocuk*” tabirinin yanında birçok yerde “*küçük*” ifadesinin de kullanıldığı görülmektedir. Medeni Kanunu’muza göre her küçük çocuk sayılmakta, ancak her çocuğa küçük denilemediği için bu noktada bu iki tabirinin birbirinden ayırt edilmesi gerekmektedir. TMK m. 28/1 uyarınca çocuğun annenin bedeninden tamamen ve sağ olarak ayrılmasıyla, yani tam ve sağ doğumla beraber kişiliğin kazanılacağı, çocuğun hak ehliyetini sağ doğmak koşuluyla elde edeceği ve bu andan itibaren çocukluğun da başlayacağı kabul edilmektedir. Bu şekilde başlayan çocukluk ise az önce ifade edildiği üzere ergenliğin kazanılmasıyla sona ermektedir.

Her ne kadar Medeni Kanun’un “*velayet*” başlıklı 346. maddesinde çocuğun korunmasına ilişkin önlemlerin yaş sınırı olmaksızın herkesin korunmasına yönelik uygulanacağı düşünülebilir ise de TMK’nın 335. maddesi “*ergin olmayan çocuk*” ifadesi ile başladığından çocuk koruma hükümlerinin ergenliğe ulaşmamış çocuklar için geçerli olduğunu değerlendirmek daha doğru olur. Buna karşın ÇKK m. 3’te çocuk kavramı için daha

¹¹⁴ Gençcan, Vasi, s. 118-119; Tuncay, s. 10.

¹¹⁵ Püsküllüoğlu, Ali, **Türkçe Sözlük**, Arkadaş Yayınları, Ankara, 1994, s. 263; Türk Dil Kurumu’nun Türkçe Sözlüğüne göre çocuk, küçük yaştaki kız veya erkek olarak ifade edilmiştir. <https://sozluk.gov.tr/> (erişim: 17.02.2023).

geniş bir tanım yapılmıştır. Bu maddeye göre, daha erken yaşta ergin olsa bile henüz on sekiz yaşını tamamlamamış herkes çocuk sayılmaktadır. Mahkeme kararı veya evlenme yoluyla daha erken yaşta ergin kılınan kişi on sekiz yaşını doldurmamış olduğundan Çocuk Koruma Kanunu'ndaki korumalardan faydalanabilir. Ancak TMK m. 12 uyarınca mahkeme kararı veya TMK m. 11 doğrultusunda evlilik yoluyla ergin kılınan kişi Medeni Kanun'daki koruma tedbirlerinden yararlanamaz.

Sonuç olarak, Medeni Kanunumuz çerçevesinde çocuk kavramı, bir bireyin anne ve babası ile olan soybağını belirten hısımlığın ifade edilmesi için kullanılırken; on sekiz yaşını doldurmamış kişiler için bazı yerlerde “küçük”, bazı yerlerde ise “*ergin olmayan çocuk*” ifadesi kullanılmaktadır. Bu bağlamda Medeni Kanunumuzda herhangi bir yaş sınırı olmaksızın anne ve babanın evladı olarak belirtilmesi amacıyla çocuk kavramı kullanılmaktadır¹¹⁶. Yargıtay'ın medeni hukuk alanında ve boşanma davalarına yönelik kararlarında da TMK'ya paralel olarak, çocuk kavramının ana ve babaya soy bağıyla bağlı olan kişiyi ifade etmek için kullandığı; küçük ifadesini ise ergin olmayan kişiler için kullandığı görülmektedir¹¹⁷.

1.6.3.2. Çocuğun Üstün Yararı Kavramı

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin m. 1'e göre sözleşmeye taraf devletler on sekiz yaşına kadar her bireyi “*çocuk*” olarak kabul etmekle ve bireylerin çocuk olarak yaşama haklarına sahip olduklarını tanımakla yükümlü tutulmuştur. Çocuğun üstün yararı ilkesi ise aynı sözleşmenin 3. maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu madde ile çocukla ilgili bütün faaliyetlerde çocuğun yararının temel düşünce olacağı ve ön planda tutulması gerektiği açıkça vurgulanmıştır. Ayrıca yine sözleşmenin 18. maddesinde, çocuğun yerleştirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluğunun anne-babada olduğu ancak durumun gerekli kılması halinde vasilerin de her şeyden önce çocuğun menfaatini göz önünde tutarak hareket etmeleri gerektiği belirtilmiştir¹¹⁸. Söz konusu düzenlemelerden anlaşıldığı üzere çocuğun

¹¹⁶ Serozan, Rona, **Çocuk Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005, s. 10;

¹¹⁷ Yarg. 2. H. D., T. 30.03.2023, E. 2023/2137, K. 2023/1447 sayılı kararında ‘*çocuk*’; Yarg. 2. H. D., T. 01.06.2020, E. 2020/58, K. 2020/2382 sayılı kararında ‘*küçük*’; Yarg. Hukuk Genel Kurulu, T. 22.03.2023, E. 2021/873, K. 2023/232 sayılı kararında ise ‘*ergin olmayan çocuk*’ kavramlarının kullanıldığı görülmektedir. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 07.06.2023);

¹¹⁸ İnan, Ali Naim, “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 44, S. 1, 1995, ss. 765-778, s. 768; **Baktır Çetiner**, s. 33; Akyol, Semra; “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Çerçevesinde Çocuğun Görüşlerine İlkesi” (Varlığının Sahibi Olan Çocuk), **I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı**, C. I, 2011, ss. 183-188, s. 186.

üstün yararı ilkesi, çocuğun yararına öncelik verilmesi, çocuğun menfaatlerinin ön planda tutulması, çocuğun ön planda tutulmasıyla haklarının korunması, çocuğun faydasına olacak hareket sergilenmesi ve bu yönde karar verilmesi olarak tanımlanabilir. BMÇHS’de yer alan çocuk yararı ilkesi, başta aile hukuku olmak üzere idare hukuku ve diğer kamu hukuku alanında verilecek kararlara rehberlik edecektir¹¹⁹.

Çocuğun üstün yararı ilkesi, çocuğun yararı ile ana baba yararının çatışması durumunda gündeme gelir ve velayette çocuğun korunması ön planda tutulduğundan mahkeme hakimi tarafından öncelikli olarak gözetilecek bir ilkedir. Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi’ne taraftır. Anayasa’nın 90/5. maddesi uyarınca BMÇHS, kanun hükmünde kabul edilmekte olup anılan sözleşmede temel düşünce olarak çocuğun üstün yararı ilkesi kabul edilmektedir. Türk Hukukumuzda da velayete ilişkin davalarda, BMÇHS ile korunan çocuğun üstün yararı ilkesi öncelikli olarak uygulanması gereken bir ilkedir¹²⁰.

Velayet hukukuna hakim olan çocuğun üstün yararı ilkesinin bu çalışmamızda incelenmesinin asıl nedeni, velayet ile ilgili davalarda özellikle velayetin kaldırılmasına dair verilen karar sonucunda vasi atanması konusu gündeme geleceği için önem taşımaktadır. Yargıtay uygulamalarında da söz konusu ilkeye çok fazla yer verildiği, velayet ile ilgili davalarda hakimın takdir yetkisi olduğu ancak bu takdir yetkisi kullanılırken öncelikli olarak çocuğun yararının düşünülmesi gerektiğine dair çeşitli kararlar mevcuttur¹²¹. Yargıtay, velayet hakkına ilişkin düzenlemeler yapılırken göz önünde tutulması gereken temel ilkenin çocuğun üstün yararı olduğunu, bu yararı belirlenmesinde çocuğun bedeni, entellektüel, ruhsal, ahlaki ve toplumsal gelişiminin sağlanabilmesi için çocuğun haklarının ön planda tutulması ve gözetilmesi gerektiğini önemle vurgulamaktadır¹²².

¹¹⁹ Şirin, Memduh Cemil, “Çocuğun Yararı Gözüyle Çocuğun Yüksek Yararı İlkesine Bakış”, **Çocuk ve Medeniyet**, C. 4, S. 8, 2019, ss. 219-240, s. 219;

¹²⁰ AY madde 90 fıkra 5: “*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. (Ek cümle: 7/5/2004-5170/7 md.) Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.*”;

¹²¹ Yarg.2. H. D., T. 09.03.2023, E. 2023/2032, K. 2023/943. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 07.06.2023);

¹²² Yarg. 2. H.D. T. 03.04.2017, E. 2015/25366, K. 2017/3683 <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 17.02.2023);

Çalışmamızla yakından ilgili olan Yargıtay'ın karşı oy yazısında çocukların üstün yararının dikkate alınmasının ve idrak çağındaki çocukların dinlenilmesi ve görüşlerine itibar edilmesinin ne kadar önemli olduğunun anlatılması istenmiştir¹²³.

Son olarak eklemek gerekir ki, Yargıtay'ın ilgili kararında çocuğun yüksek yararı ön planda gözetildiği müddetçe çocuğun annesinin soyadını kullanılmasına izin verildiği görülmektedir¹²⁴.

1.6.4. Çocuğun Dinlenilmesi İlkesi (Katılım İlkesi)

Velayet davalarında, boşanma, velayetin değiştirilmesi/kaldırılması ve nafaka hukuku kapsamında çocuğun mahkeme huzurunda dinlenmesi davanın gidişatı ve sonucu bakımından oldukça önemlidir. Zira hakimin vereceği boşanma kararı veya velayetin kaldırılması ve vasi tayini kararı çocuğun yaşamını büyük ölçüde etkileyeceğinden çocuğa görüşünün sorulması son derece önemlidir¹²⁵. Ancak gerek Medeni Kanun'da gerekse diğer kanunlarda çocuğun kendisi ile ilgi konularda bilgilendirilmesi ve görüşünün alınması konusunda açık bir hüküm bulunmamaktadır.

Velayet ile ilgili davalarında çocuğun dinlenmesi hususu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi m. 12 de düzenlenmiştir. Yargıtay da çocukla ilgili verdiği tüm kararlarında BM Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. maddesinin uygulanması gerektiğini

¹²³ “Çocuklar; ... il merkezinde anneanneleri ... yanında yaşamakta ve burada eğitimlerine devam etmektedir. (...) Çocukların mahkemece alınan görüşünde; babalarının kalp rahatsızlığı olduğunu, kendileriyle ilgilenemeyeceğini, babalarını sevmediklerini ve anneanneleriyle birlikte yaşamak istediklerini bildirdikleri halde, idrak çağındaki bu çocukların görüşüne gereken önemin verilmediği görülmektedir. Kentte yaşayan ve burada eğitimine devam eden, mutlu olduklarını bildiren çocukların; köy yaşamı içine sokulmaları ve istemediklerini bildirdikleri babalarıyla birlikte yaşamaya zorlamaları, çocukların yararına olmayacaktır. Çocukların babalarının velayeti altına alınmasına ilişkin talebin reddiyle, çocuklara anneannelerinin vasi atanması önerilerek durumun Sulh Mahkemesine ihbar edilmesinin daha uygun olacağını düşünüyorum.” Somut davada davacı baba, çocukların velayetine sahip olan eski eşinin ölmesi nedeni ile velayetin değiştirilmesi davasını açmıştır. Söz konusu kararda temyiz dilekçesinin reddine, usul ve kanuna uygun hükmün onanmasına karar verilmiştir. Ancak karşı oy yazısında çocukların kentte yaşayan anneannesinin yanında değil, istemedikleri halde köyde yaşayan davacı babasıyla birlikte yaşamaya zorlamalarının çocukların yararı ve menfaatlerine uygun olmayacağına işaret edilmiştir. Yarg. 2. H.D. T. 03.04.2017, E. 2015/25366, K. 2017/3683 <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 17.02.2023);

¹²⁴ Yarg. 2. H.D. T. 27.06.2022, E. 2022/5831, K. 2021/6292 <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.02.2023);

¹²⁵ Demir, Remzi, “Türk Medeni Kanun’a Göre Çocuğun Kişiliğinin Korunması”, **SDÜHFD**, C. 9, S.2, 2019, ss. 271-303, s. 278.

belirtmekte, böylece bu ilkenin hem uygulamada hem de teoride yer almasını sağlamaktadır. Sözleşmenin 12. maddesine göre, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip olan her çocuğa kendisi ile ilgili konularda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkı tanınmalıdır. Ayrıca aynı sözleşmenin 3. maddesine göre de iç hukuka göre idrak yeteneğine sahip her çocuk, adli merciler önünde kendisi ile ilgili davalarda bilgi alma, danışılma, görüş bildirme ve davanın olası sonuçlarına ilişkin bilgilendirilme hakkına sahip olduğu ifade edilmiştir.

Yargıtay birçok kararında, velayet ile ilgili davalarda çocukların mahkeme tarafından dinlenmesi konusunda, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 3. ve 12. maddesine, Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesinin 1., 3. ve 6. maddelerine atıf yaparak, 8 yaşından büyük çocukların mahkemede görüşlerini ve isteklerini ifade etme olanağının tanınmasını, aksi takdirde bozma sebebi olacağına değinmektedir¹²⁶. Yargıtay'ın bir kararına göre idrak çağına gelen çocuğun mahkeme tarafından dinlenmesi gerektiği belirtilmiştir¹²⁷.

Görüldüğü üzere Yargıtay, iç hukuka göre idrak yeteneğine sahip çocukların velayete ilişkin davalarda dinlenmesi ve çocuğun yararına açıkça ters düşmediği takdirde ifade edeceği görüşe önem verilmesi gerektiği yönünde net bir görüşe sahiptir.

1.6.5. Vesayetin Süreli Olması

TMK m. 335/1'de yer alan *“Ergin olmayan çocuk, ana ve babasının velayeti altındadır.”* hükmü nedeni ile velayet hakkının süreli olduğu gibi vesayet hukukuna da süreli olma ilkesinin egemen olduğu söylenebilir. Zira atama tarihinden başlayan vasiinin görev süresi TMK'nın 456 emredici hükmü ile sınırlandırılmıştır. Söz konusu düzenlemeye göre vasi atama işlemleri, kural olarak iki yıl için yapılır. Ancak vesayet makamının kararı ile bu sürenin uzatılması mümkündür. Bu uzatmalar iki yıldan fazla olarak belirlenemez. Bu şekilde dört yıllık görev süresini dolduran vasiinin TMK m. 456/3 uyarınca vasilikten kaçınma hakkı saklı olacaktır. Kaçınma hakkını kullanmak isteyen vasi herhangi haklı bir sebep göstermeksizin hem mevcut vasilik yaptığı hem de yeni bir kimsenin vasiliğinden

¹²⁶ Çocuğun Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, RG., T. 01.12.2001, S. 24305;

¹²⁷ “Mahalli mahkeme kararının verildiği 11/9/2015 tarihinden günümüze kadar uzun bir zaman geçmiş olması, bu süreçte çocuğun bakım sorumluluğunun kim tarafından ve ne şekilde yerine getirildiğinin dosya kapsamı ile anlaşılamaması ve süreç içinde çocuğun idrak çağına geldiğinin anlaşılması karşısında; mahkeme tarafından çocuğun velâyeti konusunda yeniden uzman raporu alınarak ve idrak çağına gelmiş olan çocuğun mahkeme huzurunda bizzat dinlenilerek; tüm delillerle birlikte değerlendirilip çocuğun üstün yararı doğrultusunda yeniden karar verilmek üzere hükmün bozulmasına karar verilmesi gerekmiştir.” Yarg. 2. H.D. T. 26.04.2021, E. 2021/2777, K. 2021/3495 <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.02.2023);

kaçınabilecektir¹²⁸. Anlatılan düzenlemeler ile vasilik görevini yerine getirecek kişinin ne kadar süre ile sorumlu olacağını bilmesi de bu sürelerinin önceden belirli olması da hakkaniyete uygun düşmektedir. Bu şekilde belirli ve nispeten kısa süreli olarak yapılan görevlendirme, vasilik görevini üstlenecek kişinin istekli, tedbirli ve özenli olmasını da sağlayacağını söylemek yanlış olmaz¹²⁹.

¹²⁸ Yıldız/Gürsoy, s. 483.

¹²⁹ Yıldız/Gürsoy, s. 483; Aldemir, s. 36.

İKİNCİ BÖLÜM

VESAYETİ GEREKTİREN HALLER, VASİLİK, VESAYET ALTINDAKİ ÇOCUĞUN EHLİYET YÖNÜNDEN HUKUKİ DURUMU

2.1. VESAYETİ GEREKTİREN HALLER

Vesayet Türk Medeni Kanunu'muzun 396 ve devamı maddelerinde düzenlenen koruma niteliğinde olan hukuki bir kurum olup velayet altında bulunmayan küçükler ile çeşitli sebeplerden ötürü kendilerini veya maddi menfaatlerini idare etme ve yönetme gücünden yoksun ergin kişilerin korunmasını hedefler.

Vesayeti gerektiren haller sınırlı sayı ilkesine riayet edilerek Türk Medeni Kanunumuzun 404 ila 410 maddeleri arasında düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre yaş küçüklüğü ve hakkında kısıtlılık kararı verilmiş olması vesayeti gerektiren iki temel nedendir. Kısıtlılık kararı, kanunda sayılan sebeplerin gerçekleşmesi halinde (bir kimsenin akıl hastalığı veya akıl zayıflığının bulunması, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığının bulunması, savurgan kötü yaşam tarzında bulunması, özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkûm edilmesi veya kişinin kendi isteği sebebiyle) kendisine ve ailesine zarar vermemesi adına kişinin korunması ve gözetilmesi amacıyla mahkeme tarafından verilen bir karardır. Çalışmamızda konu sınırlandırılması dikkate alınarak bu sebeplerden yaş küçüklüğü vesayet hukuku bağlamında ayrıntılı olarak incelenecektir.

2.1.1. Vesayeti Gerektiren Hallerden Küçüklük

TMK m. 335 hükmü uyarınca, kural olarak ergin olmayan çocuklar erginlik yaşı olan on sekiz yaşını doldurmasıyla veya mahkeme kararıyla veya evlenme yoluyla daha erken yaşta ergin oldukları güne kadar, istisnai olarak da ergin olan çocuklar velayet altında bulunur. Buna göre, küçüklerin bakımı, şahıs ve malvarlıklarının korunması, temsil edilmesi velayet hakkına sahip olan anne ve baba tarafından sağlanmaktadır¹³⁰. Bu noktada küçüklerin ayrıca vesayet altına konulmalarına gerek duyulmamaktadır. Vesayet altına alınma zorunluluğu, ancak ergin olmayan küçüklerin velayet altında bulunmamaları durumunda ortaya çıkmaktadır. Zira bir kimsenin aynı anda hem velayet hem vesayet altında bulunması olanaksızdır.

Yaş küçüklüğü kısıtlamayı gerektiren bir durum olmadığı için fiil ehliyeti tam olmayan küçüklerin de kısıtlanmasına gerek yoktur. Velayet koruması altında olmayan

¹³⁰ Akıntürk, Turgut, **Aile Hukuku**, 11. Bası, İstanbul, 2008, s. 479, **Baktır Çetiner**, s. 43, **Serozan**, s. 251.

çocukların vesayet altına alınarak kendilerine vasi tayin edilmesi yeterli olacaktır¹³¹. Küçükler kanun gereği sınırlı veya tam ehliyetsiz sayıldıkları için ayrıca haklarında mahkeme tarafından kısıtlama kararının verilmesine ihtiyaç bulunmamaktadır. Ancak TMK m. 419/2 gereği gerek duyulması halinde henüz ergin olmayan çocuk hakkında ergin olduktan sonra sonuç doğurmak üzere kısıtlama kararı verilebilir¹³². Örneğin, velayet altında bulunan küçüğün kısıtlama sebebi olan akıl hastalığı mevcutsa bütün nedenler ve olgular tartışılıp değerlendirildikten sonra erginliğin kazanılmasıyla birlikte sonuç doğuracak kısıtlama kararının verilmesi mümkündür. Bu durumda kısıtlanan ergin çocuklar da TMK m. 335/2 ve 419/2 gereği ana-babanın velayeti altında kalmaya devam eder. Hakimin gerekli görmesi halinde ise kısıtlanan çocuğun vesayet altına alınmasına ve kendisine vasi atanmasına karar verilebilir.

2.1.1.1. Velayet Hakkını Elinde Bulunduran Anne ve Baba Açısından

Küçüğün anne ve babası evli ise yani eşlerin evlilik birliği devam ettiği sürece küçüğün velayeti kural olarak anne-baba tarafından birlikte kullanılır ve yasal bir neden bulunmadıkça velayet hakkı ana ve babadan alınamaz. (TMK m. 336) Ancak eşlerin ortak hayata son vermeleri veya ayrılık halinin gerçekleşmesi halinde velayet hakkının kime verileceği hususu mahkeme hakimi tarafından belirlenir. Ölüm halinde de aynı şey geçerlidir ve çocuk üzerindeki velayet hakkı kendiliğinden sağ kalan eşe ait olur¹³³. Her iki ebeveynin ölmesi durumunda velayet altında bulunmayan küçük yetkili vesayet kurumu tarafından vesayet altına alınır ve kendisine bir vasi atanır.

TMK m. 32’de belirtilen sebeplerden ötürü hem annenin hem babanın gaipliğine veya kısıtlanmasına karar verilmesi halinde artık velayet altında bulunmayan çocuk vesayet altına alınır¹³⁴. Küçüğün anne ve babasının belirlenememesi halinde de aynı karar söz konusu olur.

¹³¹ Saymen/ Elbir, s. 513; Akıntürk, s. 467; Gençcan, Vasi, s. 253; Öztan, Aile Hukuku, s. 1276;

¹³² Yarg. 2. H. D., T. 21/07/2011, E. 2010/22441, K. 2011/12873 sayılı kararda da TMK m. 419/2 ile öngörülen düzenlemeye vurgu yapılmıştır. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023);

¹³³ Birinci Uzun, s. 144; Aydoğdu, s. 23; Yıldız/Gürsoy, s. 178; Yarg. 8. H.D. T. 21.02.2018, E. 2018/1190, K. 2018/2572. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 08.04.2023); Gençcan, Velayet, s. 893;

¹³⁴ Yarg. 2. HD T. 14.11.2016, E. 2016/12988, K. 2016/14656. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 23.02.2023); Birinci Uzun, s. 145; Şener, s. 57; Helvacı, Serap/Erlüle, Fulya, **Medeni Hukuk**, 5. Bası, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 226.

2.1.1.2. Velayet Hakkı Kimsede Bulunmayan Küçük Açısından

Küçüklerin velayet altında bulunmama sebeplerini sıralarsak; anne ve babanın her ikisinin ölmüş olması, haklarında gaiplik veya kısıtlılık kararı verilmiş olması, anne ve babanın kimliğinin belirlenememesi, eşlerden birinin ölmüş olması ve sağ kalan taraf hakkında kanunda düzenlenen sebepler nedeniyle velayet hakkının kaldırılmış olması, eşlerin boşanması halinde aile mahkemesi hakimi tarafından velayetin kimseye verilmemiş olması ya da boşanma sonrası küçüğün velayeti kendisine bırakılan tarafın sonradan ölmüş olması veya başka biriyle evlenmesi durumunda çocuğun menfaatlerinin tehlikeye düşmüş olması gibi durumlar olarak sayılabilir. Bu durumlardan herhangi birini yaşayan ve velayet koruması altında bulunmayan her çocuk vesayet koruması altına alınır¹³⁵. Bu noktada söylemek gerekir ki, velayet hakkı sadece ana ve babaya tanınmış münhasır bir hak olduğundan evlat edinme hariç, örneğin, dedeye veya anneanneye velayet hakkı tevdi olunamaz¹³⁶. Bu gibi durumlarda vasi tayini yoluna gidilmesi gerekmektedir.

Anne-babanın velayet hakkı kaldırılmadan çocuk hakkında vesayet konusunda karar verilemez. Bunun için mahkeme hakimi tarafından velayet hakkının kaldırılıp kaldırılmayacağı hususu belirlenmelidir. Burada sırası gelmişken bahsedecek olursak velayetin kaldırılması davası, çocuğun kişi varlığının tehlikeye düşmesi halinde hakim tarafından alınan TMK m. 346'de düzenlenmiş genel nitelikteki önlemler ve TMK m. 347'de öngörülen özel nitelikli önlemler çocuğun karşı karşıya kalmış olduğu tehlikeyi önlemeye yeterli olmadığı durumlarda kanunda sayılan sebeplerin gerçekleşmesi koşuluyla velayet hakkına sahip olan ana veya babanın yahut her ikisinin velayet hakkının kaldırılması için

¹³⁵ Yarg. 18. H. D., T. 26/05/2015, E. 2014/20205, K. 2015/8654 sayılı ilamda: “...4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 336/3. fıkrasında; velâyetin, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuğun kendisine bırakılan tarafa ait olacağı; 404/1. fıkrasında ise; velâyet altında bulunmayan her küçüğün vesayet altına alınacağı düzenlenmiştir. ...Yukarıda belirtilen yasal düzenlemeler dikkate alındığında, velayet altında bulunmayan her küçüğün vesayet altına alınması zorunludur. Bu durumda mahkemece, dava tarihi itibarıyla velayet altında bulunmayan küçük ...'e vasi tayin ettirilip davaya dahil edilerek yargılamaya devam olunması ve varsa sunacağı deliller toplanıp oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekirken, küçüğe tayin edilen kayyum davaya dahil edilerek yazılı gerekçeyle hüküm kurulmuş olması doğru görülmemiştir.” Şeklinde karar verilmiştir. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023);

¹³⁶ Yarg. 2. H.D. T. 21.04.2014, E. 2014/20740, K. 2015/4216 sayılı kararında dava konusu olayda yerel mahkemece yargılama sonucunda küçüklerin velayetinin davacı dedelerine verilmesine karar verilmiştir. Ancak velayet hakkı ana baba dışında başka hiç kimseye tevdi olunamayacağına göre ilk derece mahkemesi kararı bozularak geri gönderilmiştir. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 23.02.2023); **Gençcan**, Velayet, s. 162.

açılan bir dava türüdür¹³⁷. TMK m. 348'e göre ana ve babanın deneyimsizliği, hastalığı, başka bir yerde bulunması veya benzer sebeplerle velayet hakkıyla ilgili görevlerini gereği gibi yerine getirememesi veya çocuğa gereken ilgiyi gösterememesi veya çocuğa karşı yükümlülüklerini ağır biçimde savsaklaması durumunda mahkeme kararıyla velayetin kaldırılmasına karar verilecektir. Velayetin kaldırılması davasında dava açıldığı andaki davalının yerleşim yerinde bulunan Aile Mahkemesi görevli ve yetkilidir. Velayetin kaldırılması davasının görülmesi sırasında veli ile çocuk arasında yarar çatışması yaşandığından çocuğa zarar verici durumlardan kaçınması amacıyla çocuğa temsil kayyımı atanmalıdır¹³⁸. Dava sonucu velayet hakkı kaldırıldığında ana ve babanın çocuklara karşı olan bakım ve eğitim sorumlulukları devam eder¹³⁹. Velayetin kaldırılmasını gerektiren sebep ortadan kalktığında hakim resen veya talep üzerine velayeti tamamen veya derece derece ana ve babaya veya yalnızca birine geri verebilir. Örnek vermek gerekirse, eşlerin boşanma durumunda velayet hakkı kendisine verilen tarafın ölmesi durumunda, çocuk üzerinde olan velayet hakkı kendiliğinden sağ kalan tarafa geçmez. Velayetin sağ kalan tarafa geçip geçmeyeceği, velayeti talep eden tarafın görevini layıkıyla yerine getirip getirmeyeceği hakimın takdirinde olduğu kabul edilmektedir. Bu durumda ihbar edilen Sulh Hukuk Mahkemesi hakimi vasi tayinine gidemez ve yukarıdaki hususların açıklığa kavuşturulmasını bekleyerek en son uygun olan kararı verir¹⁴⁰.

Aile Mahkemesi tarafından her iki ebeveyn velayet hakkından yoksun bırakılırsa küçüğe bir vasi atanır. Yargılama sonucunda verilen velayetin kaldırılması kararı aksi belirtilmediği sürece, kural olarak hem mevcut hem de ileride doğacak bütün çocukları kapsamaktadır.

¹³⁷ Genel nitelikli önlemler arasında mahkeme tarafından velilere öğüt verme, uyarıda bulunma, talimat verme, denetçi atama, danışman atama, veli yerine rıza gösterme yer almaktadır. Çocuğun bir aile veya koruyucu aile yanına yerleştirilmesi, çocuğun bir kuruma yerleştirilmesi ve ana-babanın velayet hakkının kaldırılması özel nitelikli önlemlerdendir.;

¹³⁸ **Akyüz**, Çocuk, s. 292; **Gençcan**, Velayet, s. 786-787; Yarg. 2. H.D. T. 10.01.2017, E. 2016/24434, K. 2017/178 <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 08.04.2023);

¹³⁹ TMK. M. 350; **Gençcan**, Velayet, s. 801; **Demir**, s. 297;

¹⁴⁰ Bu hususta Yarg. 8. H.D. T. 25.01.2018 E. 2017/7861, K. 2018/1473 sayılı kararında şu şekilde karar verilmiştir: “... küçüğün babası tarafından açılan velayet davasının bulunduğu anlaşıldığına göre, velayetin babaya verilip verilmeyeceği beklenerek velayetin babaya verilmesi halinde vasi tayini talebinin reddine, velayetin babaya verilmemesi halinde ise şimdiki gibi vasi tayinine karar verilmesi gerekirken davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir.” <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 11.02.2023); **Gençcan**, Velayet, s. 235.

2.1.1.3. Evlat Edinen Kişi Açısından

TMK m. 314/1 uyarınca evlat edinen kişilerin evlatlık edinilen çocuk üzerinde velayet hakkı bulunmaktadır. Evlat edinenin sahip olduğu velayet hakkı kanundan doğan bir hak olup mahkeme kararının verilmesiyle kazanılan bir haktır. Medeni Kanun'daki düzenlemeye göre ana ve babaya ait tüm hak ve yükümlülükler evlat edinene geçer.

Mahkeme kararı ile evlatlık ilişkisinin ya da evlatlık sözleşmesinin kaldırılmasına karar verilmesi halinde evlat edinilen çocuk artık velayet altında bulunmadığından vesayet altına alınabilir. Evlat edinenin ölümü veya yine mahkeme kararıyla evlat edinenin velayet hakkının kaldırılmasına dair karar verilmesi halinde evlat edinilen çocuk kendiliğinden biyolojik anne ve babanın velayeti altına girmez. Bu durumda vesayet makamı velayetten yoksun kalan evlat edinilen çocuğu velayet altına koyabileceği gibi vesayet altına da alabilir.

2.1.1.4. Evlilik Dışı Doğan Küçük Açısından

TMK m. 337/1 gereği çocuğun anne ve babası evli değilse çocuğun velayeti doğum ile birlikte anaya aittir. Evlilik dışı ilişkiden doğan çocuk baba tarafından tanınmış veya mahkeme yoluyla babayla soybağı kurulmuş olsa bile velayet hakkı tek başına sadece anneye ait olur¹⁴¹. Ancak annenin yaş küçüklüğü, hakkında kısıtlama kararı verilmiş olması veya kendisinin ölmüş olması, velayet hakkının kaldırılmış olması durumunda küçüğün menfaatine uygun olarak ya vasi atanır¹⁴² ya da çocuğun velayeti babaya verilebilir¹⁴³. Ancak velayetin babaya verilebilmesi için evlilik dışı ilişkiden doğan çocuk ile baba arasında ya tanıma ya da

¹⁴¹ **Birinci Uzun**, s. 148; **Kayran**, s. 24; Demirci, Günseli, “Türk Medeni Hukukunda Çocuğun Korunması”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Konya, 2010, s. 72, s. 103; **Özlü**, s. 22; **Huysal**, s. 21; **Akıntürk/Ateş**, Medeni, s. 479;

¹⁴² Yarg. 20. H.D. T. 09.06.2016, E. 2016/5111, K. 20156/6748 <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 23.02.2023); Yarg. 8. H.D. T. 18.01.2018, E. 2017/ 8423, K. 2018/876 <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 08.04.2023); **Gençcan**, Velayet, s. 923-924; Yarg. 2. H. D., T. 07/06/2011, E. 2010/20718, K. 2011/9946 sayılı karar uyarınca: “*Velayet altında bulunmayan her küçük vesayet altına alınır. (TMK.m.404/1) 19.12.2006 doğumlu küçük F. annesinin Ş.'la evlilik dışı ilişkisinden doğmuş, babası tarafından tanınmıştır. Babası Ş.15.6.2010 tarihinde vefat etmiş ise de, annesi C. sağdır. Ana baba evli değilse velayet anaya aittir. (TMK.m.337/1) Velayet hakkının anadan alındığı iddia edilmediğine göre, annenin bu çocuk üzerindeki velayet hakkı devam etmektedir.*” <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023);

¹⁴³ **Gençcan**, Vesayet, s. 304-305; Yarg. 2. H.D., T. 24.11.2011, E. 2011/4715, K. 2011/19616 karar için bkz. Demiray, Leyla Ağça, “Engellilerin Yasa Önünde Eşit Tanınma Hakkı Çerçevesinde Vesayet Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 2015, s. 26.

babalık davası yoluyla soy bağıının kurulmuş olması önem taşımaktadır¹⁴⁴. Yalnız bu durumda dahi mahkeme hakimi, babanın da velayet hakkına sahip olmasına engel olan bir durumun olup olmadığını araştırır ve bu doğrultuda uygun bir karar vermesi gerekmektedir¹⁴⁵. Evlilik dışı doğum yapan anne, küçüğe vasi atanması davasında davanın görülmesi sırasında ergin olursa dava konusuz kalır¹⁴⁶.

2.1.2. Vesayeti Gerektiren Durumu Bildirim Yükümlülüğü

TMK m. 404/2 gereği görevleri sırasında velayet altında bulunmayan bir çocuğun varlığından haberdar olan birim ve kurumlar bu durumu derhal vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesine bildirmek zorundadır. Düzenlemeye göre, idari makamlar, noterler ve mahkemeler söz konusu bildirme yükümlülüğünü taşımaktadır. Buna ilaveten, Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğün 9. maddesine göre ölüm haberini nüfus kütüğüne giren memur da vesayet altına alınması gereken bir kimsenin varlığını derhal yetkili vesayet makamına bildirmekle yükümlüdür¹⁴⁷. Bu çerçevede nüfus memurları, idari makamlar, noterler ve mahkemelerin bildirim yükümlülüğü ilgili Yargıtay kararında da vurgulanmıştır¹⁴⁸.

2.2. VASILIK

Vasi, velayet altında bulunmayan küçükler ile Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından verilen karar ile kısıtlanmış kişilerin kişi ve malvarlığı ile ilgili olan tüm hak ve menfaatlerini korumak ve yönetmek amacıyla atanan kişidir. Vasi olarak atanan kişinin aynı zamanda vesayet altına alınan kişinin kişiliğine önem gösterme, onu hukuki işlemlerde temsil etme ve vesayet makamının emir ve talimatlarına uygun hareket etme zorunluluğu da

¹⁴⁴ Yarg. 20 H.D. T. 09.06.2016, E. 2016/5002, 2016/6590 K. Sayılı kararında "... Çocuk, evlilik birliği içerisinde dünyaya gelmediği gibi tanınmaması nedeniyle de babası ile soybağı kurulamamıştır. Soybağı kurulmayan babaya velayetin verilmesi sözkonusu olamayacağına göre, küçüğe vasi atanması hususundaki uyuşmazlığın ... Sulh Hukuk Mahkemesinde görülüp çözümlenmesi gerekmektedir." Şeklinde hükme bağlanmıştır. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 17.02.2023);

¹⁴⁵ Yarg. 20. H.D. T. 12.04.2016, E. 2016/2051, K. 2016/4436 <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 23.02.2023);

¹⁴⁶ Yarg. 8. H.D. T. 16.01.2018, E. 2017/7759, K. 2018/419 <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 08.04.2023); **Gençcan**, Velayet, s. 924;

¹⁴⁷ **Gençcan**, Vesayet, s. 313; **Kayran**, s. 28; **Tuncay**, s. 35;

¹⁴⁸ Yarg. 1. H. D., T. 23/02/2016, E. 2016/541, K. 2016/2054. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023);

bulunmaktadır¹⁴⁹. Vasi, vesayet teşkilatının birincil koruma görevini yerine getiren ve vesayet işlerini yürüten organdır¹⁵⁰.

Söz konusu başlık altında vesayeti gerektiren durumlardan küçüklük halinin tespit edilmesi ve yetkili vesayet makamına bildirilmesi halinde Sulh Hukuk Mahkemesi tarafından vasi olarak atanacak kişinin taşıması gereken şartlar, izlenecek atanma usulü, yerine getirmesi gereken ödev ve yükümlülüklerden bahsedilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bölümün son alt başlığı altında vesayet altına alınacak kişinin ehliyet durumuna değinilerek yapılmasına izin verilen ve yasak olan işlemler hakkında bilgi verilmiştir.

2.2.1. Vasinin Atanması

Türk Vesayet Hukukuna hakim olan ilkelere orantılılık ilkesi uyarınca aynı amaca ulaşılması veya aynı ihtiyacın daha hafif bir yöntemle (koruma tedbiriyile) giderilmesi mümkün olduğu halde daha ağır ve kapsamlı koruma tedbirine hükmedilemeyeceği hususu ilgili bölümde incelenmiştir¹⁵¹. Bir kişinin yalnızca mallarının yönetilmesi gerekli olduğu durumlarda yasal danışmanlık, aynı zamanda kişinin belirli işlerde yardım ve yönlendirilmeye ihtiyaç duyması halinde kayyımlik ve tüm bu ihtiyaçlarla birlikte aynı zamanda kişisel korunmayı gerektirdiği durumlarda vasi atanması gündeme gelecektir. Bu ilke nedeniyle vasi atanması en son olarak başvurulacak bir koruma tedbiridir.

Vesayet altına alınan kişinin işleri asıl olarak vasi tarafından yürütülmekle beraber, vasi bu görevlerini yerine getirirken, her zaman vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesi ve denetleme makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesinin nezaret ve denetimi altındadır. Bahsedilen vasinin atanmasına ilişkin bu düzenlemeler TMK'nın 413 ila 425'inci maddeleri arasında yer almakta; vasinin atanma koşulları ise TMK m. 413-418'inci maddeleri arasında düzenlenmiştir.

2.2.1.1. Genel Olarak Vasinin Atanması

Vasilik görevinin; özen gösterme, özel bilgi, yetenek ve zaman zaman fedakârlık isteyen kolay olmayan bir iş olması nedeni ile Türk Hukukunda vasi olarak yalnızca gerçek kişiler atanabilir¹⁵². Doğal olarak tüzel kişilerden vasilik kurumunun taşıdığı görevlerden olan

¹⁴⁹ Yıldız/Gürsoy, s. 19; Gençcan, Vasi, s. 181; Aldemir, s. 29.

¹⁵⁰ Açıkgöz, s. 56;

¹⁵¹ Bkz. 1. Bölüm/ 1.6/ 1. Orantılılık İlkesi;

¹⁵² Saymen/Elbir, s. 531; Kayran, s. 3, s. 37; Aldemir, s. 37.

özen gösterme, vesayet altında olan kişinin kişiliğini koruma, onu gözetme, koruma ve bakma şeklinde işlevlerini yerine getirmesi beklenilemez.

Ayrıca kural olarak, vasi olarak atanan kişi tek başına vasilik görevini ve vesayet işlerini yerine getirmektedir¹⁵³. Ancak örneğin, kısıtlanan kişinin veya velayet altında bulunmayan küçüğün çok sayıda malvarlığının bulunması veya yapılacak işlerin yoğunluğu veya değişik türde ve geniş kapsamlı olması halinde TMK m. 413/2'ye göre kısıtlı veya küçüğe birden fazla vasi atanabilir. Vesayet makamı, birden fazla sayıda vasi atadığı takdirde vasilerin kullanacağı yetkileri ve yetki sınırlarını ilgili kararında gösterebileceği gibi herhangi bir yetki ayrımı olmadan birlikte hareket edeceklerine de karar verebilir¹⁵⁴. Ancak vasilerin rızaları bulunmadıkça birden çok vasinin tüm yetkilerini birlikte kullanmasına hakim tarafından hükmedilemez¹⁵⁵. Ayrıca şu husus da belirtilmelidir ki, TBK hükümleri gereğince birden fazla sayıda kişinin vasiliği söz konusu ise ve icra ettikleri görev alanları münhasıran birbirinden ayrı olmadığı sürece vasilerin vesayet altında bulunan kişiye karşı sorumlulukları müteselsil sorumluluk şeklinde olur¹⁵⁶.

2.2.1.2. Şartlar

Bir kimsenin vesayet makamı tarafından vasi olarak atanabilmesi için kanunen belirtilen şartları taşıması gerekmektedir. Bu şartlara ilişkin TMK m. 413-418 maddeleri arasında düzenlenen koşullar olumlu ve olumsuz şartlar olmak üzere iki ayrı başlık altında incelenebilir. Bu düzenlemelerde yer alan koşullar yerine getirilmediği sürece veya ortadan kalktığında bir kimsenin vasi olarak tayin edilmesi mümkün olmayacaktır.

2.2.1.2.1. Olumlu Şartlar

TMK m. 413 f.1 uyarınca yalnızca ergin ve vasilik görevini yapabilecek nitelikte olan kimse vasi olarak atanabilir. Söz konusu düzenlemeden anlaşıldığı üzere, ergin olmak ve

¹⁵³ Aldemir, s. 41; Aydoğdu, s. 60;

¹⁵⁴ Kayran, s. 37;

¹⁵⁵ Yarg. 18. HD. T. 19.04.2016, E. 2016/6449, 2016/6201 K. Sayılı kararında “... dosyanın incelenmesinden, kısıtlanmak istenilen ...’na vasi olarak atanan ... ve ...’na birlikte vasilik görevini yürütmek isteyip istemedikleri sorulmadığı ve rızaları da alınmadığı gibi yetkileri de belirlenmeden birlikte vesayeti yürütmekle görevlendirilmeleri doğru görülmemiştir.” Şeklinde hükme bağlanmıştır. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 06.03.2023); Aynı yönde Yarg. 2. H. D., T. 03/10/2011, E. 2011/578, K. 2011/14771; Yarg. 2. H. D., T. 06/07/2010, E. 2010/2701, K. 2010/13512 sayılı ilam kararları da mevcuttur. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023);

¹⁵⁶ Zevkliler/ Havutçu/Ertaş/ Gürpınar, s. 368; Aldemir, s. 30.

görevi yapabilecek yetenekte olmak (ehil olmak) vasi olarak atanacak kişide bulunması gereken olumlu şartlardandır. Ayrıca bu düzenlemede cinsiyet ayrımının yapılmadığı hem erkek hem kadın vasi olarak görev yapabilecekleri ve böylece kadın-erkek eşitliğinin sağlandığı göze çarpmaktadır.

Kanun koyucu, yalnızca gerçek, ergin ve kısıtlı olmayan, yani fiil ehliyetine sahip olan kişilerin vasi olarak atanabileceğini düzenlemiştir. Erginlik yalnızca gerçek kişilerde görülen bir olgu olması nedeniyle yukarıda açıklanan nedenlere ek olarak tüzel kişilerin vasilik görevini yerine getirmeleri mümkün değildir¹⁵⁷. Böylece vasiliğe atanacak kişinin ergin olması yeterlidir. Bu noktada erginliğin on sekiz yaşını doldurarak kazanılmış olması ya da mahkeme kararı veya evlenme yoluyla kazanılmış olması önem taşımaz. Ancak vasi adayının fiil ehliyetine sahip olması şarttır; zira vasi adayı vesayet altına alınacak kişi adına hukuki işlemlerde bulunacağına göre, kendisinin de bizzat bu işlemleri yapabilme ehliyetine sahip olması beklenir.

Vesayet makamı, ancak vasilik görevini yapabilecek vasıflarına sahip olan bir kişiyi vasi olarak tayin edebilir. Mahkeme hakimi her somut olayda değişkenlik göstermek üzere vasi tayin edilecek kişilerin bazı özel şartları da taşımasını arayabilir. Dolayısıyla bazı durumlarda ortak özelliklerin yanında özel şartların varlığı da aranabilir. Genel olarak her vasiden genel özellikler olan dürüst, güvenilir, anlayışlı ve sorumlu olması aranır. Ayrıca vasi adayının ileride üstlenecek işleri yapabilecek fiziki ve akli yeteneklere sahip olması da gereklidir¹⁵⁸. Özel şartlar açısından ise vesayet makamı hakimi kendisine vasi atanacak kişinin şahsi durumu, malvarlığı, yapılacak iş ve işlemlerin mahiyeti ve özelliklerini dikkate alarak vasi olarak atanacak kişinin vasilik görevi açısından özel şartlara sahip olması gerekip gerekmediğini ayrıca belirleyecektir¹⁵⁹.

Bu noktada vasi adayının çocuklar için aranacak özel uygunluk koşullarından bahsedilmelidir. Çocuğun kişiliğine özen konusunda vasinin ehil olup olmaması, küçüklere atanacak vasi için aranacak önemli özelliklerden biridir. Çocuğun yönetilecek malvarlığı önemli ölçüde çok olsa bile vasinin çocuğun kişiliğine göstereceği özen daha ağır basmaktadır. Vasi olarak atanacak adayın çocuklara karşı sabırlı ve anlayışlı, çocuk yetiştirme konusunda deneyimli ve bilgili olmasına özen gösterilir. Hakim vasi tayini gerçekleştirirken çocuğun yaşını, eğitim durumunu, kişilik özellikleri ve yeteneklerini ve hatta özel bakım ve

¹⁵⁷ Acar Umut, s. 93; Saymen/Elbir, s. 531; Kayran, s. 3, s. 37; Aldemir, s. 37;

¹⁵⁸ Akıntürk, s. 489; Tekdoğan, Aydın, Asliye ve Sulh Hukuk Mahkemesi Uygulamaları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016, (Tekdoğan, Asliye), s. 121; Öztan, Aile Hukuku, s. 1301; Kayran, s. 41;

¹⁵⁹ Kayran, s. 42; Aydoğdu, s. 50.

özel gereksinimleri dikkate almalıdır. Kadınlar, okulöncesi dönemde, okul döneminde veya okulu bitirmiş çocuklar için vasi olmaya daha yetkindir. Doğa gereği küçük yaşta çocuklar annelerine daha çok düşkün, anne bakımına ve şefkatine bağlı oldukları için kadınların vasi olarak atanmalarının daha doğru olacağını düşünmekteyim. Meslek seçecek ve mesleki eğitim görecektir erkek çocuklara ise erkeklerin vasi olarak atanması daha uygun olacaktır¹⁶⁰. Zira bu yaşta erkek çocukların baba otoritesine gereksinim duyması, bir erkek tarafından eğitilmesi ve terbiye edilmesi gerekmektedir. Özel bakıma muhtaç olan çocuklara vasi seçiminde çok titiz ve dikkatli davranılmalıdır. Ayrıca vasiinin seçiminde mümkün olduğu kadar din ve mezhep de dikkate alınmalıdır. Çünkü zorunlu eğitim çağında bulunan çocuklara dini konularda eğitim verme görevi ana-babadan vasiye geçmektedir¹⁶¹. Bu nedenle vesayet altına alınacak kişi bir çocuk ise çocuğun ailesi ile aynı din ve mezhepte olan bir vasiinin atanmasına olanak ölçüsünde dikkat edilir.

2.2.1.2.2. Olumsuz Şartlar

TMK m. 418’de düzenlenen vasiliğe engel sebeplerden herhangi birinin varlığı halinde bu kişiler vasi olarak atanamayacaktır. Vasiliğe engel olan sebepler arasında; kısıtlılık, kamu hizmetinden yasaklılık veya haysiyetsiz yaşam sürme, menfaatlerin çatışması veya taraflar arasında düşmanlık bulunması ve ilgili vesayet dairelerinde hakim olarak görev yapması şekilde sıralanmıştır. TMK 406-408. maddelerde düzenlenen sebeplerden ötürü kısıtlanan kişiler vasi olarak tayin edilemezler. Lafzi yorum yapıldığında TMK m. 418’den kendisine kayyım tayin edilen kişi olumlu şartları taşıdığı halde vasi olarak atanabiliyorken buna karşılık kendisine yasal danışman atanan kimse yeterlilik şartını sağlamadığından vasi olarak atanamaz şeklinde çıkarımda bulunmak mümkündür. Ancak doktrinde kendilerine kayyım veya yasal danışman tayin edilen kimseler, yetenekli yani vasilik görevini yapabilecek yetenekte olsalar bile, vasi olarak tayin edilemeyeceği ifade edilmektedir¹⁶². Benim görüşüme göre de kendisine yasal danışman atanan kişi bir başkasının vasisi olmamalıdır.

5237 sayılı TCK m. 53 gereğince kasten işlenen suçtan dolayı hapis cezasına çarptırılan kişiler, kanunen kamu hizmetlerinden yasaklı olacaklarından vasi olarak atanamazlar. Toplum tarafından kabul görülmeyen, şeref ve namus kavramlarından uzak şekilde hayat sürenlerin vasilik görevine tayin edilmeleri engellenmiştir. Bir durumun

¹⁶⁰ Akyüz, Çocuk, s. 320;

¹⁶¹ Akyüz, Çocuk, s. 321;

¹⁶² Özmen, s. 287.

haysiyetsiz hayat sürme olarak kabul edilmesi için iki unsura ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlar değerlere aykırı davranış ve bu davranışların süreklilik arz etmesidir. Haysiyetsizlik toplumdan topluma değişkenlik gösteren bir kavram olduğundan hangi olayların haysiyetsiz hayat sürme teşkil ettiği hakim tarafından takdir edilir¹⁶³.

Vasi adayının güvenilir ve anlayışlı olması önemlidir. Bu noktada da vesayet altına alınacak kişi açısından en etkin korumayı sağlamak için vasi ile vesayet altına alınacak kişi arasında güven ilişkisinin olması önemli bir şarttır. Bu nedenle kısıtlı adayı ile vasi adayı arasında maddi veya manevi nedenlerle ciddi ve önemli, süreklilik arz eden menfaat çatışması mevcut olursa o kişinin vasi olarak tayin edilmesi mümkün olamaz¹⁶⁴. Madde hükmünde açıkça ifade edildiği üzere, söz konusu çıkar çatışmasının önemli olması gerekir. Vasi adayı ile kısıtlanacak kişi arasında düşmanlık görülüyorsa kısıtlı adayına karşı kötü davrananlar vasi olamazlar. Vesayet makamı hakimi, taraflar arasındaki düşmanlığı aralarında görülmüş veya görülmekte olan davaları inceleyerek resen belirleyebilir¹⁶⁵.

TMK m. 481 gereğince vasiliğe engel bir nedenin ortaya çıkması halinde vasinin görevden çekilme zorunluluğu bulunmaktadır¹⁶⁶. Diğer ilgili olan herkes ise atanma kararını öğrendikleri tarihten başlayarak on günlük hak düşürücü süre içinde atamanın kanuna aykırı olduğunu ileri sürerek vesayet makamına itirazda bulunabilirler. Vesayet makamı itirazı haklı görürse yeni bir vasi tayin eder, aksi takdirde itirazı incelemek ve gerekli kararı vermek üzere dosyayı denetim makamına gönderir¹⁶⁷.

¹⁶³ **Kayran**, s. 44; **Aldemir**, s. 52; Aydemir, Efrail/ Memiş, Yusuf/ Ruhi, Ahmet Cemal/ Uçakhan Güleç, Sema/ Bahadır, Çilem/ Dinç, Mutlu, **Hukuk Davaları 2**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 35;

¹⁶⁴ Yarg. 17. H. D., T. 24/03/2011, E. 2010/1270, K. 2011/2657 sayılı ilamında: “*Ne var ki açılan davada davacı alacaklı mahcuzların borçluya ait olduğunu iddia ederken, davalı üçüncü kişi kendisine ait olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla kısıtlanan ile vasi olarak atanan üçüncü kişi arasında görülmekte olan davanın mahiyeti gereği menfaat çatışması bulunmaktadır. Bu nedenlerle TMK’nun 418/4, 426/2. maddeleri gereğince davalı borçluya kayyım tayini ile taraf teşkili sağlandıktan sonra işin esası hakkında bir karar verilmesi gerekecektir.*” Şeklinde belirtilmiştir. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023);

¹⁶⁵ **Gençcan**, Vesayet, s. 450; **Kayran**, s. 44; **Yıldız/Gürsoy**, s. 322;

¹⁶⁶ **Tuncay**, s. 29; **Gençcan**, Vesayet, s. 632-635; **Yıldız/Gürsoy**, s. 708; **Acar Umut**, s. 97;

¹⁶⁷ **Özüğür**, s. 817; **Kayran**, s. 55; Yarg. 8. H. D., T. 17/09/2019, E. 2019/4442, K. 2019/7641 sayılı karar doğrultusunda TMK m. 422 kapsamında ileri sürülen itirazların vesayet makamınca yerinde görülmediği takdirde denetim makamınca incelenip bu konuda TMK m. 488 uyarınca kesin bir karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023).

2.2.1.3. Atama Usulü

TMK m. 411'e göre vesayet davalarında, vesayet altına alınacak küçüğün veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet makamları yetkilidir¹⁶⁸. Küçük veya kısıtlının yerleşim yerindeki vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesi ise vasi tayini konusunda görevli mahkemedir. Belirtmek gerekir ki, vesayete ilişkin davalarda kesin yetki söz konusudur¹⁶⁹. Kesin yetki konusu kamu düzenine ilişkin olduğundan Sulh Hukuk Mahkemesi hakimi işin esasına girmeden bu durumu dikkate alacak ve yetki hususunu her aşamada kendiliğinden gözetecektir. TMK m. 19'a göre kişinin yerleşim yeri, bir kimsenin sürekli ikamet etmek niyetiyle yaşadığı yer olarak belirtilmiştir.

Vesayet altına alınacak küçük veya kısıtlının yerleşim yerinde oturan ve vasi olarak atanan kişiler vasilik görevini kabul etmekle yükümlüdürler. Ancak vasiliği kabul yükümlülüğü aile meclisince gerçekleştirilen vasi atanmalarında söz konusu değildir. Kamu vesayeti kamu görevi niteliğini taşıdığından TMK m. 416'a göre kabul yükümlülüğü yalnızca kamu vesayeti açısından geçerli olan bir yükümlülüktür.

Vasi atanmasının gerektiği durumlarda vesayet makamı derhal harekete geçerek TMK m. 419/1'e uygun olarak gecikmeksizin ve en kısa sürede vasi atama işlemini gerçekleştirmelidir. Burada “*Usul Ekonomisi İlkesi*”¹⁷⁰ geçerli olduğundan 1982 Anayasası m. 141/1'te yer alan “*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*” hükmüne uygun hareket edilmesi son derece önemlidir. Zira vasi atanması gerçekleştirilirken makul bir süre aşımının söz konusu olma durumunda hem Anayasaya'ya hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınmış makul sürede yargılanma hakkına aykırı sonuçlar meydana gelir. Bu nedenle vesayet makamı hakimi, küçüklerde velayet altında bulunmadıklarının öğrenmesi, kısıtlılarda kısıtlama kararının kesinleşme anından itibaren vasi atama prosedürüne başlayarak, vesayet altına alınacak kişinin en kısa sürede korunmasını sağlamalıdır. Usul ekonomisi ilkesinin bir sonucu olarak, ergin olmayan bir çocuğun kişiliğinde bir zayıflık nedeniyle, ergin olduktan sonra korunmasız kalmaması amacıyla, erginliğin kazanılmasıyla birlikte sonuç doğuracak kısıtlama

¹⁶⁸ Yarg. 18. H. D., T. 16/09/2014, E. 2014/13560, K. 2014/1275 sayılı karar doğrultusunda vesayet işlerinde yetkili mahkeme kısıtlının yerleşim yeri mahkemesidir. Ayrıca adres beyan formundaki bildirimler aksi sabit oluncaya kadar geçerli olacağı belirtilmiştir. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023);

¹⁶⁹ TMK'nun 411 ve 412. Maddelerindeki yetkinin kesin ve kamu düzenine ilişkin olduğuna dair Yarg. 18. H. D., T. 20/03/2014, E. 2013/16914, K. 2014/5145 sayılı ilamda karara bağlanmıştır. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023);

¹⁷⁰ Hukuk Muhakemeleri Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 6100, 4 Şubat 2011 [HMK] m. 30.

kararının verilmesi mümkündür. Ayrıca usul ekonomisi ilkesinin bir diğer sonucu olarak TMK m. 420 ile vesayet makamı hakimine zorunlu durumlarda vasi atanmadan önce geçici önlemleri alma yetkisi tanınmıştır. Vesayet makamı hakimi kısıtlanması istenen kişinin fiil ehliyetini geçici olarak kaldırabileceği gibi yani kişinin kişisel korumasına yönelik önlemleri alabileceği gibi, mali açıdan korunmasına yönelik önlemlere de orantılılık ilkesine uygun olarak hükmedebilir. O halde vesayet makamı, vasinin TMK m. 445 gereğince taşıdığı ‘*kişiye özen yükümlülüğü*’nü de dikkate alarak, örneğin bir küçüğün barınma merkezine yatırılmasına, acil bir ameliyata izin verilmesine yönelik bir karar verebileceği gibi; küçüğün barınması, beslenmesi ve geçinmesi için acele yapılması gereken işlemleri, yakınları ile kişisel ilişki kurulmasına veya nafaka talebinin sürülmesi gibi geçici önlemlere başvurabilir¹⁷¹. Vesayet makamı tarafından vesayet altına alınma ve vasi tayini kararı verildiği takdirde, belirli bir süreye dayalı olarak alınmayan geçici önlemler kendiliğinden sona erer. Ancak vesayet makamınca alınan kararların üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması için TMK m. 420/3 gereğince ilan edilmesi zorunludur.

Hukukumuzda vasi ataması yapılırken vesayet altına alınacak kişinin eşine ve yakın hısımlara öncelik hakkı tanınmıştır. TMK m. 414’e göre, vesayet makamı tarafından vasi tayini yapılırken, vasilik şartlarına sahip kişiler arasından vesayet altına konulacak kişinin eşi veya yakınlarının bulunması halinde “*haklı sebepler engel olmadıkça*” ilgililerin sosyal durumları, yerleşim yerinin yakınlığı, kişisel ilişkilerinin boyutu dikkate alınarak, öncelikle bu kişilerin atanmasına karar verilmelidir. Vesayet altına alınacak olan eşi ile boşanma aşamasında olan kişinin, eşine vasi olarak atanmaması haklı bir sebep olarak örnek olarak gösterilebilir. O halde vesayet makamı hakimi vasi tayininde öncelik hakkını kısıtlanacak kişinin eş ve yakın hısımlarına tanıyarak aralarında kısıtlı ile iyi ilişkiler içinde olan, vasilik görevini en iyi şekilde yerine getirebilecek ve kısıtlının yerleşim yerine yakın bir yerde oturan kimseyi kendi takdirine uygun olarak vasi olarak atamasına özen göstermelidir¹⁷².

Vesayet makamı, vasi tayini işlemlerini gerçekleştirdiği sırada ilgililerin, yani vesayet altına alınacak kişiyi ve onun ana veya babanın isteklerini de dikkate alarak hareket etmek zorundadır. TMK m. 415’e göre haklı sebepler bulunmadıkça vesayet altına alınacak kişinin ya da onun anne-babasının gösterdikleri kimse vasi olarak atanır. Anne ve babanın dinlenilmesi velayet hakkı ile ilgisi bulunmadığından onlardan velayet hakkı kaldırılmış olsa bile istekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Hatta bu noktada vesayet makamının vesayet

¹⁷¹ **Aday**, s. 817-819. Bu konuda Yarg. 20. HD T. 06.12.2016, E. 2016/12607, K. 2016/11769 sayılı kararına ilişkin yazarın yorumlarına ve karar metni için bkz. **Aday**, s. 819;

¹⁷² **Aldemir**, s. 37; **Kayran**, s. 45-46; **Aydoğdu**, s. 52-53.

altına alınacak kişinin ayırt etme gücüne sahip olmadığı veya anne-babası hayatta olmadığı durumlarda resen onun diğer akraba ve yakınlarının düşüncelerine başvurması yerinde olacaktır. Vesayet makamı, gerekçesini mahkeme kararında belirtmek suretiyle ilgililerin istekleri dışında da başka bir kimseyi vasi olarak tayin edebilir¹⁷³. Ayrıca belirtmek gerekir ki, TMK m. 414 ve TMK m. 415 çatıştığı hallerde m. 415'e öncelik tanınması; ana veya babanın görüşü kendisine vasi atanacak kişinin isteği ile çatışıyorsa bu halde vesayet altına alınacak kişinin isteğine öncelik tanınması gerekmektedir. Kanun koyucunun getirmiş olduğu bu düzenlemenin, vasi tayininde duruşma açılarak ilgililerin isteklerinin ve görüşlerinin dinlenilmesinden sonra karar verilmesi özellikle bu noktada çocuğun dinlenilmesi ya da katılım ilkesi ile bir bütün halinde düşünülmesi gerektiği görüşündeyim.

Vesayet makamı tarafından verilen atama kararı 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak derhal vasiye tebliğ edilir¹⁷⁴. Usulüne uygun olarak tebligatın yapılması kaçınma ve itiraz haklarının kullanılması için öngörülen hak düşürücü sürelerinin başlaması açısından büyük bir önem arz eder. Kısıtlama kararına dayalı olarak vasi atanmasına karar verilmesi halinde buna ilişkin karar TMK m. 421 gereğince kısıtlının yerleşim yerinde ve nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilan edilir. Oysa kısıtlama kararı TMK m. 410 gereğince kesinleşmeden kısıtlının yerleşim yeri ve nüfusa kayıtlı olduğu yerde ilan edilemez ve ilandan önce iyiniyetli üçüncü kişileri etkilemez. Bu doğrultuda TMK m. 410/2 ile TMK m. 421/2'ye göre verilen kararların ilanının iyiniyetli üçüncü kişiler üzerinde doğuracağı etkilerin aynı olmayacağına dikkat edilmesi gerekir¹⁷⁵.

2.2.1.4. Vasinin Kaçınma ve Şahsına İtiraz Hakkı

TMK m. 416'da düzenlenen ve kamu vesayeti için geçerli olan vasilik görevini kabul zorunluluğu mutlak değildir. Vasi olarak atanacak kimse, TMK m. 417'de sınırlı sayıda düzenlenen sebeplere dayanarak vasilik görevini üstlenmekten kaçınabilir. Bu düzenlemeye göre, altmış yaşını tamamlamış olanlar, bedeni özürleri veya süreklilik arz eden hastalık sebebiyle vasilik görevini gereği gibi yerine getiremeyecek olanlar, dört veya daha fazla çocuğu olanlar, halihazırda bir vesayet görevini üstlenmiş olanlar, Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcıları, bakanlar, hakimlik ve savcılık mesleği mensupları vasilik görevini yerine getirmeyi reddedebilirler¹⁷⁶.

¹⁷³ Akıntürk, s. 491; Gürsoy/Bulut, s. 858; Aydoğdu, s. 54;

¹⁷⁴ Tebligat Kanunu, T. C. Resmi Gazete, 7201, 11 Şubat 1959 [TK];

¹⁷⁵ Acar Umut, s. 100;

¹⁷⁶ Acar Umut, s. 15; Gençcan, Vesayet, s. 452.

Vasilikten kaçınma sebeplerinden birine sahip olan vasi adayı, vasi atanma işlemleri sırasında TMK m. 422’de düzenlenen usule uygun olarak ilgili sebebi vesayet makamına bildirerek vasilikten kaçınabilir. Burada eklenmesi gereken husus şu ki, vasi olarak tayin edilecek kişi, TMK m. 417 ile öngörülen vasilikten kaçınma hallerine dayanarak vasilik görevini kabul etmek istemediğinde teknik olarak tam anlamıyla vasilik görevine başlamış sayılmamaktadır. Zira söz konusu vasilikten kaçınma halleri, ilgili kişi nezdinde vasi atanması gerçekleşmeden önce mevcut olduğundan söz konusu kaçınma hakkının mutlak olarak vasilik görevine bağlı bir hak olmadığından bahsedilebilir¹⁷⁷. Aynı zamanda üçüncü kişiler de vasi atanma kararının kanuna aykırı olduğunu, vasi olarak tayin edilen kişinin vasiliğe engel olan sebepleri bulundurduğunu ileri sürerek vesayet makamına itiraz hakkını kullanabilir. Kaçınma hakkını kullanmak isteyen vasi ile itiraz hakkını kullanmak isteyen herhangi bir üçüncü kişi TMK m. 442’deki usulü izlemesi gerekmektedir. Bu düzenlemeye göre, kaçınma ve itiraz hakkı on gün içinde vesayet makamına karşı sözlü veya yazılı olarak kullanılmalıdır. Hak düşürücü niteliğindeki on günlük kaçınma/itiraz süresi vasiliğe atanan kişinin atama kararının kendisine tebliğ edildiği günden veya ilgili olan herkesin vasinin atandığını öğrendiği günden işlemeye başlar. Hak düşürücü sürenin kaçırılmasından sonra artık kaçınma veya itiraz hakkının kullanılma olanağı bulunmamaktadır¹⁷⁸. Ancak TMK m. 417 gereğince vasilikten kaçınma hakkına sahip olan kişi kendi inisiyatifine göre vasilik görevine atanabilir ve kaçınma hakkını kullanmadan bu görevi kabul edebilir¹⁷⁹.

Kaçınma veya itiraz hakkını kullanan kişi, yaptığı başvuru sırasında başvuru sebebini gerekçelendirip mümkün olması halinde belgelendirmelidir¹⁸⁰. Ancak yine de geçici vasilik görevini üstlenen kimse, vesayet makamı tarafından kaçınma veya itiraz üzerine yeni vasi atanana veya atanma kararının kesinleşinceye kadar görevine devam etmek zorundadır. Aksi takdirde vesayet altına alınan kişinin şahsi veya maddi zarar görmesi durumunda, vasi bu zararının tazmin etmekten sorumlu olur.

Vesayet makamı kaçınma veya itiraz başvurusunu yerinde görürse yeni bir vasi tayin eder, aksi takdirde kendi görüş ve raporuyla birlikte karar verilmek üzere dosyayı denetim

¹⁷⁷ Gençcan, Vasi, s. 717; Tuncay, s. 55-56;

¹⁷⁸ Aldemir, s. 34; Akıntürk, s. 495; Gürsoy/Bulut, s. 865; Aydoğdu, s. 66; Aldemir, s. 34; Kayran, s. 50;

¹⁷⁹ Erdoğan, Kemal/ Akkurt, Sinan Sami/ Tokat, Hüseyin, **Gerekçeli- Karşılaştırmalı – Tablolu- İctihath Türk Medeni Kanunu**, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2019, s. 746; Aydoğdu, s. 58;

¹⁸⁰ Gençcan, Vesayet, s. 456. Örneğin, bedensel özürlük veya sürekli hastalık nedeniyle vasilik görevini yapamayacak olan kimse, vasilikten kaçınma hakkını kullandığı sırada vesayet makamına sağlık raporu veya yazılan reçete ile bildirimde bulunması yerinde olur.

makamına gönderir. Denetim makamı, inceleme sonucunda kaçınma ve itiraz hakkının kullanılmasını yerinde görmez ise başvurunun reddine karar verir ve vesayet makamının kararını onar. Bu durumda vesayet makamı, vasinin göreve başlayabilmesi için gerekli tedbirleri alır ve işlemleri yapar. Denetim makamı kaçınma veya itiraz başvurusunu yerinde görürse istemin kabulüne karar verir ve yeni bir vasi atanması için dosyayı vesayet makamına geri gönderir. Her iki durumda denetim makamı tarafından verilecek kararlar kesin olup temyiz başvuru konusu olamaz ve ilgililere bildirilir.

TMK m. 425'e göre vesayet makamı, vasiliğe atanma kararının kesinleştiği anda (kaçınma veya itiraz hakkının kullanılmadığı veya kullanılsa dahi kabul edilmediği takdirde) vasinin görevine başlayabilmesi için gerekli işlemleri yapar. Bu durumda atanma kararının kesinleşmesiyle vasi olarak tayin edilen kişinin 'geçici' sıfatı ortadan kalkar ve kendisine kanunla tanınan yetkileri tam olarak kullanmaya hazır hale gelir. Hatırlatmak gerekir ki, vesayet makamı tarafından alınan geçici önlemler de bu andan itibaren geçersiz hale gelir.

2.2.2. Vasinin Hakları

Vasi, üstlenmiş olduğu vasilik görevinin icrası sırasında birçok görev ve yükümlülüklerle donatıldığı gibi aynı zamanda TMK m. 417'de düzenleme altına alınan vasilikten kaçınma, TMK m. 456/3'deki vasilikten çekinme ve TMK m. 457 ile öngörülen masraf ve ücret talep etme haklarına sahiptir.

2.2.2.1. Dört Yıl Dolunca Vasilikten Kaçınma Hakkı

Vesayet hukukuna hakim olan "*Vesayetin Süreli Olma*" ilkesine uygun olarak vasinin görev süresi emredici hüküm niteliği taşıyan TMK m. 456 ile sınırlandırılmıştır. Maddenin birinci fıkrasında vasi atama işlemlerinin, kural olarak iki yıl için yapılacağı, ikinci fıkrası uyarınca ise bu iki yıllık sürenin her defasında ikişer yıl olarak uzatılmasının mümkün olduğu düzenlenmiştir. Bu şekilde dört yıllık görev süresini dolduran vasinin TMK m. 456/3 uyarınca vasilikten kaçınma hakkı saklı olacaktır. Vasinin sahip olduğu bu kaçınma hakkı, TMK m. 417'de öngörülen kaçınma hakkından farklıdır. Vasi, iki kere ikişer yıllık görev süresini yani ilk iki yıllık görevine ek olarak yapılacak uzatma ile toplam dört yıllık görev süresini tamamlayınca TMK m. 456/3 uyarınca kaçınma hakkından yararlanılabilmektedir¹⁸¹. Söz konusu kaçınma hakkını kullanmak isteyen vasi herhangi haklı bir sebep göstermeksizin hem hali hazırda vasilik yaptığı kişinin hem de yeni bir kimsenin vasiliğinden kaçınabilecektir¹⁸².

¹⁸¹ Gençcan, Vasi, s. 717, Tuncay, s. 55-56; Kayran, s. 57; Akıntürk, s. 513.

¹⁸² Yıldız/Gürsoy, s. 483; Kayran, s. 57; Aldemir, s. 38;

Vesayet görevinin mahiyeti dikkate alındığında vasiye böyle bir hak tanınması yerinde olmuştur¹⁸³.

2.2.2.2. Ücret ve Masrafları Talep Etme Hakkı

Vasilik görevi kural olarak herhangi bir ücret karşılığı olmadan icra edilen bir görevdir¹⁸⁴. Ancak TMK m. 457 gereğince vasinin talepte bulunması halinde vasilik görevi karşılığında vesayet makamının bu yönde verilecek karara dayanarak bir ücret belirlemesi mümkündür¹⁸⁵. Maddenin lafzından anlaşıldığı üzere, vasisinin bu yönde talebi olmadığı sürece, vesayet makamı kendiliğinden vasilik ücretine karar veremez. Bu düzenleme kanunen kayyım açısından vesayet makamı tarafından resen belirlenecek ücret düzenlemesinden farklıdır. Vasinin ücret talep etme hakkı Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü'nün 29. maddesinde de düzenleme alanı bulmuştur.

Vasinin görev karşılığında ücret talep etme yönündeki düzenlemenin sebebi, vasilik görevinin çok zahmetli olması, vasinin birçok yetki ve görev üstlenmesi ve sorumluluk altına girmesi gerektiği, vesayet ve denetim makamlarının sıkı denetim altında bulunması gerektiğinden vasilik görevine istekli kimseyi bulunamayacağı düşüncesinden kaynaklanmaktadır¹⁸⁶. Bu kadar zahmetli görevi icra etmek için istekli kimse bulunamayacaksa kamusal nitelikte olan kamu vesayetinin yürütülmesi de mümkün olmaz. Başka bir deyişle vesayet altında kişinin menfaatlerinin daha iyi korunmasının teşvik edilmesi için vasinin ücret talep etme hakkı getirilmiştir¹⁸⁷. Ancak elbette vasi herhangi bir ücret talebinde bulunmadan vesayet görevini yerine getirebilir, yani kendisi için kanunla öngörülen ücret hakkından feragat edebilir¹⁸⁸.

Kanuni düzenlemeye göre vasinin talep edeceği ücret hakkı ilk önce vesayet altındaki kişinin malvarlığı gelirlerinden karşılanır. Bunun mümkün olmaması halinde vasi ücret hakkını küçüğün bakım yükümlülüğü çerçevesinde anne-babasından, bakım ve nafaka yükümlülüğü çerçevesinden diğer nafaka mükellefi hısımlarından, vesayet altına alınan kişi ölmüşse onun mirasçılarından karşılanmasını isteyecek olup bu şekilde halen ücretinin

¹⁸³ **Kayran**, s. 57; Benzer görüş için Bkz. Özkan, Hasan, **Sulh Hukuk Davaları ve Tatbikatı**, 7. Bası, Ankara, 2002. s. 211; Aksi görüş için Bkz. Kaçak, Nazif, **Türk Medeni Kanunu**, Ankara, 2007, s. 1239;

¹⁸⁴ **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1367, **İnceel**, s. 109; **Aldemir**, s. 39;

¹⁸⁵ **İnceel**, s. 109; **Eşelioğlu**, s. 52; **Aldemir**, s. 39; **Aydoğdu**, s. 12, s. 58; **Gençcan**, Vasi, s. 709; **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1368; **Yıldız/Gürsoy**, s. 490;

¹⁸⁶ **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1352; **Yıldız/Gürsoy**, s. 490;

¹⁸⁷ **Özmen**, s. 575; **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1368; **Acar Umut**, s. 97;

¹⁸⁸ **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1368; **Yıldız/Gürsoy**, s. 491; **Tuncay**, s. 59.

karşılammaması durumunda, son olarak Hazine tarafından karşılanmasını isteyebilir¹⁸⁹. Ücretin Hazine tarafından karşılanması yeni 4721 sayılı TMK ile gelen bir düzenleme olup malvarlığı veya geliri bulunmayan vesayet altındaki kimseye vasilik görevini yerine getirmek için istekli kişiyi bulamaması, vasilik görevlerini istekli olarak yapmamaları ve zorluk çıkarmamaları amacıyla getirilen bir yeniliktir¹⁹⁰.

TMK m. 457/2. cümlesi ile ücretinin kim tarafından, hangi miktarda ve ne zaman belirleneceği hususu öngörülmüştür. Bu düzenlemeye göre, vesayet makamı vasinin görev için sarfettiği çaba ve vesayet altındaki kişinin malvarlığını nazara alarak her hesap dönemi için bir ücret kararlaştırılır. Vasi talep ettiği ücret miktarını teklif edebileceği gibi vesayet makamı kendiliğinden de harcanan emek ve mesai ile vesayet altındaki kişinin malvarlığı durumunu dikkate alarak belli bir miktarda ücret belirleyebilir¹⁹¹. Ücret ödeme şeklinin ne şekilde olacağına dair Kanunda herhangi bir netlik bulunmamaktadır. Bu konuda herhangi bir engelleyici veya yasaklayıcı hüküm bulunmadığı için ücret ödemesinin her hesap dönemi ayrıca belirlenebileceği gibi her ay için belli bir maaş şeklinde ödenmesine hükmedilebilir¹⁹². Ancak her halükârda vesayet makamı söz konusu ücreti belirlerken, vesayet işlemlerinin zorunluluğu, yoğunluğu ve kapsamını, vesayet altında bulunan kişinin şahsi ve mali açısından durumu, vasi olarak atanmış kişinin harcadığı emek ve çabayı ve objektif olarak ekonomik koşulları dikkate almak zorundadır¹⁹³.

Vasinin yönetimin gerektirdiği emek ve yönetilen malvarlığının geliri göz önünde tutulmak suretiyle kendisine ücret verilmesine yönelik talepte bulunmasına rağmen vesayet makamı tarafından bu talebin reddedilmesi veya çok düşük miktarda ücretin belirlenmesine yönelik kararlara karşı TMK m. 461/2 gereği denetim makamına itiraz edilebilir¹⁹⁴.

Vasi vesayet işleri yürütürken, kıyas yoluyla uygulanacak TBK m. 394 hükmüne istinaden yapmış olduğu masrafları isteme hakkına sahiptir¹⁹⁵. Vasi ancak vesayet altındaki kişi için yapmış olduğu zorunlu masrafları isteyebilir. Hatta vasi, bu masrafları vesayet sona erdikten sonra dahi isteme hakkına sahiptir. Vasi tarafından açılacak masraflara ilişkin alacak

¹⁸⁹ Öztan, Aile Hukuku, s. 1368; Yıldız/Gürsoy, s. 493; Acar Umut, s. 97; Gürsoy/Bulut, s. 924; Aydemir/Memiş/Ruhi/Uçakhan Güleç/Bahadır/Dinç, s. 41; Oğuzman/Dural, s. 499;

¹⁹⁰ Özüğür, s. 873; Özmen, s. 406;

¹⁹¹ Özmen, s. 575; Öztan, Aile Hukuku, s. 1368; Yıldız/Gürsoy, s. 491; Tuncay, s. 58;

¹⁹² Özmen, s. 575; Kayran, s. 58; Aldemir, s. 39-40;

¹⁹³ Özmen, s. 575; Kayran, s. 58; Aldemir, s. 39-40; Aydoğdu, s. 58;

¹⁹⁴ Oğuzman/Dural, s. 502; Gençcan, Vasi, s. 583; Helvacı/Erlüle, s. 229; Şener, s. 117; Feyzioğlu, s. 664.

¹⁹⁵ Yıldız/Gürsoy, s. 499; Aydoğdu, s. 58-59; Gençcan, Vasi, s. 715; Öztan, Aile Hukuku, s. 1369; Acar Umut, s. 97;

davası genel mahkemede görülür¹⁹⁶. Ancak medeni kanunumuzda bu masraflardan sorumlu olup olmayacağı, sorumlu olursa ne şekilde ve ne miktarda sorumlu olacağı hakkında herhangi bir hüküm mevcut değildir. Öğretide bu masrafların ücret talebinde olduğu gibi ilk önce vesayet altındaki kişinin malvarlığından, karşılanması mümkün olmadığı durumlarda ise Hazine tarafından karşılanması gerektiği ifade edilmektedir¹⁹⁷. Kanımca da böyle düşünmek daha doğru ve hakkaniyete uygun olur. Vesayet makamının masraf ve ücretin belirlenmesine ilişkin kararı idari işlem niteliğinde olduğundan TMK m. 461/1 gereği söz konusu kararlara karşı, vasi de dahil olmak üzere, tebliğ gününden itibaren başlayacak on günlük hak düşürücü süre içinde ilgililer tarafından itiraz edilebilir¹⁹⁸.

2.2.3. Vasinin Yükümlülükleri

2.2.3.1. Özen Gösterme

TMK m. 466'ya göre, vasi, vesayet görevine devam ederken ve vesayet işlerini yerine getirirken iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdür. Vasinin özen gösterme yükümlülüğü, aynı zamanda Türk Medeni Kanunu'nun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerini Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü m. 15'in vesayet altına alınan kişinin kişilik haklarının korunmasına ilişkin olarak da vurgulanmıştır. Bununla birlikte vasinin küçükler ve kısıtlılar açısından olan özen yükümlülüğü ayrı ayrı TMK'nın m. 445 ve 447. hükümlerinde düzenlenmiştir. Çalışma konusu gereği vasinin özen gösterme yükümlülüğü yalnızca küçükler açısından değerlendirilmiştir.

TMK m. 445 uyarınca vasi, küçüğün bakımı ve eğitimi için gerekli olan bütün önlemleri almakla yükümlü tutulmuştur. Hükmün ikinci fıkrasına göre vasi, vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla, küçüğün bedensel ve ruhsal sağlığı, hatta maddi açıdan tüm menfaatlerinin korunması ve sağlanması için ana babanın yetkilerine sahiptir. Madde metninden anlaşılabileceği üzere vasinin iki temel görevi bulunmaktadır; küçüğün bakımı ve küçüğün eğitimidir. Bu noktada vesayet kurumunun velayet kurumuna yakınlığı ve benzediğini söylemek yanlış olmaz. TMK m. 446'da ise küçüğün korunması amacıyla bir kuruma yerleştirilmesine ilişkin vasinin yetkisi düzenlenmiştir.

¹⁹⁶ Gençcan, Vesayet, s. 604; Aldemir, s. 40; Kayran, s. 58;

¹⁹⁷ Aldemir, s. 40; Gençcan, Vesayet, s. 604;

¹⁹⁸ Detaylı bilgi için bkz: Gençcan, Vasi, s. 715. Yarg. 2. HD. T. 12.11.2008, E. 10849, K. 14965 (Gençcan, Vesayet, s. 604).

2.2.3.1.1. Çocuğun Bakımına ve Eğitimine Özen

Vasi, TMK m. 445 gereğince vesayet altındaki küçüğün bakımına ve yetiştirilmesine, aynı zamanda her bakımdan eğitilmesine gerekli özeni göstererek ve gerekli araçları kullanıp sağlamakla yükümlü tutulmuştur. Çocuğun bakımı kavramına, çocuğun bedensel ve zihinsel sağlığı, onun güvenliği, yedirilmesi ve giydirilmesi gibi konularda özen gösterme girer¹⁹⁹. Çocukla ilgili konularda ise vasiye karar alma serbestisi tanınmıştır. Bu noktada vasinin alacağı kararlarının denetimi mümkün olduğunca en az seviyede tutulmuştur²⁰⁰. Ancak bazı durumlarda küçüğün şahsına ilişkin kararlar alınmadan önce vesayet makamından izin alınmalı veya daha sonra vasinin yaptığı işleme göre makamlara hesap vermesi gerekmektedir. Çocuğun eğitimi, bakımı veya sağlığı için bir kuruma yerleştirilmesi, küçükle ilgili çıraklık sözleşmesinin geçerli olarak akdedilmesi ya da çocuğun yerleşim yerinin değiştirilmesi söz konusu olduğunda, vasi vesayet makamından onay almalıdır. Kısacası vasi vesayet görevi sırasında özen gösterme yükümlülüğünü yerine getiriyorken hem çocuğun yararına uygun biçimde görevini ifa etmeli hem orantılılık ilkesi gereğince çocuğun somut ihtiyaç ve gereksinimine göre uygun önlemleri almalıdır²⁰¹.

Küçüğün eğitimine özen gösterme konusuna gelince ise vasinin çocuğun kişiliğine özen gösterme görevi tıpkı ana babanınki gibidir. Vasi, vesayet altındaki çocuğun eğitim hayatı ile ilgilenecek, çocuğun okula devamını ve derslere katılmasını sağlayacak, veli toplantılarına katılacak, öğretmenler ile ilişki kurup çocuğun başarı durumu ile ilgilenecektir. Daha önce ifade edildiği üzere vasi çocukla ilgili konularda serbestçe karar verebilmektedir. Bu noktada vasi, çocuğun özel okula mı yoksa devlet okuluna mı gideceğine, zorunlu ilköğretimden sonra çocuğun hangi liseye gideceğine ve çocuğun hangi mesleği seçmesi gerektiğine çocuğun istek ve yeteneklerini dikkate alarak karar verir. Ancak yine de vasi eğitim konusunda herhangi bir karar vermeden önce hem çocuğun hem velisinin görüş ve önerilerini dinleyip çocuğun yararına uygun olanları önemsemelidir. Velisi olmayan çocuklarda ise çocuğun üstün yararı dikkate alınarak hem çocuğun görüşleri hem de çocukla sosyal ilişkilerini devam ettiren en yakın kan hısımlarının görüşlerinin alınmasının faydalı olacağı kanaatindeyim. Her ne kadar vasiye bu kadar geniş yetki serbestisi tanınmış ise de

¹⁹⁹ Akyüz, Çocuk, s. 325;

²⁰⁰ Öztan, Aile Hukuku, s. 1383; Özmen, s. 556;

²⁰¹ İmamoğlu, Hülya, “Vesayet Altındaki Küçüğün Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK m. 446), 80. Yıl Armağanı, AÜHFD, C. 54, S. 4, 2007, ss. 299-342, s. 306; Akyüz, Çocuk, s. 325-326.

çocuğun dini eğitimi konusunda anne ve babasının rızasının alınması vasi için bir yükümlülüktür²⁰².

Son olarak eklemek gerekir ki, vasi, çocukla ilgili tüm bu konularda yükümlülüklerini yerine getirdiği sırada yaptığı masrafların karşılanmasını çocuğun ana babasından isteyebilir²⁰³. TMK m. 327 gereğince çocuğun bakım ve eğitim masrafları çocuğun ana babası tarafından karşılanır. Çocuğun ana babası hayatta değil ise ve mali açıdan masraflar karşılanamıyorsa çocuğa ait malların olağan gelirlerine başvurulur. Bu durumda da masraflar karşılanamıyorsa TMK m. 364 küçüğün bakım ve eğitim masrafları nafaka yükümlüsü olan akrabalarından istenilir, bu da mümkün değilse karşılanamayan masraflar en son Devlet tarafından karşılanır.

2.2.3.1.2. Çocuğun Vasinin Sözüne Dinleme Yükümlülüğü

Çocuğun söz dinleme yükümlülüğü, velayet hakkının kapsamını düzenleyen TMK m. 339'da ele alınmıştır. Velayet hakkına sahip ana ve babanın çocuğu iyi bir şekilde yetiştirmek, çocuğun kötü davranış ve olaylardan kaçınmasını veya tam tersine, iyi davranışlarda bulunmasını sağlanmaları için çocuktan onların sözüne uymasını isteme yetkileri vardır. Bu noktada vasi de çocuğa ana baba gibi bakmak, onu eğitmek, ona özen göstermek gibi görevlere sahip olduğu için çocuktan kendisine saygı göstermesini, sözünü dinlenmesini ve verilen öğütleri dikkate almasını isteyebilir²⁰⁴. Zaten bu şekilde çocuğa verilmesi amaçlanan disiplin eğitimin bir parçasını oluşturmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki, vasinin çocuğun sözünü dinleme isteme yetkisi sınırsız değildir. Vasi bu yetkiyi kötüye kullanamaz. Çocuğa maddi veya manevi zarar verecek veya onun ruh sağlığını tehlikeye düşürecek ya da genel olarak çocuğun yararına aykırı düşecek yöntemlere başvurulamaz.

2.2.3.2. Vesayet Altındaki Çocuğun Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması

TMK m. 445 gereğince vasi, vesayet altında bulunan çocuğun bakımı ve eğitimi için gerekli tedbirleri almakla yükümlü tutulmuştur. Gereken önlemlerden biri de TMK m. 446'da düzenlenen koruma amacıyla özgürlüğünün kısıtlanmasıdır. İlgili düzenlemeye göre vasinin müracaatı üzerine vesayet makamı veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde bizzat vasinin kararıyla çocuğun koruma veya eğitimi amacıyla kuruma yerleştirilmesine karar verilebilir. Her ne kadar TMK m. 462 gereğince çocuğun eğitim, bakım veya sağlık amacıyla bir kuruma

²⁰² Feyzioğlu, s. 659; Akyüz, Çocuk, s. 327; Öztan, Aile Hukuku, s. 1384;

²⁰³ Gönensay, s. 235; Gençcan, Vasi, s. 668; Akyüz, Çocuk, s. 327;

²⁰⁴ Akyüz, Çocuk, s. 327-328.

yerleştirilmesi halinde vesayet makamdan izin alınması gerekiyorsa da TMK m. 446 vasiye , gecikmesinde sakınca bulunan hallerde çocuğun derhal koruma altına alınması konusunda olağanüstü yetki tanımıştır²⁰⁵. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde vasi tarafından alınan kararlar vasinin denetiminin kolaylaştırılması için vesayet makamına bildirilmelidir²⁰⁶. Örnek vermek gerekirse, vasi, vesayet altında bulunan çocuğun madde bağımlılığı sebebiyle tedavi için bir kliniğe yatırılmasının veya eğitimi için bir kuruma yerleştirilmesinin zorunlu olduğu durumlarda bizzat karar verme yetkisine sahiptir²⁰⁷.

Çocuğun korunması için özgürlüğünün kısıtlanması için bir kuruma yerleştirilmesi olarak alınacak önlem en son çare olmalıdır²⁰⁸. Çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal ve toplumsal gelişimi için bir kuruma yerleştirilmesi aynı zamanda çocuğun eğitimi için de gerekli olmalıdır. Bunun için de uygun bir kurum seçilmelidir. Çocuğun özgürlüğüne yapılacak müdahaleler ile devamında eğitimi için sağlanacak yarar, sonuç arasında bir oran bulunmalıdır.

Küçüğün özgürlüğünün kısıtlanması ile ilgili usul ve yetkiye ilişkin konularında TMK m. 446/2’de yapılan atıfla kısıtlı olsun veya olmasın ergin kişilerin korunması amacıyla özgürlüklerin kısıtlanmasına ilişkin TMK m. 432 vd. hükümleri uygulanır²⁰⁹. TMK m. 446/3’e göre ise hakkında yerleştirme kararı verilecek kişinin bizzat mahkemeye başvuru hakkı bulunmadığından böyle bir kararın sebepleri hakkında bilgilendirilmeli, böyle bir karar verilmeden önce iradesi ve görüşü alınmalıdır. Çocuğun dinlenilmesi için yeterli olgunluğa sahip olmaması durumunda psikolog, öğretmen, bakıcısı yardımıyla muhtemel isteği araştırılır²¹⁰. Son olarak eklemek gerekir ki, çocuk veya çocuğun yakınları koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması kararına bildirim tarihinden başlayarak on gün içinde itiraz etme

²⁰⁵ Akyüz, Çocuk, s. 330; İmamoğlu, s. 321-322;

²⁰⁶ Antalya, Osman Gökhan, **Türk Medeni Kanunu**, 2. Baskı, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2013, (Antalya, Medeni), s. 403; İmamoğlu, s. 322;

²⁰⁷ Acar Umut, s. 50; s. 110; Akyüz, Çocuk, s. 328;

²⁰⁸ İmamoğlu, s. 310; s. 314; Aldemir, s. 48; Akyüz, Çocuk, s. 329; Acar Umut, s. 51;

²⁰⁹ Gümüş, Mustafa Alper, "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 2, 2004, ss. 189-228, s. 196;

²¹⁰ Akyüz, Çocuk, s. 329, Tuncer Kazancı, İdil, “Hukuki Dinlenilme Hakkı ve Çocuğun Katılma Hakkı Bağlamında Yargılamada Çocuğun Dinlenilmesi”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 9, S. 1, 2023, ss. 57-80, s. 70; s. 77.

hakkına sahiptirler. Ancak on altı yaşını doldurmamış çocuk bu konuda bizzat mahkemeye başvuramaz.

2.2.3.3. Temsil Etme

Vesayet altında bulunan küçük veya kısıtlıyı temsil etme görevi vasinin diğer önemli görevlerinden biridir. Zira TMK m. 448'e göre vasi, vesayet altında bulunan kişinin temsilini sağlamak ve onun adına ve hesabına bütün hukuki işleri gerçekleştirmekle yükümlü tutulmuştur. Anılan hükmünden anlaşılacağı üzere vasi, korunması için vesayet altına alınan çocuk veya kısıtlı için yasal temsilci konumundadır. Vasinin temsil etme yetkisi, vasilik sıfatına bağlı olduğundan vesayet makamı tarafından verilen atanma kararının ilan edilmesi ile başlar ve vesayet görevinin sona ermesiyle ortadan kalkar²¹¹. Bu bağlamda temsil yetkisi, vasilik görevi devam ettiği sürece varlığını koruyan, şahsa sıkı sıkıya bağlı ve devredilmez bir hak niteliğini taşımaktadır. Ayrıca eklemek gerekir ki, temsil yetkisinin temelini kanun oluşturduğundan temsil kapsamının sınırları da kanun tarafından belirlenmektedir. Vasi, vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, tüm yasal işlemlerde vesayet altındaki kişiyi temsil etme yetkisine sahiptir. Ancak hukuki nitelik taşımayan iş ve işlemlerde vasinin temsil yetkisi söz konusu değildir²¹².

Vasi temsil yetkisini kullanırken tek başına hareket eder ve sahip olduğu temsil yetkisinin başka birine devredilmesi gündeme gelmez. Ancak bazı ayırık durumlarda vasinin temsil yetkisinin üçüncü bir kişiye verilmesi mümkündür. Bu durumlarda temsil yetkisi ile donatılmış üçüncü kişi hem vasi adına onun temsilcisi sıfatıyla hem de vesayet altındaki kişi adına hareket edebilir. Üçüncü kişi tarafından yapılan tüm işlemlerden her hâlükârda vasi sorumlu tutulacaktır.

Her ne kadar kural olarak vasi, vesayet altında bulunan kişi adına her türlü hukuki işlemi yapmaya yetkili ise de TMK m. 449 ile getirilen kanuni istisnalar mevcuttur. Buna göre vasinin, kefil olma, vakıf kurma ve önemli ölçüde sayılan bağışlarda bulunması yasaklanmıştır. Sayılan işlemlerin vesayet altında bulunan kişi tarafından yapılması da sonradan vasi tarafından icazet/izin/onay verilmesi mümkün değildir. Bu işlemler açısından mutlak yasak söz konusudur. Ancak vesayet altındaki kişinin kefalet alacaklısı sıfatıyla karşılıksız kazandırma olarak kefalet sözleşmesini akdetmesi mümkündür. Aynı zamanda her ne kadar vesayet altındaki kişinin hayattayken hüküm doğuracak şekilde vakıf kurulması yasaklanmışsa da vakıf kurma iradesinin ölümden sonra hüküm doğuracak şekilde ölüme

²¹¹ Açıkgöz, s. 177; Aldemir, s. 41; Aydoğdu, s. 60;

²¹² Yıldız/Gürsoy, s. 431; Aldemir, s. 41;

bağlı tasarrufla açıklanmasında sakınca bulunmamaktadır²¹³. Yasak olan işlemlerden sonuncusu olan bağışta bulunma işleminde ise vesayet altındaki kişinin gelirleri ve ekonomik durumu değerlendirilerek belirlenir. Son olarak eklenmelidir ki, vasiyet yapma, nişandan dönme gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması ve temsilin caiz olmadığı işlemlerde vasiyin, vesayet altındaki kişiyi temsilen bu işlemleri yapması mümkün değildir²¹⁴.

Olanak bulunduğu ölçüde vasi önemli nitelikte sayılan işler hakkında karar vermeden önce görüş oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip vesayet altındaki kişiye başvurmakla yükümlüdür²¹⁵. Vasi, TMK m. 450 ile kendisine getirilen yükümlülüğe göre hem yapılması hedeflenen önemli nitelikteki işler hakkında vesayet altındaki kişiyi bilgilendirme hem de onun görüşünü almakla yükümlüdür. Kişinin görüş oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip olması düzenlemesinin ayırt etme gücüne sahip olması kavramı ile örtüştüğünün düşünülmesi hatalı olmaz²¹⁶. Zira maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere herhangi bir yaş sınırı getirmeksizin böyle bir düzenlemenin yapılması Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin m. 12/1'e uyum sağlama amacıdır²¹⁷. Ancak öğretide vesayet altındaki kişiyi dinleme yükümlülüğü yerine getirilmeden yapılan hukuki işlemlerin geçerliliklerini koruyacakları söylenmektedir²¹⁸. Diğer taraftan görüş için başvuru ile işleme yönelik vesayet altındaki kişi tarafından uygun bulunma onayı verilmesi halinde dahi vasiyin sorumluluğu ortadan kalkmaz²¹⁹. Dolayısıyla vasi, her durumda vesayet altındaki kişinin yararı ilkesine uygun olarak özenli davranmak zorundadır.

2.2.3.4. Malvarlığını Yönetme

Vasilik görevinin yerine getirilmesi kapsamında vasi, TMK m. 403/1'de düzenlendiği üzere vesayet altındaki çocuğun veya kısıtlının şahsi ve malvarlığı ile ilgili menfaatlerini korumakla yetkili kılınmıştır. Bu nedenle TMK m. 454/1'e göre vasi, vesayet altındaki kişinin malvarlığını iyi bir yönetici gibi yönetmekle yükümlüdür. Söz konusu düzenleme ile vasiyin

²¹³ Gönensay, s. 238; Aydoğdu, s. 60.

²¹⁴ Oğuzman/Dural, s. 489;

²¹⁵ Aydoğdu, s. 61; Akyüz, Çocuk, s. 334; Tuncay, s. 23; Kayran, s. 61; Özdemir, Hayrunnisa, "Çocuk Mallarının Yönetimi, Kullanılması, Harcanması ve Korunması", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 3, 2013, ss. 81-105, s. 87;

²¹⁶ Özbilen, Arif Barış, "Vesayet Altındaki Kişinin Malvarlığının Yönetimi", **Hacettepe HFD**, C. 11, S. 2, 2021, ss. 706-752, s. 712;

²¹⁷ Gençcan, Vasi, s. 695; Özmen, s. 566;

²¹⁸ Gürsoy/Bulut, s. 920;

²¹⁹ Kayran, s. 61.

göstermesi gereken özen objektif nitelikte olup makul bir vasinin aynı şartlar altında göstereceği özenden ibaret olmalıdır. Ancak vesayet altında bulunan kişiye ait malvarlığını yönetme görevi TMK m. 462 ve m. 463 (Vesayet ve denetim makamlarından izin alınması suretiyle yapılabilecek işlemler) ve TMK m. 453 ve m. 455'ten doğan istisnalar saklı kalmak üzere vasi tarafından serbestçe yerine getirilmelidir²²⁰. Bu doğrultuda vasiden yönetilecek malvarlığının azaltılmasına neden olmaması, mümkün olduğu kadar zarara uğratmadan güvenli ve risksiz bir şekilde yönetmesi beklenilmektedir²²¹.

TMK 453. maddesinde vesayet altındaki kişinin bir meslek veya sanatı yürütmesine ilişkin kurallar düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre vesayet altındaki kişiye vesayet makamı tarafından bir mesleğin veya sanatın yürütülmesine izin verilmesi halinde vesayet altındaki kişi o meslek veya sanatla ilgili her türlü olağan işlemleri yapma hakkına sahip olduğu kabul edilir. Bir diğer ifade ile, vesayet makamı tarafından verilen izinle bir meslek veya sanatın yürütülmesi ile uğraşan vesayet altındaki kişi o iş sahası ile ilgili işlemler yaparken vasinin onayını almak zorunda değildir. Bu düzenlemeden şu sonuç çıkmaktadır; çocuk her ne kadar normal durumlarda tam fiil ehliyetine sahip olan biri olarak sayılmasa da uğraşması izin verilen meslek ve sanat ile ilgili yapılan işlemler tam fiil ehliyetli kişi tarafından yapılmış gibi sonuç doğurur²²². Ancak hükmün 2. fıkrası gereği vesayet koruması altında bulunan kişi yaptığı işlemlerden doğan borçlardan dolayı tüm malvarlığı ile sorumlu tutulur. Bu noktada örneğin, çocuğa miras kalmış atölyeyi işletmek için vesayet makamı tarafından izin verilmiş ise çocuk tek başına atölye için gerek hammaddeyi alabilecek, işletme faaliyeti gereği borç altında girebilecek ve ödeme kabul edebilecektir. Yine Yargıtay'ın eski bir kararına göre, vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi ile ilgili uğraşmasına izin verilen vesayet altındaki kişinin izin verilen meslek veya sanat gereği her türlü tasarrufta bulunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir²²³.

TMK 455. maddesi ile vesayet altındaki kişinin serbest mallarının yönetimi öngörülmüştür. Bu düzenlemeye göre vesayet altında bulunan kişi, kendi tasarrufuna

²²⁰ TMK m. 453'te vesayet altındaki kişiye vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmesi; TMK m. 455'te ise vesayet altındaki kişinin kendi tasarrufuna bırakılmış serbest malların idaresinden bahsedilmektedir. **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1388; **Özbilen**, s. 710;

²²¹ **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1387; **Özbilen**, s. 709; **Akyüz**, Çocuk, s. 333;

²²² **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1401; **Özbilen**, s. 716; **Özdemir**, s. 91;

²²³ Yarg. 12. H.D., T. 22.09.1980, E. 4848, K. 6601. Karar için bkz.: Albayrak, Süleyman, "Çocuğun Serbest Malları", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 26, S. 2, 2018, ss. 443-471, s. 464; **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1401; **Özbilen**, s. 715.

bırakılmış malları ile vasinin izniyle çalışılması suretiyle kazandığı malları serbestçe yönetme ve kullanma hakkına sahiptir. Vesayet altındaki kişinin tasarrufuna bırakılmış mallar çeşitli nedenlerle bırakılmış olabilir. Üçüncü kişinin vesayet altındaki kişinin tasarrufunda kalmak şartıyla yapılan bağışlamalar veya vasinin vermiş olduğu harçlık bu tür serbest mallara örnek teşkil edebilir²²⁴. Ancak kanımca vasi, vesayet altındaki kişiye çalışmasına izin verdiği gibi çalışarak kazandığı mallara ilişkin serbest tasarruf hakkına da yasak koyabilir. Örnek vermek gerekirse, vesayet altındaki kişinin ihtiyacın dışında veya bilinçsiz ve düşüncesizce malları harcaması, hatta harcamalar sonucunda borç altına girmesi durumunda bu halde vasi, vesayet altındaki kişinin kazancını serbestçe kullanmasını yasaklama hakkına sahip olmalıdır. Zira vasinin malvarlığının yönetilmesi konusunda her zaman vesayet altındaki kişinin menfaatlerinin gözetilmesi gerekmektedir.

2.2.3.5. Hesap Verme

Vasinin hesap tutma ve belli aralıklarla rapor verme yükümlülüğü vesayet altındaki kişinin malvarlığını yönetme görevi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi ile vasi, vesayet makamı tarafından görevlendirilecek bir kişi ile yine vesayet makamı tarafından belirlenecek süre zarfında yönetilecek malvarlığının defterini tutar²²⁵. TMK m. 453 ve m. 455 kapsamında kalan mallar, yani vesayet altındaki kişinin serbest malları üzerinde vasinin yönetme yetkisi bulunmadığından deftere yazılmamaktadır²²⁶. Öte yandan vasi, TMK m. 454 hükmü uyarınca vasilik görevi devam ettiği sürece devamlı ve düzenli olarak hesap tutmalı ve yılda en az bir kere vesayet makamına rapor vermelidir²²⁷. Nitekim Türk Medeni Kanunu Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerin Uygulanmasına İlişkin Tüzük'te vasinin hesap verme yükümlülüğü ayrıntılı olarak kaleme alınmıştır. Tüzüğün 19. maddesine göre vesayet makamı tarafından vesayet altında bulunan kişinin herhangi bir malvarlığı değerinin bulunmadığına karar verilmesi halinde vasinin defter tutma ve hesap verme yükümlülüğünün olmayacağına işaret edilmiştir²²⁸. Rapor sunma için vesayet makamı tarafından herhangi bir süre belirlenmediği durumlarda ise Tüzüğün 21. maddesi uyarınca vasi, her yıl aralık ayının son günündeki

²²⁴ **Kayran**, s. 62; **Özbilen**, s. 714;

²²⁵ **Gençcan**, Vasi, s. 698; Türk Medeni Kanunu Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerin Uygulanmasına İlişkin Tüzük'ün m. 16;

²²⁶ **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1388;

²²⁷ **Gençcan**, Vesayet, s. 592; **Kayran**, s. 62; **Akyüz**, Çocuk, s. 333;

²²⁸ **Acar Umut**, s. 114; **Özbilen**, s. 715.

durumu gösterir hesap raporunu imzalayarak en geç şubat ayının sonuncu gününe kadar vesayet makamına sunması gerekir. Vasinin kanuna ve tüzüğe aykırı olarak rapor tutma ve hesap verme yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda TMK m. 483 hükümleri uyarınca görevden alınması söz konusu olur²²⁹. Vesayet altındaki kişinin zarara uğraması durumunda vasinin genel hükümler çerçevesinde sorumluluğu doğar²³⁰.

Vasi tarafından tutulan hesabın ve hazırlanan raporun vesayet makamı tarafından incelenmesi ve denetlenmesi sırasında vesayet koruması altındaki kişinin görüşlerinin olanak ölçüsünde dikkate alınması gerekmektedir. TMK m. 453/3'e göre, vesayet altındaki çocuk görüşlerini oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip ise hesabın incelenmesi sırasında mümkün olduğu kadar hazır bulundurulur. Burada yine kişinin görüş oluşturma ve açıklama yeteneğine sahip olması ayırt etme gücüne sahip olması kavramı ile örtüşmektedir²³¹.

2.3. VESAYET ALTINDAKİ ÇOCUĞUN EHLİYET YÖNÜNDEN HUKUKİ DURUMU

Hukukumuzda ehliyet durumu dört ana başlık altında incelenmektedir. Bunlar tam ehliyetli, sınırlı ehliyetli, sınırlı ehliyetsiz ve tam ehliyetsiz olma durumlarıdır. Kısaca belirtmek gerekiyorsa fiil ehliyeti, kişinin kendi fiilleriyle hak edinebilme ve borç altında girebilme ehliyetidir. TMK m. 10'a göre ayırt etme gücüne sahip ve hakkında kısıtlılık kararı verilmeyen her ergin kişi fiil ehliyetine sahip olup tam fiil ehliyetli olarak kabul edilir. Sınırlı ehliyetli sınıfında bulunan kişiler tam ehliyetli oldukları halde birtakım nedenlerden dolayı ehliyeti sınırlanmış kişilerdir. Kendisinde yasal danışman atanan kişiler bu grupta yer almaktadır. Ayırt etme gücüne sahip olan ve ergin olmayan küçükler ile kısıtlılar sınırlı ehliyetsizler sınıfında bulunurlar. Ayırt etme gücünden yoksun küçük ve kısıtlılar ise TMK m. 14 gereği tam ehliyetsiz olarak sayılmaktadırlar. O halde vesayet altına alınan küçükler ayırt etme gücünden yoksun ise tam ehliyetsiz, ayırt etme gücü bulunanlar ise sınırlı ehliyetsiz konumundadırlar.

TMK m. 8'e göre tam ve sağ doğmak koşuluyla her insan hak ehliyetine sahip olup haklara ve borçlara sahip olabilmektedir. Bu bağlamda ister ayırt etme gücü bulunan ister ayırt etme gücü bulunmayan her çocuk hak ehliyetine sahiptir.

²²⁹ Özbilen, s. 718;

²³⁰ Öztan, Aile Hukuku, s. 1370-1371; Acar Umut, s. 114; Özbilen, s. 718;

²³¹ Özbilen, s. 712.

Bu başlık altında tam ehliyetsiz yahut sınırlı ehliyetsiz olup vesayet altında bulunan çocukların hukuki işlem ehliyeti, haksız fiil ehliyeti, taraf olma ve dava ehliyeti, tasarruf ehliyeti bakımından hukuki durumları ayrıntılı olarak incelenmiştir.

2.3.1. Ayırt Etme Gücüne Sahip Olmayanlar Bakımından

Ayırt etme gücü bulunmayan küçükler, fiil ehliyetinden yoksundur. Yani tam ehliyetsiz durumunda olan kişilerin hukuki işlem ehliyeti bulunmamaktadır. TMK m. 15'e göre kanunda öngörülen haller saklı kalmak kaydıyla, ayırt etme gücü bulunmayan kişilerin fiilleri hukuki sonuç doğurmaz. Temyiz kudreti bulunmayanların yaptıkları hukuki işlemler mutlak butlan yaptırımıyla kesin hükümsüz olup geçmişe etkili olarak sonuç doğurur. Kesin hükümsüzlük hem hukuki işlem hem de hukuki işlem benzeri fiiller açısından söz konusu olmaktadır²³². Yapılan işlemin geçerli olarak sonuç doğurması isteniliyorsa işlemin yeniden yapılması gerekmektedir²³³. Anlaşıldığı üzere sonradan ayırt etme yeteneği kazanılsa ya da vasi veya yasal temsilcisi işleme onay verse dahi işlem geçerli hale gelmez. Ancak hakkın kötüye kullanılması, irade açıklamasına gerek olmadan doğan hukuki sonuçlar, ölüme bağlı tasarruf ve evlenme işlemi söz konusu olduğunda tam ehliyetsizlik durumu varsa bile, işlem kendiliğinden kesin hükümsüzlük yaptırımı ile geçersiz olmaz²³⁴. Kesin hükümsüzlük yaptırımının sonucu olarak taraflar, yapılan işlem nedeniyle birbirine verdikleri şeyleri sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde geri alabilirler. Bu noktada vesayet altındaki kişi, fiil ehliyetine sahip olduğu hususunda karşı tarafı yanıltmış ise TMK m. 452/2'e göre karşı tarafın uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür. Sonuç olarak, tam ehliyetsiz ve vesayet altında bulunan küçük adına ve hesabına tüm hukuki işlemleri onun yasal temsilcisi olan vasisi yapmakla yükümlüdür.

Ayırt etme gücü bulunmayan çocuklar hukuka aykırı fiil sonucunda doğan zararlardan kural olarak sorumlu tutulamazlar. Ayırt etme gücünden yoksun çocuğun kusurundan bahsedilmesi mümkün değildir. Ancak hakkaniyet sorumluluğu ve kusursuz sorumluluk

²³² Helvacı, Serap, **Gerçek Kişiler**, 4. Bası, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2017, (Helvacı, Gerçek), s. 67; Antalya, Osman Gökhan, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, (Antalya, Borçlar), s. 194; Tekdoğan, Asliye, s. 720;

²³³ Helvacı, Gerçek, s. 67; Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/ Özdemir Oktay, Saibe, **Kişiler Hukuku**, 17. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2018, s. 82; Yılmaz, Süleyman / Yıldırım, Abdulkarim, **Medeni Hukuku- 1**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 129;

²³⁴ Tam ehliyetsiz kişinin yapmış olduğu ölüme bağlı tasarruf veya evlenme akdi hakim iptal kararı ile iptal edilmediği sürece geçerli bir işlemmiş gibi hüküm ve sonuç doğurur. Ayrıntı için bkz. Akyüz, Çocuk, s. 114-115;

hallerinin bulunduğu durumlarda kusuru bulunmayan çocuklar doğan zararlardan kısmen de olsa gidermekle yükümlü tutulur²³⁵(TBK m. 65-67, m. 69).

Ayırt etme gücünden yoksun vesayet altındaki küçük hak ehliyetine sahip olduğundan yargılama hukukunda hak ehliyetinin karşılığı olan taraf ehliyetine de sahip olur. Lakin davada taraf olabilme ehliyetine sahip olan ayırt etme gücüne sahip olmayan kişiler dava ehliyetine sahip değildir. Dava ehliyeti medeni hukuktaki fiil ehliyetinin görünümüdür. Dolayısıyla ayırt etme gücünden yoksun çocuk, yasal temsilcisi olmadan dava açamaz veya açılmış davayı takip edemez. Çocuklar yargılama hukukunda yasal temsilci olan vasi tarafından temsil olunur ve çocuk adına tüm hukuki işlemleri vasisi gerçekleştirir²³⁶. Vasinin vesayet altındaki kişinin nam ve hesabına kefil olması, vakıf kurması ve önemli bağışlarda bulunmasının yasak olduğu unutulmamalıdır.

TMK m. 9 uyarınca fiil ehliyetli kişi, kendi eylemleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir. Düzenlemeye uygun olarak fiil ehliyetine sahip olan kimse, bir hakkını devretme, içeriğini değiştirme veya ortadan kaldırma işlemlerini yapabildiğinden tasarruf işlemleri yapabilme ehliyetine de sahip olur. Ancak fiil ehliyetine sahip olmayan vesayet altındaki kişiler tasarruf ehliyetine sahip olamadıkları için onların adına tüm işlemleri atanmış vasiler yerine getirir.

2.3.2. Ayırt Etme Gücüne Sahip Olanlar Bakımından

Ayırt etme gücüne sahip çocuklar sınırlı ehliyetsiz sınıfında bulunur. Bunlar yetişkin olmadıkları için fiil ehliyeti yönünden genel olarak ehliyetsiz durumdadırlar. Yani sınırlı ehliyetsizlerde ehliyetsizlik asıl olup bazı istisnai durumlarda ehliyetli oldukları kabul edilir²³⁷. Bu bağlamda sınırlı ehliyetsizlerin yasal temsilcinin onayı gerekmeksizin tek başına yapabileceği bazı hukuki işlemler olabileceği gibi vasinin izni veya onaylamasıyla yapabileceği işlemler de olabilir.

Medeni Kanunu'muzun m. 16/1'in ikinci cümlesi dikkate alındığında kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması, karşılıksız kazandırmaların kabul edilmesi, izin verilmişse meslek veya sanatın idaresi, izin verilmişse çalışarak kazandığı malların idaresi, kendi tasarrufunda bırakılmış serbest malların idaresi ve iradi temsilin söz konusu olduğu durumlarda vesayet altındaki çocuk sayılan işlemleri vasinin izin veya onayına ihtiyaç duymaksızın tek başına

²³⁵ Akıntürk, s. 525; Akyüz, Çocuk, s. 116; Acar Umut, s. 117.

²³⁶ Gençcan, Vesayet, s. 422;

²³⁷ Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir Oktay, s. 93; Helvacı / Erlüle, s. 77; Helvacı, Gerçek, s. 75; Yılmaz / Yıldırım, s. 125;

yapabilir²³⁸. Ancak çocuk için ciddi ve sakıncalı sayılabilecek sonuç doğuracak nişanlanma, evlenme, yargı yoluyla erginliğin kazanılması, evlatlık olma, adın değiştirilmesini isteme gibi önemle işlemlerde yasal temsilcisinin onayı aranır²³⁹.

Ayırt etme yeteneğine sahip sınırlı ehliysiz çocukların borç altına girebilmeleri veya kendisine hak kaybettirecek hukuki işlemlerde bulunabilmeleri TMK m. 451 gereği vasinin iznine veya onay vermesine bağlıdır²⁴⁰. Hatta bazı işlemlerin yapılmasında vasinin rızasına ek olarak vesayet makamının da izni gerekebilir (TMK m. 462). Vasinin hukuki işlemin yapılmasından önce verdiği rızaya izin denir. Onay veya onama ise vasinin hukuki işlemin yapılmasından sonra gösterdiği rızadır²⁴¹. Her ikisi açık veya örtülü şekilde vasi tarafından bizzat çocuğa veya işlemin karşı tarafına verilebilir. Ancak herhangi bir sınırlama yapılmaksızın vesayet altındaki çocuğun her türlü hukuki işlemi yapabileceğine dair rıza göstermesi geçerli değildir²⁴². Vasinin izni alınmadan yapılan işlemler askıda hükümsüz sayılır. Yasal temsilci belli bir süre içinde işleme onay bildirmezse işlem yapıldığı andan geçersiz olur. Bu süre işlemin karşı tarafı kendisi belirleyebileceği gibi, sürenin hakim tarafından verilmesi de istenebilir²⁴³. Bu şekilde verilen süre içerisinde işleme onay verilirse işlem en baştan geçerli olur, aksi takdirde az önce ifade edildiği üzere işlem yapıldığı andan itibaren geçersiz sayılmakla beraber tarafların yerine getirmiş oldukları edimlerin iade borcu gündeme gelecektir²⁴⁴. Söz konusu durum tasarruf işlemi için de aynı şekilde geçerli olacaktır. Bu bağlamda TMK m. 452/1/2'e göre vesayet altındaki kişi, sadece kendi menfaatine harcanan veya geri isteme zamanında malvarlığında mevcut olan zenginleşme tutarıyla ya da iyiniyetli olmaksızın elden çıkarmış olduğu miktarla sorumlu tutulmuştur. Tekrardan ifade etmek gerekirse, vesayet altındaki kişi, fiil ehliyet konusunda karşı tarafı aldatması sonucunda TMK m. 452/2 uyarınca karşı tarafın görmüş olduğu zararları tazmin eder.

²³⁸ **Gençcan**, Vesayet, s. 413; **Kayran**, s. 66; **Aydoğdu**, s. 45; **Acar Umut**, s. 121; **Akyüz**, Çocuk, s. 117-118;

²³⁹ **Akyüz**, Çocuk, s. 118; **Acar Umut**, s. 122.

²⁴⁰ **Oğuzman**, Kemal / **Barlas**, Nami, **Medeni Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, 21. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 229; **Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir Oktay**, s. 96; **Helvacı**, Gerçek, s. 77;

²⁴¹ **Öztan**, Aile Hukuku, s. 412; **Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir Oktay**, s. 98; **Aydoğdu**, s. 46;

²⁴² **Kayran**, s. 67; **Akyüz**, Çocuk, s. 118;

²⁴³ **Yılmaz / Yıldırım**, s. 126;

²⁴⁴ **Oğuzman / Barlas**, s. 230; **Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir Oktay**, s. 99; **Helvacı / Erlüle**, s. 77; **Helvacı**, Gerçek, s. 78; **Gönensay**, s. 242; **Acar Umut**, s. 124.

Unutulmamalıdır ki, TMK m. 449 gereği ne vasi ne de vesayet altındaki kişi tarafından rıza verilse dahi vesayet altındaki kişinin nam ve hesabına vakıf kurulması, bağışta bulunulması ve kefil olunması mümkün değildir.

Bir kimsenin kusurlu hareketinden veya borca aykırı davranışlardan sorumlu tutulabilmesi için ayırt etme kabiliyetinin varlığı yeterli görüldüğünden TMK m. 16/2' göre ayırt etme gücüne sahip küçükler haksız fiillerinden sorumlu olurlar. Ayrıca kusursuz sorumluluk hallerinde de verilen zararların tazmininden ayırt etme gücü bulunan küçükler sorumludur²⁴⁵.

İster ayırt etme gücü bulunsun ister bulunmasın her insanın hak ehliyeti vardır. Dolayısıyla herkesin hak ehliyetine sahip olması nedeniyle taraf ehliyeti de vardır. Ancak kural olarak ayırt etme gücüne sahip çocuk davada davacı ve davalı olarak davayı takip etme ve o dava ile ilgili işlemlerde bulunma ehliyetine sahip değildir. Bu nedenle dava işlemleri ya yasal temsilcisinin rızasıyla ya da yasal temsilcisi vasıtasıyla yapılabilmektedir. Bu noktada karıştırılmamalıdır ki, TMK m. 462/8'de yer alan ve vasinin dava açarken, sulh olurken, tahkim ve konkordato işlemi yaparken vesayet makamından izin alması gerektiğine dair düzenleme sadece vasi tarafından açılacak olan davalarda uygulanacaktır. Küçük veya kısıtlı aleyhine açılmış veya açılacak olan davalarda vesayet altındaki kişiyi temsilen vasinin davayı yürütebilmesi amacıyla vesayet makamından izin almasına gerek yoktur²⁴⁶. Ayrıca ayırt etme gücü bulunan çocuğun tek başına yapabileceği işlem ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların kullanılması amacını taşıyan davalarda söz konusu izne lüzum bulunmamaktadır.

²⁴⁵ Helvacı, Gerçek, s. 83; Oğuzman/ Seliçi/ Özdemir Oktay, s. 110; Kayran, s. 68;

²⁴⁶ Acar Umut, s. 132.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VESAYET ORGANLARININ GÖREV VE SORUMLULUKLARI İLE VESAYET HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE ÇOCUĞUN KORUNMASI

3.1. VASININ GÖREVLERİ

Vasinin görevleri, Medeni Kanunu'muzun 438. ila 457. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu görevler, vasiliğe başlama sırasındaki, işe devam sırasındaki ve sonundaki görevler olmak üzere üç ayrı alt başlık altında incelenebilir. Vasi, kendisine yüklenen vasilik görevini kanunun kendisine tanınan haklar ve görevler çerçevesinde yerine getirir. Zira TMK m. 403/1'de belirtildiği üzere vasi, vesayet altındaki küçüğün veya kısıtlının kişiliği ve malvarlığı ile ilgili bütün menfaatleri korumak ve hukuki işlemlerde onu temsil etmekle yükümlü tutulmuştur.

3.1.1. İşe Başlamadan Önceki Görevleri

Vasinin vesayet altına alınan çocuğun menfaatlerini gereği gibi koruyabilmesi için, vesayete ilişkin görevlerinin icrasına başlamadan önce hazırlık niteliğinde olan birtakım işlemleri tamamlaması gerekmektedir. Vesayetin başlama aşamasındaki görevler, TMK m. 438-444 maddeleri arasında belirtilmiştir. Bunlar sırasıyla; defter tutma, değerli şeylerin saklanması, taşınırın satılması, paraların yatırılması, ticari ve sinai işletmeler ve taşınmazların satılması olmak üzere ayrı ayrı olarak düzenlenmiştir. Söz konusu görevler, vasinin ilk defa göreve başlarken yapması gereken işlerdir. Nitekim, vasinin vasilik görevinin süresinin uzatılmasına karar verilmesi durumunda tekrar bu işlerin yapılmasına gerek yoktur.

3.1.1.1. Defter Tutma

Vasilik görevine yeni atanan kişinin yerine getirmesi gereken ilk iş, vesayet altındaki çocuğun malvarlığının defterini tutmaktır. Kanun, vasiye vasiliğe atanma kararının kesinleşmesi üzerine vesayet makamının görevlendireceği biriyle birlikte, vesayet altındaki çocuğun malvarlığına ilişkin defter hazırlama külfetini getirmiştir²⁴⁷. Defter tutma görevi vasinin vesayet altındaki çocuğa ait malvarlığı yönetimine ilişkin yükümlülüğü açısından son derece önemlidir. Şundan dolayı ki, vasinin göreve başlama sırasındaki tuttuğu defter, hem vasinin malvarlığı yönetme yükümlülüğünü sağlıklı bir biçimde yürütüp yürütmediğinin

²⁴⁷ Bu noktada vurgulamak gerekir ki, malvarlığına ilişkin defterin tutulabilmesi için vasiliğe atanma kararının kesinleşmiş olması şarttır. **Gençcan**, Vesayet, s. 535.

kontrolü hem de olası zarar durumunda vasinin sorumluluğuna başvurulabilmesi için bir referans noktası olarak esas alınması açısından önemlidir²⁴⁸. Başka bir deyişle, defter tutulması sorumluluk hukuku açısından bir başlangıç noktası olarak kabul edilebilir²⁴⁹. Ayrıca bu defter, vasinin hesap verme yükümlülüğü çerçevesinde öngörülen ve her yıl verilecek hesap ve görev sonunda verilecek son rapor açısından da dikkate alınır²⁵⁰.

Defter tutma prosedürüne ilişkin kurallar Türk Medeni Kanunu Velâyet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük ve Tüzük'ün uygulanmasına ilişkin çıkarılan Yönetmelik'in 16-19. maddelerinde ayrıntılı şekilde düzenlemiştir. Kural olarak defter herhangi bir resmi şekle bağlı olmadan adi şekilde tutulmaktadır²⁵¹. Vesayet altındaki çocuğun yönetilecek ve deftere yazılacak herhangi bir malvarlığı bulunmaması halinde söz konusu durum vasilığe atanmadan itibaren bir ay içinde vasi tarafından vesayet makamına yazılı olarak bildirilir. Vasi, vesayet makamı hakimi tarafından belirlenen süre içerisinde malvarlığı defterini hazırlar ve iki nüsha şeklinde vesayet makamına sunar. Vasinin bu noktada ek süre istemesi de mümkündür. Ancak belirlenen süre içinde defterin tutulması veya tamamlanması ya da düzeltilmesi mümkün olmaması halinde defterin tekrar tutulması veya vasinin görevini ağır surette savsaklaması gerekçesi ile görevden alınması gündeme gelebilir²⁵². Vesayet altındaki çocuğa ait bütün malvarlığı, örneğin, taşınmazlar, değerli taşınır eşya, alacaklar, borçlar, gelirler ve giderler son derece dikkatli bir şekilde detaylarıyla birlikte defterde açıklanarak yazılır²⁵³. Bu noktada vasi defter tutulmasına engel olan durumların olması halinde kendisine yardımcı olacak kişiyi görevlendirmek veya halihazırda görevde olan kişiyi görevden almak suretiyle vesayet makamından gerekli önlemlerin alınmasını talep

²⁴⁸ Özmen, s. 545; Öztan, Aile Hukuku, s. 1370;

²⁴⁹ Özmen, s. 545; Tuncay, s. 61; Özbilen, s. 717; Öztan, Aile Hukuku, s. 1369-1370;

²⁵⁰ Erdem, Mehmet, "Vasinin Göreve Başlaması ve Görevinin Sona Ermesi Aşamasında Vesayet Dairelerinin Görev ve Yetkileri", *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2, 2017, ss. 189-218, s. 192; Oğuzman/Dural, s. 479;

²⁵¹ Öztan, Medeni, s. 689; Kayran, s. 70; Aldemir, s. 42; Gençcan, Vasi, s. 636;

²⁵² Öztan, Aile Hukuku, s. 1370-1371; Gençcan, Vesayet, s. 541; Erdem, s. 193-195; Akıntürk, s. 499; Özbilen, s. 718; Polat, Güler, "Vesayet İşlemleri ve Vasilik Sürecinde Açıklayıcı Rehber", *T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı*, Ankara, 2020, s. 25. <https://www.aile.gov.tr/media/55976/vesayet-islemler-ve-vasilik-sureci-hakkinda-aciklayici-rehber.pdf> (erişim: 09.05.2023); Yarg. 18. H. D., T. 25/01/2016, E. 2015/6404, K. 2016/953. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023);

²⁵³ Öztan, Aile Hukuku, s. 1371; Gençcan, Vesayet, s. 535; Özbilen, s. 716; Erdem, s. 194. Ayrıca Tüzük'ün m.16/f.1'e göre taşınmazın bulunduğu yer, sınırları, alanları, özellikleri, tapu kayıtları ve üzerinde bulunan aynı haklar da deftere yazılır.

edebilir. Ayrıca defter tutulurken, ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki çocuk da hazır bulundurur (TMK m. 428/2). Ayırt etme gücü bulunan vesayet altındaki çocuk bu noktada defter tutma sırasında görevini yerine getiren vasiye gerekli bilgi ve belgeleri temin ederek yardımcı olabilecek, vesayet makamına sunulan defterin incelenmesi sırasında deftere yazılanların gerçeğe uygun veya aykırı olduğu konusunda yorumunda bulunabilir ve gerektiğinde vasiyi uyarma veya şikayet etme imkanlarını kullanabilir. Hazır bulunmayan vesayet altındaki çocuğun gıyabında tutulan defter her zaman TMK m. 461'deki usul izlenerek şikayet konusu olabilir²⁵⁴.

TMK m. 438/3 gereği denetim makamı kararıyla defterin resmi şekilde tutulmasına karar verilebilir. Ancak resmi defter tutulmasına karar verilebilmesi, bazı özel koşulların varlığına bağlıdır²⁵⁵. Vesayet altındaki çocuğun malvarlığının büyüklüğü, çeşitliliği, mali durumunun belirsizliği veya vesayet altındaki çocuğun borçları ve giderleri hakkında bilgi yetersizliği örnek olarak gösterilebilir²⁵⁶. Bu şekilde tutulmasına karar verilen defter mirastaki resmi defter usulüne göre tutulur, mirastaki resmi defter tutulmasına ilişkin hükümler uygulanır ve alacaklılara karşı hüküm ifade eder²⁵⁷. Ancak alacağını süresi içinde deftere yazdırmayan kişiye karşı vesayet altındaki çocuk sorumlu tutulamaz²⁵⁸.

3.1.1.2. Değer Taşıyan Şeylerin Saklanması

Vasi, vasilik görevine başladığında vesayet altındaki çocuğun malvarlığı arasında bulunan değer taşıyan eşyaları güvenli bir yerde saklamak ve muhafaza etmekle görevlidir. TMK m. 439'a göre vasi, vesayet altındaki çocuğa ait kıymetli evrak, değerli eşya, ziynet eşyası, önemli belge ve benzerlerini, malvarlığının yönetimi açısından bir sakınca bulunmaması kaydıyla, vesayet makamının göstereceği bir yere koyar. Vesayet makamı tarafından gösterilecek güvenli bir yerde saklanılacak eşya kapsamı çocuk yararına uygun olarak mümkün olduğunca geniş tutulmalıdır. Bu kapsamda vesayet altında bulunan çocuğa ait her türlü kıymetli evrak, ticari nitelikteki senetler, hisse senetleri, fikir ve sanat eserleri sözleşmeleri, patentler, tapu senetleri, diplomalar, sanat eserleri, antikalar, silahlar,

²⁵⁴ Erdem, s. 193, Öztan, Aile Hukuku, s. 1372; Tuncay, s. 62;

²⁵⁵ Özmen, s. 546; Özbilen, s. 719-720;

²⁵⁶ Dural/Oğüz/Gümü, Aile Hukuku, s. 416; Öztan, Aile Hukuku, s. 1372; Erdem, s. 196; Özbilen, s. 719; Acar Umut, s. 105;

²⁵⁷ Erdem, s. 196; Gençcan, Vesayet, s. 542; Özbilen, s. 720; Kayran, s. 71;

²⁵⁸ Özbilen, s. 720;

mücevherler, altınlar ve benzeri nitelikteki mallar güvenli bir yerde saklanılmalıdır²⁵⁹. Ancak bu vasıfta olan eşyaların güvenli bir yerde saklanılmasına karar verilebilmesi için, bunların saklanması malvarlığı yönetimi açısından bir sakınca teşkil etmemesi gerekir. Zaten hükmün amacı, vesayet altındaki çocuğun malvarlığında bulunan bu tür değerleri eşyaların çalınmasının, kaybolmasının, zarar görmesinin veya elden çıkarılmasının önüne geçmektir²⁶⁰.

Vesayet altındaki çocuğun malvarlığının yönetimi bakımından sürekli olarak hazırda bulundurulması gereken kimlik belgesi, kısıtlama kararı veya vesayet altındaki çocuğa ait işletmenin faaliyeti için gerekli ruhsat belgesi gibi bazı eşya ve belgelerinin güvenli bir yerde saklanılmasına gerek yoktur. Bu tür belgeler vasiden alınan teminat karşılığı kendisine verilmelidir²⁶¹. Zira madde hükmü, değerli eşyaların saklanılmasını “*malvarlığının yönetimi bakımından bir sakınca bulunmaması*” şartına bağlamıştır. Bir diğer ifade ile malvarlığının yönetimi bakımından değerli mallar vasi tarafından alıkonulur. Bu noktada vesayet altındaki çocuğun sürekli kullandığı saat, küpe, yüzük gibi kaybedilme veya elden çıkarılma tehlikesi bulunmayan kişisel eşyaların vesayet altındaki çocuğun elinde tutulmasına karar verilmesi gerektiğinin kanaatindeyim. Para açısından ise niteliği gereği TMK m. 441 uygulanır²⁶².

Değer taşıyan eşyaların saklanması için güvenli bir yerin neresi olacağına vesayet makamı karar verir. Bu noktada vasiden görüş ve teklif alınabilir ancak karar verme yetkisi vasiye bırakılmamalıdır. Genel olarak uygulamada güvenli yer olarak banka kasası olarak kabul edilmekte; ancak vesayet makamı tarafından herhangi bir kamu veya özel kuruluş güvenli bir yer olarak belirlenip saklama yeri olarak kararlaştırılabilir²⁶³. Halbuki banka kasası gibi, kapalı bir yerde eşyaların saklanılmasına karar verilmesi durumunda kasanın anahtarının tek başına vasinin zilyetliğine bırakılmaması gerektiği, banka kasasını tek başına açma yetkisinin verilmemesi gerektiği savunulmaktadır²⁶⁴. Kişisel görüşüme göre de vasinin üzerinde denetimin sağlanması veya denetimin pekiştirilmesi amacıyla banka kasasını tek başına açma yetkisinin verilmemesi gerekir.

²⁵⁹ Öztan, Aile Hukuku, s. 1374; Erdem, s. 199; Özmen, s. 546; Oğuzman/Dural, s. 481.

²⁶⁰ Erdem, s. 199; Öztan, Aile Hukuku, s. 1374; Özüğür, s. 853;

²⁶¹ Tüzük m. 18/3; Öztan, Aile Hukuku, s. 1375; Feyzioğlu, s. 656; Oğuzman/Dural, s. 479; Erdem, s. 199; Aldemir, s. 43;

²⁶² Oğuzman/Dural, s. 481; Özbilen, s. 721;

²⁶³ Kayran, s. 72; Özbilen, s. 722; Gençcan, Vesayet, s. 546;

²⁶⁴ Erdem, s. 200; Kayran, s. 72; Öztan, Aile Hukuku, s. 1375; Karşı görüş için bkz. Özbilen, s. 722-723. Özbilen’e göre vasinin kasa anahtarının kullanımı konusundaki hareket özgürlüğünün kısıtlanması, hükmün amacını aşan bir sonuç yaratabilir.

Son olarak ilave edilmelidir ki, TMK m. 439 hükmü, değerli eşyaların saklanması konusunda vesayet makamına bir sorumluluk yüklemiştir. Bir eşyanın saklanması gerekli olmasına karşın bu yönde karar verilmemesi veya saklama yerinin uygun olmaması sonucunda vesayet altındaki çocuğun zarar görmesi durumunda vesayet makamının sorumluluğuna gidilmesi mümkündür (TMK m. 468/1). Vasinin zarar görme konusunda kusuru bulunuyorsa, vasinin sorumluluğuna da başvurulması mümkündür (TMK m. 467/1).

3.1.1.3. Taşınır Malların Satımı

Vesayet altındaki çocuğun malvarlığında bulunan ve saklanması gerekli kıymetli evrak ve değerli eşya dışındaki taşınır malların TMK m. 440 gereği satılarak paraya çevrilmesi mümkündür. Her ne kadar madde lafzından değerli şeyler dışındaki her taşınır şeyin satılması mümkün görünse de taşınırların satımına vesayet makamı tarafından karar verilebilmesi için bazı şartların oluşması aranır. İlk olarak orantılılık ilkesi gereği vesayet altındaki çocuğun söz konusu taşınırları “*ekonomik zorunluluklar*” nedeniyle satma ihtiyacı duyması gerekmektedir²⁶⁵. Bu bağlamda ekonomik zorunluluk hallerini geniş yorumlayarak taşınır malların saklanması vesayet altındaki çocuk için son derece külfetli ve maliyetli olması, taşınır malın bozulabilir veya değeri çabuk düşebilen bir niteliğe sahip olması yahut taşınır malın oldukça eski ve kullanılmayan ve yararsız bir eşya olması ekonomik bir zorunluluk olarak kabul edilebilir²⁶⁶. Diğer yandan, vesayet altındaki çocuğun tedavi veya eğitim masraflarının karşılanması için taşınır eşyalarının satılması yoluna gidilmesi halinde ekonomik açıdan zorunluluk gerçekleşmiş olur. İkinci olarak, TMK m. 440 uyarınca satışın gerçekleşebilmesi için vesayet makamının bu konuda vereceği karara ihtiyaç duyulmaktadır. Vasinin teklifi üzerine ve satış gerekçelerine uygun olarak Sulh Hukuk Mahkemesi hakimi, sadece eşyanın satışına değil bu satışın nasıl gerçekleşeceğine de karar vermektedir. Kural olarak taşınırlar açık artırma yoluyla satılmaktadır. Ancak vesayet altındaki çocuğun menfaatleri de göz önünde bulundurularak satılacak malın nitelikleri ile özelliklerine göre pazarlıkla satışa karar verilmesi mümkündür²⁶⁷. Bu noktada vasi, vesayet makamının satışla ilgili vereceği bütün talimatlara uymakla yükümlüdür²⁶⁸. Satış usulüne ilişkin düzenlemeler Tüzüğün 25-27. maddeleri arasında oldukça ayrıntı bir şekilde açıklanmıştır.

²⁶⁵ Erdem, s. 200; Öztan, Aile Hukuku, s. 1376; Oğuzman/Dural, s. 481; Gençcan, Vesayet, s. 547; Tuncay, s. 65; Kayran, s. 73; Özbilen, s. 724;

²⁶⁶ Erdem, s. 201; Öztan, Aile Hukuku, s. 1376; Oğuzman/Dural, s. 481; Kayran, s. 73;

²⁶⁷ Öztan, Aile Hukuku, s. 1376; Özmen, s. 549; Tuncay, s. 66; Oğuzman/Dural, s. 482; Özbilen, s. 725;

²⁶⁸ Acar Umut, s. 107; Özmen, s. 549.

Bu kuralın istisnasını vesayet altındaki çocuk ve ailesi için özel değeri olan, manevi değeri bulunan taşınırılar teşkil etmektedir. Bu tür şeyler mümkün olduğunca, bir zorunluluk olmadan satılamaz. Örneğin, miras yolu ile nesilden nesle geçen saat, yüzük, plak, vazo gibi özel eşyalar zaruret olmadıkça satılmamalıdır.

3.1.1.4. Para ve Alacaklar

3.1.1.4.1. Paraları Yatırma Zorunluluğu

Vasinin diğer görevlerinden biri de vesayet altındaki çocuğun paralarının kanunun belirlediği şekilde ilgili yerlere yatırılmasıdır. TMK m. 441 uyarınca vesayet altında bulunan çocuğun kendisi veya malvarlığının yönetimi için artakalan paranın faiz getirmek üzere milli bir bankaya yatırılır veya Hazine tarafından çıkarılan menkul kıymetlere çevrilir. Vasi, vesayet altındaki küçüğün tüm parasını değil, sadece ihtiyaç fazlası olan paralarını değerlendirmesi gerekmektedir. Vesayet koruması altındaki çocuğun ihtiyaçlarının karşılanması dışında kalan paranın miktarını belirleme yetkisi vesayet makamına aittir. Vesayet makamı, vesayet altındaki küçüğün tüm olağan ihtiyaçlarını ve muhtemel giderlerini, harcamalarını dikkate alarak bu rakamı hesap ve tespit eder²⁶⁹. Bu noktada çocuğun eğitim ve bakım masrafları, yeme, içme, giyinme, barınma, kira gibi masraflar da dikkate alınmaktadır. Çocuğun taşınmaz mal sahibi olması durumunda taşınmazın bakımı, vergisi, tadilatı, tamirâtı ve benzeri yükümlülüklerin yerine getirilmesi için gereken para en az bir yıllık tutarı ihtiyaç duyulan para olarak kabul edilmektedir²⁷⁰. Anlaşıldığı üzere, vesayetin ve vesayet altına alınan çocuğun malvarlığının yönetimi için ihtiyaç duyulan para değerlendirilmeyip vasinin uhdesinde kalır. Yoksa vesayet altındakinin bütün parasının bankaya yatırılması sonucunda ihtiyaç durumunda her defasında hesaptan çekilmesi için vesayet makamından izin istenilmesi temelde konulan koruma ve vesayeti yönetim amacına ters düşer. Ayrıca vasinin TMK m. 441 ile kendisine yüklenen görevi sadece işe başlarken değil aynı zamanda tüm vasilik görevi süresince yerine getirmesi gerekmektedir²⁷¹. Vasi, vasilik görevine devam ederken vesayet altındaki çocuğun iktisap ettiği her türlü parayı nemalandırmak üzere ya bankaya ya Hazine tarafından çıkarılan menkul değerlere yatırabilir.

Vesayet altındaki çocuğun şahsi ve mali açıdan yerine getirilecek yönetimi için gereken para miktarı belirlendikten sonra vasi, söz konusu artakalan parayı vesayet makamının belirlediği milli bankaya yatırır. TMK m. 441/2'e göre vasi, ihtiyaç fazlası olarak

²⁶⁹ Erdem, s. 204; Öztan, Aile Hukuku, s. 1376; Özmen, s. 551; Tuncay, s. 67; Özbilen, s. 733-734;

²⁷⁰ Erdem, s. 203-204;

²⁷¹ Öztan, Aile Hukuku, s. 1376-1377; Oğuzman/Dural, s. 483; Özbilen, s. 733.

tespit ettiği parayı faiz getirmek üzere bankaya yatırmayı bir aydan fazla süreyle geciktirdiği takdirde meydana gelen faiz kaybını ödemekle yükümlü tutulmuştur²⁷².

3.1.1.4.2. Yatırımların Dönüştürülmesi

TMK'nın m. 442 ile vasiye vesayet altındaki çocuğun ait paraların değerlendirilmesi kapsamında güven verici olmayan yatırımların güvenli yatırımlara dönüştürülmesine ilişkin yükümlülük getirilmiştir. Söz konusu düzenleme ile getirilen yükümlülükle, vasinin hem göreve yeni başladığı sırada hem göreve devam ettiği sürece vesayet altındaki çocuğa ait malvarlığının korunması bakımından yeterli düzeyde güvenilir olmayan yatırımların güvenilir yatırımlara dönüşmesinin sağlanması hedef alınmıştır. Bu kapsamda vasinin vesayet görevi boyunca, vesayet altındaki çocuk adına hem vesayet kararı öncesinde hem vesayet sürecinde yapılmış olan yatırımların güvenilirlik ve uygunluk niteliği bakımından kontrol ve denetleme görevi de bulunmaktadır²⁷³.

Güvenli olmayan yatırımların güvenli yatırımlara dönüştürme işleminin, vesayet altındaki çocuğun özel durumuna bakılarak, onun menfaati gözetilerek uygun zamanda yapılması gerekmektedir. Örnek vermek gerekirse, kaybetme riski yüksek ve ekonomi piyasasının stabil olmadığı dönemlerde borsaya kayıtlı şirket hisse senetlerini bozdurmayıp daha düşük riskli olduğu kabul edilen yatırımlara dönüştürmemesi vesayet altındaki çocuk açısından büyük ekonomik kayıplara yol açabilir²⁷⁴. Halbuki TMK m. 442 hükmü ile vasiye sadece yatırımların dönüştürülmesine ilişkin yetki verilmiştir. Vasi, yatırımları satmak, almak, elden çıkarmak, rehin olarak vermek veya devirmek istiyorsa TMK m. 462/2 gereği vesayet makamından izin alması gerekmektedir²⁷⁵.

3.1.1.5. Ticari ve Sınai İşletmeler

Vesayet koruması altındaki çocuğun malvarlığı kapsamında ticari, sınai veya benzeri işletme varsa, vesayet makamı tarafından bu işletmenin devamına veya tasfiyesine ilişkin uygun bir karar verir. TMK m. 443'de anılan işletme kavramı geniş yorumlanmalıdır²⁷⁶. Her ne kadar maddede sadece ticari ve sınai işletmelerden söz edilmişse de sürekli gelir getiren

²⁷² Oğuzman/Dural, s. 483; Kayran, s. 73-74; Aldemir, s. 46; Özbilen, s. 735; Erdem, s. 205. Yarg. 18. H.D. T. 10.02.2014, E. 2013/14848, K. 2014/1786 sayılı kararda da parayı bankaya yatırmayan vasi, parayı yatırmakta gecikmesi nedeniyle faiz kaybindan sorumlu tutulmuştur. Karar için bkz. Acar Umut, s. 107;

²⁷³ Öztan, Aile Hukuku, s. 1377; Tuncay, s. 68; Özbilen, s. 735-736;

²⁷⁴ Özbilen, s. 736;

²⁷⁵ Oğuzman/Dural, s. 483-484; Erdem, s. 208; Öztan, Aile Hukuku, s. 1378; Özbilen, s. 737-738;

²⁷⁶ Öztan, Medeni, s. 818; Oğuzman/Dural, s. 484; Kayran, s. 74.

faaliyetler bu kapsama dahildir²⁷⁷. Bu noktada vesayet altındaki çocuğa ait esnaf işletmesi, zirai işletme, tarımsal işletme olabileceği gibi hekim muayenehanesi, avukatlık bürosu gibi mesleki faaliyetin yürütüldüğü iş yeri de olabilir.

Ticari ve sınai işletmelerin muhafazası veya tasfiye edilmesi hususunda karar verme yetkisi vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesine aittir. Vesayet makamı muhafaza veya tasfiye kararını verirken hem vesayet altındaki çocuğun kişisel ve mali menfaatlerini hem işletmenin faaliyet alanı, bilançosu, aktif ve pasifleri hakkında verilecek uzman kişilerin görüşlerini dikkate almalıdır²⁷⁸. Hatta vesayet altındaki çocuk ayırt etme gücüne sahipse onun görüşüne de başvurması gerekir²⁷⁹. Vesayet makamı tarafından işletmenin tasfiyesine karar verilmesi halinde tasfiye prosedürüne ilişkin uygulanacak usul de vesayet makamı tarafından belirlenir. Ayrıca hakim tarafından kısmen tasfiyeye karar verilebileceği gibi, işletmenin konusunun değiştirilmesine dahi gidilebilir.

TMK m. 443 uyarınca vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesi, vasinin göreve başlarken vesayet altındaki çocuğa ait malvarlığında olan bir işletme hakkında muhafazasına veya tasfiyesine tek başına karar vermeye yetkilidir. Bunun yanında vesayetin devam ettiği süre zarfında işletmenin faaliyetlerine devam etmesine karar verilmesi halinde acilen elden çıkarılması veya tasfiye edilmesi gerekiyorsa yahut ivaz karşılığında elde ediliyorsa bu durumda TMK m. 463/3 gereği vesayet ve denetim makamlarının izni gerekmektedir²⁸⁰.

3.1.1.6. Taşınmazların Satımı

Vasinin vasilik görevine başlama aşamasındaki son görevi vesayet altındakine ait taşınmazların satılmasına ilişkindir. TMK m. 444'de yer alan düzenlemeye göre vasi, vesayet makamının vereceği talimata uyarak ve ancak vesayet altındaki çocuğun menfaatine uygun ve gerekli olması halinde vesayet altındaki çocuğun taşınmazların satılmasına ilişkin görevini ifa edebilir. Bir diğer ifade ile vesayet altındaki çocuğun malvarlığında bulunan taşınmazların satışının yalnızca vesayet makamının kararı/izni ile vesayet altındaki çocuğun menfaatine uygun olması durumunda mümkündür²⁸¹. Vesayet makamı, her somut olayda vesayet

²⁷⁷ Erdem, s. 208; 84; Öztan, Aile Hukuku, s. 1378, Özmen, s. 551; Tuncay, s. 69;

²⁷⁸ Kayran, s. 74; Gençcan, Vesayet, s. 551; Özüğür, s. 743; Aldemir, s. 47; Acar Umut, s. 108;

²⁷⁹ Erdem, s. 209;

²⁸⁰ Öztan, Aile Hukuku, s. 1380; Tuncay, s. 70; Oğuzman/Dural, s. 484-485.

²⁸¹ Özüğür, s. 767; Kayran, s. 45-46; Acar Umut, s. 108. Vesayet altında bulunan kişiye ait taşınmazın vesayet makamından izin alınmaksızın yapılan taşınmaz satışının geçersiz olduğuna ilişkin Yarg. 1. H. D., T. 08.12.2014, E. 1514, K. 19164 sayılı karar için bkz.: Özbilen, s. 726;

altındaki çocuğun yararının bulunup bulunmadığını, taşınmazın satılabileceği veya satılamayacağı konusunda değerlendirme yaparak hüküm kurar. Vesayet koruması altında bulunan çocuğun bakımı, barınması, tedavisi ya da eğitimi için başka herhangi bir gelirin olmaması, vesayet altındaki çocuğun borçlarının başka yolla ödenememesi, taşınmazın onarımı ve bakımı veya taşınmaza ait giderlerinin vesayet altındaki çocuğun gelirlerine göre daha fazla ve daha masraflı olması gibi durumlarda taşınmazların satımında vesayet altındaki çocuğun menfaatinden söz edilir²⁸².

Vesayet makamı, TMK m. 444/2 ve Tüzük m. 19'e uygun olarak satışın kural olarak ihale suretiyle açık arttırma yoluyla yapılmasına karar vermekle beraber aynı zamanda satışa ilişkin diğer detay ve koşullarını da belirler²⁸³. Taşınmazların satışı, vesayet makamı tarafından tayin edilen bir görevli tarafından ve vasinin katılımıyla yerine getirilir. Ayrıca vesayet altındaki çocuk ayırt etme gücüne sahipse onun görüşüne de başvurulmalıdır. Taşınmazların satışına ilişkin prosedürün bu şekilde ilerlemesiyle hem satışın güvenliği ve geçerliliği hem vesayet altındaki çocuğun menfaatinin en üst düzeyde korunması sağlanmıştır²⁸⁴. Buna karşın, bazı özel durumlarda, örneğin taşınmazın niteliği ve değerinin azlığı dikkate alınarak, TMK m. 444/3 uyarınca satışın denetim makamının izniyle pazarlık yoluyla da yapılabileceği öngörülmüştür²⁸⁵. Bu bağlamda vesayet makamı ilk önce vesayet altındaki çocuğa ait taşınmazların satışına karar verir, daha sonra ise dosyayı satışın pazarlık yoluyla yapılmasına dair isteminin değerlendirilmesi için denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesi'ne gönderir.

Hem açık arttırma hem pazarlık usulüyle yapılan satış işlemi vesayet makamının onamasıyla tamamlanır. Vesayet makamı, ihale gününden başlayarak 10 gün içerisinde onamaya ilişkin kararı vermelidir. Ayrıca satış bedeli vesayet makamı tarafından belirlenen ulusal bir bankaya yatırılması gerekir²⁸⁶. Ardından Tüzük'ün 27. maddesi uyarınca taşınmazların alıcı adına tescilinin yapılması için hakim tarafından ilgili tapu müdürlüğüne ihale tutanağının onaylı bir örneği ile beraber tezkere yazılır. Söz konusu tezkere ise, yapılacak tescil işlemi için hukuki sebep oluşturur.

²⁸² **Erdem**, s. 210; **Özmen**, s. 551; **Tuncay**, s. 71; **Feyzioğlu**, s. 658; **Gönensay**, s. 232; **Oğuzman/Dural**, s. 485; **Kayran**, s. 75; Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya, **Aile Hukuku**, 20. Baskı, İstanbul, 2017, (**Akıntürk/Ateş**, Aile), s. 517;

²⁸³ **Oğuzman/Dural**, s. 485; **Özmen**, s. 552; **Tuncay**, s. 71; **Kayran**, s. 75; **Erdem**, s. 211;

²⁸⁴ **Erdem**, s. 211;

²⁸⁵ **Oğuzman/Dural**, s. 486; **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1382; **Özbilen**, s. 727.

²⁸⁶ **Kayran**, s. 75; **Aldemir**, s. 45; **Özbilen**, s. 732;

3.1.2. İşe Devam Sırasındaki Görevleri

Vasi, göreve başlama aşamasındaki defter tutma veya yatırımlarının dönüştürülmesine ilişkin bazı görevlerini vasilik görevi süresince de ifa etmekle yükümlü tutulmuştur. Ayrıca vasi, TMK m. 329/2 uyarınca ayırt etme gücüne sahip olmayan vesayet altındaki çocuk adına nafaka davası açma yetkisine sahiptir. Dolayısıyla vasinin salt işe başlama sırasındaki görevlerinin yanı sıra ayrıca vasinin vesayet görevinin yürütülmesi aşamasındaki görevleri de bulunmaktadır. Söz konusu görevler TMK'nın 445 ila 455. hükümleri arasında düzenlenmiştir. Vasinin görevin icrası safhasındaki görevleri Medeni Kanunu'muzda '*vesayet altındaki kişinin kişiliğine özen*', '*temsil*' ve '*vesayet altındaki kişinin malvarlığının yönetimi*' şeklinde ayrı başlıklar altında düzenlenmiştir. Belirtmek gerekir ki, az önce zikredilen görevler aynı zamanda vasinin yükümlülüklerini de teşkil etmektedir. Ancak bu konuya ilişkin '*Vasinin Yükümlülükleri*' isimli başlık altında açıklama yapıldığı için tekrara mahal vermemek adına vasinin işe devam sırasındaki görevleri bu başlık altında incelenmemiştir²⁸⁷.

3.1.3. İşin Sona Ermesindeki Görevleri

Vasinin görev süresinin uzatılmaması veya vasinin görevinden çekilmesi gibi sebeplerden ötürü vasilik görevinin sona ermesi, vasilik sıfatı ortadan kalkmış bulunan vasi açısından kendisine yüklenen tüm yükümlülüklerinin ortadan kalkmasına neden olmaz. Bu anlamda TMK m. 482 uyarınca görevi sona eren vasi, yeni vasi göreve başlayıncaya kadar zorunlu işleri yapmakla yükümlü tutulmuştur²⁸⁸. Vasinin göreve devam zorunluluğu yalnızca zorunlu işler bakımından devam eder. Buna göre vasi, vasilik sıfatı ve görevi ortadan kalkmış olsa dahi, vesayet altındaki çocuğun hak kaybına uğramasını önlemek amacıyla gerekli davaları açma, zamanında borçlarını ve vergilerini ödeme gibi zorunlu işleri yerine getirmekle yükümlü olmaya devam eder²⁸⁹. Kanımca vasinin göreve devam zorunluluğu TMK m. 403'te düzenlenen vasinin özen yükümlülüğü ile örtüşmektedir.

Bununla beraber ayrıca vasiye, vesayet görevinin sona ermesi sonrasında vesayet altındaki çocuğun mallarının yönetimi ile ilgili son rapor ile kesin hesabın verilmesi ve malvarlığının teslimi sırasında hazır bulundurulması yükümlülükleri yüklenmiştir. Vesayet görevinin sona ermesindeki söz konusu olan bu görevler aşağıda incelenmiştir.

²⁸⁷ Bkz. 2. Bölüm/ 2.3. Vasinin Yükümlülükleri;

²⁸⁸ **Acar Umut**, s. 147; **Kayran**, s. 108; **Özbilen**, s. 742-743.

²⁸⁹ Buna karşın vasinin görevinin TMK 483. ve 484. Maddelerine göre sona ermesi (görevden alınması) halinde vasinin göreve devam zorunluluğundan bahsedilmesi mümkün olmayıp TMK m. 482 bu durumda uygulanmaz. **Gönensay**, s. 292; **Özbilen**, s. 743;

3.1.3.1. Kesin Hesap ve Son Raporun Verilmesi

TMK m. 489 hükmü ile vasilik görevi son bulan vasi, vesayet altındaki çocuğa ait malvarlığının idaresine ilişkin son raporu ve kesin hesabı vesayet makamına vermekle yükümlü tutulmuştur. Türk Medeni Kanunu'nun Velayet Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına ilişkin Tüzük'ün m. 31 uyarınca vasinin, söz konusu son rapor ve kesin hesabı görevinin sona ermesini izleyen on beş gün içerisinde vesayet makamına vermesi gerekmektedir. Vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesi'ne sunulacak olan son raporda, vesayet altındaki çocuğa ait malvarlığının tüm gelir ve giderleri ayrı ayrı olmak üzere ayrıntılı bir biçimde yazılmak zorundadır. Sunulacak kesin hesapta ise, son rapora ek olarak vasinin atandığı tarihten ve görevinin sona erdiği tarih arasındaki malvarlığının gelir ve gider toplamı ile gelir ve gider arasındaki fark ayrı ayrı gösterilmektedir²⁹⁰. Vesayetin vasinin ölümü veya gaipliği nedeniyle sona ermesi durumunda son rapor ve kesin hesap sunma görevi vasinin mirasçılarına geçer²⁹¹.

3.1.3.2. Malvarlığının Teslimi

TMK'nın 490'ncı maddesinde de hükme bağlandığı üzere görevi sona erecek vasinin, bu görevi tamamlamadan önce bir de o ana kadar yönetmekte olduğu malvarlığını teslim etmek üzere hazır bulundurulma görevi de bulunmaktadır. İlgili düzenlemeye göre görevi sona eren vasi, elinde bulundurduğu vesayet altındaki çocuğa ait eşyalarını bizzat vesayet altındaki çocuğa, mirasçılarına veya yeni görevlendirilen vasiye devredilmek üzere hazır bulundurmak zorundadır. Malvarlığının teslimi yalnızca son rapor ve kesin hesabın vesayet makamı tarafından onaylanmasından sonra gerçekleşebilir. Ayrıca teslim işlemi sırasında bir tutanak tutulur ve teslim edilecek mallar, malların niceliği ve durumu bu tutanağa tek tek yazılır²⁹². Yanlış kişiye teslim edilmesi yahut teslimin usule uygun yapılmaması sebebiyle TMK m. 467/1 gereği vasinin ortaya çıkan zararlardan sorumlu tutulması mümkündür²⁹³.

Vasi tarafından sunulan son rapor ve kesin hesap vesayet makamınca onaylandıktan sonra ve vesayet altındaki çocuğun malvarlığı ilgili kişiye teslim edildikten sonra vesayet makamı tarafından vasinin görevinin sona erdiğine ilişkin bir karar verilir. Ardından kanunda belirtilen kişilere söz konusu karar ile son rapor ve kesin hesabın onaylanması veya reddine

²⁹⁰ Öztan, Aile Hukuku, s. 1436; Özbilen, s. 745; Erdem, s. 212;

²⁹¹ Aldemir, s. 75; Şener, s. 151; Özbilen, s. 745.

²⁹² Özbilen, s. 746; Öztan, Aile Hukuku, s. 1437;

²⁹³ Erdem, s. 213;

dair karar ile tazminat davası açma hakkının bulunduğu dair tebligat Tebligat Kanunu hükümlerine uygun olarak yapılır.

3.2. VESAYET DAİRELERİNİN GÖREV VE YETKİLERİ

TMK m. 397'ye göre kamu vesayetini oluşturan vesayet daireleri, vesayet makamı vazifesini taşıyan Sulh Hukuk Mahkemesi ve denetim makamı vazifesini taşıyan Asliye Hukuk Mahkemesi'nden ibarettir²⁹⁴. Vesayet makamı, vasiyi atama yetkisine sahip olduğu gibi aynı zamanda kayyım ve yasal danışman atama yetkisine haizdir. Vesayet makamının vasileri kontrol ve denetleme, yapılacak işlemlere izin verme veya müdahalede bulunma, vasiyi geçici veya kesin olmak üzere görevden alma gibi yetkileri de bulunmaktadır²⁹⁵. Denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesi ise vasinin faaliyetlerine katılım gösteren vesayet makamını denetleyen bir üst makam olup TMK m. 444/3 ile belirtilen taşınmazları pazarlıkla satma, TMK m. 463 ile belirtilen bazı hukuk işlemleri için vasiye vesayet makamının izninden sonra izin verme, TMK m. 461 ile düzenlenen kayyım veya yasal danışmana karşı yapılan itiraz ve şikayetleri inceleyip karara bağlama yetkilere sahiptir.

Vesayet dairelerinin görev ve yetkileri; dosya açma ve defter tutma, izin verme, şikayet ve itirazları inceleme, rapor ve hesapları inceleme olmak üzere dört ayrı başlık altında değerlendirilebilir.

3.2.1. Dosya Açma ve Defter Tutma

Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzük Kapsamında Tutulacak Defterler, Özel Kütük, Dosyalar, Tutanaklar ve Diğer Evrakın Düzenlenmesine Dair Yönetmelik'in 4. maddesine göre, bütün velayet, vesayet ve miras işlerinde dosya usulünün uygulanması zorunludur. Bu bağlamda her yeni vesayet işi için ayrı bir dosya açılır, numara verilir ve ilgili evraklar dosyanın içine konulur. Ayrıca elektronik ortamda veri girişi ve veri saklama uygulamasına geçen mahkemelerde vesayete ilişkin dosyalama işlemi elektronik ortamda da yapılır²⁹⁶. Aynı Yönetmelik'in 8. maddesine göre velayet ve vesayet işlerine bakan mahkemelerde banka hesabı cari defteri, vesayet ad defteri ve resmi defterin tutulması öngörülmüştür. Söz konusu düzenlemede yapılan tanımdan, bankaya yatırılan ve çekilen paraları gösteren deftere banka hesabı cari defteri; vesayet altında alınan ve kendilerine kayyım tayin olunanların alfabetik sırayla adlarının

²⁹⁴ Koç, s. 103;

²⁹⁵ Gençcan, Vesayet, s. 1046.

²⁹⁶ Kayran, s. 77; Gençcan, Vesayet, s. 1048;

yazıldığı deftere, vesayet ad defteri; vasi ve vesayet makamının isteği üzerine koşullar gerektirdiği takdirde denetim makamınca verilen karar gereğince vesayet altındaki kişinin malvarlığının tutulduğu deftere ise resmi defter denilmektedir.

3.2.2. İzin Verme

Türk Medeni Kanun'un ilgili düzenlemeler gereğince vasiye, vesayet altındaki çocuğun yasal temsilcisi sıfatıyla vesayet altındakinin nam ve hesabına bütün hukuki işlemlerde bulunma serbestisi tanınmıştır. Ancak kanun koyucu, bazı işlemlerin vasi tarafından yapılabilmesi için yalnızca vesayet makamının kararına ya da vesayet makamının kararı ile birlikte denetim makamının iznine tabi tutmuştur. Bu bağlamda vesayet dairelerinin verecekleri izin, hukuki niteliği açısından hukuksal işlem olmayıp yargı makamı tarafından verilen idari karar niteliğini taşımaktadır²⁹⁷.

İzin alınmadan yapılan işlemin sonuçları TMK m. 465'te düzenlenmiştir. Söz konusu düzenlemeye göre vesayet makamının izni veya bu izinle birlikte denetim makamından alınması gereken izin alınmadan yapılan işlemler askıda hükümsüzdür. Vesayet altındaki çocuk vasinin izni olmadan yaptığı işlemle bağlı olmadığı halde karşı taraf işlemle bağlı kalır. Ancak gereken iznin daha sonra vesayet makamı tarafından verilmesi halinde işlem yapıldığı andan itibaren vesayet altındaki çocuk için geçerli hale gelir. İznin verilmemesi durumunda ise işlem baştan itibaren hükümsüz kalır ve taraflar verdikleri şeyleri geri isteme hakkına sahip olur²⁹⁸.

3.2.2.1. Vesayet Makamından İzin Alınması Gereken Durumlar

TMK m. 462'de on dört bent halinde düzenlenen işlemler açısından vasi tarafından yapılmadan önce vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesi'nden izin aranmaktadır²⁹⁹. Vesayet makamının izninin gerekli olduğu haller söz konusu maddede tek tek sayılmıştır. Buna göre;

"1. Taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir ayni hak kurulması, 2. Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi, 3. Olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri,

²⁹⁷ Kayran, s. 80;

²⁹⁸ Eşelioğlu Sezgili, s. 75; Tuncay, s. 82.

²⁹⁹ "... Vasinin, vesayeti altındaki kişi adına dava açması için vesayet makamından "Dava açma izni" kararı alması zorunludur (TMK m. 462/8). Vesayet makamının iznine tabi olan işlem, izin alınmaksızın yapılırsa, vasinin yaptığı bu muamele vesayet altındaki kişiyi bağlamaz (TMK m.465)..." Yarg. 2. H. D., T. 04.11.2020, E. 2020/3553, K. 2020/5294. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 07.06.2023);

4. Ödünç verme ve alma, 5. Kambiyo taahhüdü altına girme, 6. Bir yıl veya daha uzun süreli ürün ve üç yıl veya daha uzun süreli taşınmaz kirası sözleşmeleri yapılması, 7. Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması, 8. Acele hallerde vasiinin geçici önlemler alma yetkisi saklı kalmak üzere, dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato yapılması³⁰⁰, 9. Mal rejimi sözleşmeleri, mirasın paylaştırılması ve miras payının devri sözleşmeleri yapılması, 10. Borç ödemededen aciz beyanı, 11. Vesayet altındaki kişi hakkında hayat sigortası yapılması, 12. Çıraklık sözleşmesi yapılması, 13. Vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi,

14. Vesayet altındaki kişinin yerleşim yerinin değiştirilmesi” şeklinde sıralanan işlemler için vesayet makamı olan Sulh Hukuk hakiminin iznini almak şarttır³⁰¹.

3.2.2.2. Denetim Makamından İzin Alınması Gereken Durumlar

Kanun koyucu TMK m. 463’de vesayet altındaki çocukla ilgili olan işlemlerden hangileri için vesayet makamının izninden sonra ek olarak denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesi’nin de izninin gerekli olduğunu tek tek düzenlemiştir. Bu maddenin içinde düzenlenen işlemler esasen vesayet altındaki çocuk açısından önemli birtakım sonuçlar doğurabileceğinden vesayet makamının iznine ek olarak denetim makamının da izni aranmıştır³⁰². Bu doğrultuda vesayet makamının izni ile denetim makamının izni gereken işlemler;

“1. Vesayet altındaki kişinin evlât edinmesi veya evlât edinilmesi, 2. Vesayet altındaki kişinin vatandaşlığa girmesi veya çıkması, 3. Bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması, 4. Ömür boyu aylık veya gelir bağlama veya ölünceye kadar bakma sözleşmeleri yapılması, 5. Mirasın kabulü, reddi veya miras sözleşmesi yapılması, 6. Küçüğün ergin kılınması, 7. Vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması” şeklinde kanunun 463. maddesinde sıralanmıştır.

³⁰⁰ Yarg. 8. H. D., T. 26/09/2018, E. 2018/1980, K. 2018/16362; Yarg. 1. H. D., T. 15/10/2012, E. 2012/9774, K. 2012/11277. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023);

³⁰¹ Tekinay, s. 654; Gönensay, s. 258;

³⁰² “...Öte yandan, Türk Medeni Kanunu’nun 463/5 maddesi gereği, vesayet altındaki kişinin mirası reddedebilmesi için sırasıyla vesayet makamından ve denetim makamından izin alınması gerekmektedir. Somut olayda, davacı ..., ...Sulh Hukuk Mahkemesinin 22.11.2013 tarihli 2013/83 Esas, 2013/568 Karar sayılı kararı ile kısıtlanmış ve kendisine eşi ... vasi olarak atanmıştır. Türk Medeni Kanunu 463/5 maddesinin açık hükmüne karşın mirasın reddi konusunda vesayet makamından ve denetim makamından gerekli izinler alınmadan karar verilmiş olması nedeni ile hükmün bozulması gerekmiştir...” Yarg. 14. H. D., T. 24.10.2019, E. 2016/16005, K. 2019/7014. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 11.05.2023);

3.2.3. Şikayetleri ve İtirazları İnceleme

Şikayet ve itirazları incelemek vesayet dairelerinin bir diğer görevini oluşturmaktadır. Şikayet, Medeni Kanunu'nun 461. maddesinin birinci fıkrasında hükme bağlanmıştır. Ayrıca Türk Medeni Kanunun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulamasına İlişkin Tüzüğü'nün 28. Maddesi uyarınca vesayet makamı, vasinin genel görevlerini yerine getirirken vesayet altındaki çocuğun yararlarını gerektiği kadar gözetmediğini saptarsa vasinin görevine son verme dahil uygun önlemler yetkisine sahiptir³⁰³. Kanun koyucu şikayetleri inceleyecek makamı olarak vesayet makamını belirlemiştir. İtiraz konusu ise aynı 461. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenmiştir. Vesayet makamının kararlarına karşı yapılan itirazları inceleme yetkisi denetim makamına aittir³⁰⁴.

3.2.3.1. Şikayet

TMK m. 461'nci maddesinin birinci fıkrasına göre ayırt etme gücüne sahip ve vesayet altında bulunan kişi ve her ilgili, vasinin eylem ve işlemlerine karşı vesayet makamına şikayet etme hakkına sahiptir. Maddenin tanımından anlaşıldığı üzere ayırt etme gücü sahip olan vesayet altındaki çocuk ve her ilgili şikayette bulunabilir. Ancak söz konusu tanımın kapsamı çok geniş olduğundan öğretide bir sınırlama getirilmiştir. Öğretideki görüşlere göre kendi menfaatine dayanarak şikayette bulunmak isteyen birinin kanunun kendisine bu yönde bir hak tanıması gerekmektedir³⁰⁵. Vesayet altındaki çocuğun aile üyesi, vasinin görevini gereği gibi yapmamasından dolayı maddi veya manevi anlamda zora düşmesi durumunda vasiyi şikayet etme hakkına sahip olur³⁰⁶. Ayırt etme gücü bulunan vesayet altındaki çocuk da vasiyi şikayet etme hakkına sahiptir. Şikayet hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olduğundan bunun için vesayet altındaki çocuğun ayrıca vasiden izin almasına gerek yoktur.

³⁰³ Aldemir, s. 107;

³⁰⁴ Yarg. 18. H. D., T. 27/01/2016, E. 2015/6826, K. 2016/1247 sayılı kararında da kamu vesayetinin vesayet makamı ve denetim makamından oluşan vesayet daireleri tarafından yürütüleceği, vesayet organı vasiler ile vesayet daireleri arasından kanunun 461. Maddesi ile hiyerarşi kurulduğu, vesayet makamı sulh hukuk mahkemesinin vasinin eylem ve işlemlerine karşı, denetim makamı asliye hukuk mahkemesinin de sulh hukuk mahkemesinin kararlarına karşı şikayet ve itiraz merci olduğu karara bağlanmıştır. (erişim tarihi: 18.05.2023). Karar için bkz.: Tekdoğan, Aydın, **Sulh Hukuk Davaları**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, (Tekdoğan, Sulh), s. 103.

³⁰⁵ Gençcan, Vesayet, s. 1052; Kayran, s. 79;

³⁰⁶ Oğuzman/Dural, s. 503;

Vesayetin yürütümü ve icrası ile ilgili olduğu sürece vasinin yaptığı tüm eylem ve işlemlere karşı şikayet yolu her zaman açıktır³⁰⁷. Yani şikayet için herhangi bir süre ve herhangi bir şekil öngörülmemiştir. Şikayet hem sözlü hem yazılı yapılabilir³⁰⁸. Vasinin yapmış olduğu işlem sonucunda yapılan işlemin sonuçları ortaya çıktığında somut duruma göre vasiyi şikayet etme değil, vasinin sorumluluğuna ilişkin kurallara başvurulması daha avantajlı olabilir.

TMK m. 422’de ‘*Kaçınma ve itiraz*’ isimli başlık altında düzenlenen hükümlere göre on günlük hak düşürücü süre içerisinde vasiliğe atanan kişinin kaçınma ve vasiliğe atanma kararına karşı yapılan itirazlar vesayet makamı tarafından incelenip karara bağlanır³⁰⁹. Kaçınma ve itiraz sebeplerini yerinde görmeyen vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesi, bu konudaki görüşü ile gerekli karar vermek üzere dosyayı denetim makamı görevini üstlenen Asliye Hukuk Mahkemesi’ne gönderir.

3.2.3.2. İtiraz

TMK m. 461’nci maddesinin ikinci fıkrasına göre vesayet makamının kararlarına karşı denetim makamına itiraz edilebilir. İtirazları değerlendirip karara bağlayacak denetim makamı olan Asliye Hukuk Mahkemesi’dir. Söz konusu düzenlemeye göre vasi de dahil olmak üzere şikayet yoluna gitmeye hakkı olan vesayet altındaki çocuk ve her ilgili itiraz yoluna da gidebilir. Vasi, vesayet makamının hem kendisiyle ilgili olan kararlara hem vesayetin yürütümü ile ilgili olan kararlara karşı itiraz hakkını kullanabilir³¹⁰.

İtiraz yoluna başvurmak için kanun koyucu tarafından on günlük hak düşürücü süre öngörülmüştür. Hak düşürücü süre vasi ve vesayet altındaki çocuk açısından kararın kendilerine tebliğ tarihinden, diğer ilgililer için ise öğrendikleri tarihten itibaren işlemeye başlar³¹¹. Öğretideki görüşlere göre denetim makamının itiraz üzerine vereceği kararlara karşı temyiz yolu açıktır³¹².

³⁰⁷ Özmen, s. 557; Öztan, Aile Hukuku, s. 1384; Tuncay, s. 74; Koç, s. 115;

³⁰⁸ Oğuzman/Dural, s. 504; Gönensay, s. 256; Feyzioğlu, s. 666;

³⁰⁹ Yarg. 18. H. D., T. 25/01/2016, E. 2015/7007, K. 2016/1047 sayılı ilam uyarınca TMK m. 422 gereğince vasinin şahsına, sıfatına karşı yapılan itirazların veya vasinin ileri sürdüğü kaçınma sebeplerini (özürlerini) inceleme görevinin vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesine ait bulunduğu teyit edilmiştir. <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (erişim tarihi: 18.05.2023);

³¹⁰ Oğuzman/Dural, s. 504; Kayran, s. 80.

³¹¹ Kayran, s. 80; Gençcan, Vasi, s. 715; Öztan, Aile Hukuku, s. 1369; Tuncay, s. 59;

³¹² Özmen, s. 639; Kayran, s. 80; Oğuzman/Dural, s. 504;

3.2.4. Rapor ve Hesapları İnceleme

Vasi, vesayet altındaki çocuğun malvarlığını yönetirken vesayet makamına hesap vermek zorundadır. Bu noktada vasi, hesap verme yükümlülüğü çerçevesinde vesayet makamınca belirlenen tarihlerde ve her durumda yılda bir defadan az olmamak üzere hesabı vesayet makamının incelemesine sunmakla yükümlü tutulmuştur. Vasi tarafından her yıl sunulan raporda vesayet altındaki çocuğa ait malvarlığında gelen bütün değişiklikler, yapılan masraflar ve elde edilen gelirler ayrıntılarıyla gösterilir ve gerek görülmesi halinde ilgili belgeler rapora eklenir³¹³. Görevi sona eren vasi de nihai rapor ve kesin hesabı vesayet makamına sunmak zorundadır. Vesayet altındaki çocuk görüş bildirme yeteneğine sahip ise hesabın hakim tarafından incelenmesi sırasında olanak dahilinde hazır bulundurulur. Söz konusu hesaplar vasi'nin vasilik görevini ne kadar özenle yerine getirdiği, vesayet altındaki çocuğun kişisel ve mali açıdan durumunun nasıl olduğu, vasi'nin görev süresinin uzatılıp uzatılmayacağı ve vasilik ücretinin ne kadar olması gerektiğinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Vesayet makamı olan Sulh Hukuk Mahkemesi kendisine sunulan hesap ve raporları inceler ve on beş gün içerisinde kabul veya ret kararı olmak üzere karara bağlar. Vesayet makamı hakimi, hesapta eksikliğin bulunması halinde bunların düzeltilmesini, yanlışlık olması halinde tamamlanmasını isteyebilir ya da vesayet altındaki çocuğun menfaatini ve yararını korumak amacıyla vasiyi görevden alma dahil diğer uygun önlemleri alma yetkisine sahiptir. Ayrıca hakim tarafından raporun düzeltilmesi veya tamamlanması için vasiye ek süre verilebilir veya vasi'nin açıklamada bulunması istenebilir³¹⁴. Vesayet makamı tarafından yerinde görülen raporlar kabul edilir ancak raporun onaylanması vasi'nin sorumluluğunu etkilemez ve ortadan kaldırmaz³¹⁵. Bu noktada hesap ve raporların incelenmesinde ve hukuka aykırı şekilde tutulan raporun onaylanmasında kusuru bulunan vesayet makamı, vasi ile sorumlu tutulabilir³¹⁶. Vesayet makamı, yerinde görülmeyen raporu reddeder ve vesayet altındaki çocuğun menfaatine uygun olarak örneğin vasi'nin görevine son verilmesi gibi uygun önlemleri alır. Vesayet makamının ret kararına karşı denetim makamına itiraz hakkı kullanılabilir. Denetim makamı, gerek görülmesi halinde duruşma açarak itirazı kesin olmak üzere karara bağlar.

³¹³ Gençcan, Vesayet, s. 1123; Kayran, s. 82, s. 109; Aydoğdu, s. 62;

³¹⁴ Oğuzman/Dural, s. 502; Özmen, s. 616; Kayran, s. 110;

³¹⁵ Öztan, Aile Hukuku, s. 1389; Tuncay, s. 84; Aydoğdu, s. 77.

³¹⁶ Oğuzman/Dural, s. 502; s. 663; Gönensay, s. 267;

3.3. VESAYET ORGANLARININ SORUMLULUĞU

Vesayet kurumunun temel amacı, velayet altında bulunmayan çocuklar ile kısıtlanmış bazı erginlerin malvarlığını ve kişilik haklarını koruyarak onların zarara düşmesini önlemektir. Ancak bazen vesayet altına alınan kişilerin vesayeti yürüten organların kusurlu veya kusursuz davranış ve eylemleri nedeniyle zarar görmeleri mümkündür³¹⁷. Bu bağlamda kanun koyucu, TMK m. 466 ve devamındaki maddelerde vesayet organlarının sorumluluğuna ilişkin birtakım kurallar düzenlemiştir. Özen yükümü başlıklı Medeni Kanunu'n 466. maddesine göre vesayet organları ve vesayeti yürütmek üzere görevlendirilmiş olan kişiler, vesayet görevinin icrası sırasında iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlü tutulmuştur. Vesayet organları açısından öngörülen sorumluluğun özen ilkesine dayandığı söylenebilir³¹⁸. Bu bağlamda vesayet görevinin gerektirdiği özen yükümlülüğünü bilerek veya bilmeyerek ihlal eden bütün vesayet organları, ihlal ettikleri ölçüde vesayet altındaki çocuğa verilen zararı tazmin etmekle yükümlüdür³¹⁹.

Vesayet organlarının sorumluluğu, kaynağını kanundan alır ve esas itibariyle haksız fiil sorumluluğun özel bir türünü oluşturmaktadır³²⁰. Dolayısıyla TMK m. 466 hükmü uyarınca özen yükümlülüğü çerçevesinde hareket etmeleri gereken vesayet organları, kanundan doğan yükümlülüklerini ihlal ettikleri zaman vesayet koruması altına alınan çocuğun uğradığı zararların gidermekle sorumlu tutulur. Bu nedenle kanunda öngörülme-yen ve açıkça düzenlenmeyen durumlara genel olarak haksız fiile ilişkin düzenlemeler uygulandığından vesayet organlarının sorumluluğu söz konusu olduğunda da haksız fiile ilişkin genel hükümlerin kıyasen uygulanması mümkündür³²¹. Üçüncü kişiler nezdinde oluşan zararların tazmini için TMK'da düzenlenen sorumluluk hükümlerine başvurulamayacak olup genel hüküm TBK m. 49 uygulama alanı bulur³²².

3.3.1. Genel Olarak

Vesayet organları açısından öngörülen sorumluluk esasen haksız fiil sorumluluğu olduğu için kusura dayanır. Dolayısıyla kusura dayanan haksız fiil sorumluluğunda aranan ve

³¹⁷ Yıldız/Gürsoy, s. 805; Tuncay, s. 84;

³¹⁸ Öztan, Aile Hukuku, s. 1411; Oğuzman/Dural, s. 527; Tuncay, s. 84;

³¹⁹ Tekinay, s. 660;

³²⁰ Tekinay, s. 660; Kayran, s. 84; Aldemir, s. 86;

³²¹ Koç, s. 116; Öztan, Aile Hukuku, s. 1412; Yıldız/Gürsoy, s. 805.

³²² Tuncay, s. 88;

TBK m. 49'da öngörülen unsurlar vesayet organlarının sorumluluğunda da aranmaktadır³²³. Kusurlu bir hukuka aykırı fiilin varlığı ile zarar sonuç arasında nedensellik bağının yanında vesayet organlarının sorumluluğu açısından bazı özel durumların gerçekleşmesi de gerekmektedir.

Vesayet organlarının sorumluluğunun ortaya çıkması için hukuka aykırı bir eylemin varlığı aranan ilk unsur olup objektif koşulu ifade etmektedir³²⁴. Vasinin ve vesayet organlarının, vesayet görevinin icrası sırasında kanun tarafından kendileri için öngörülen genel kuralları ihlal etmeleri, görevlerine aykırı davranışları, görevlerini hiç veya gereği gibi yapmamaları durumunda hukuka aykırı eylemin var olduğu kabul edilmektedir³²⁵. Hukuka aykırı fiilin vesayet görevinin yürütümü sırasında ortaya çıkması şarttır³²⁶.

Vesayet organlarının sorumluluğu için aranan bir diğer unsur kusur olup subjektif koşulu ifade etmektedir³²⁷. Kusurun yanında ayrıca özen yükümlülüğünün ihlali durumunun varlığı da aranmaktadır. Zira kanun koyucu, TMK m. 466 hükmü ile vesayet organlarının iyi bir yönetimin gerektirdiği özene sahip olması gerektiğini vurgulamıştır. Vesayet organlarının göstermeleri gereken özen objektif olarak belirlenir ve aynı öğretim düzeninde ve aynı sosyal ve psikolojik durumda bulunan yani ortalama niteliklere haiz bir bireyin o olayda sergileyeceği davranış kıstas olarak değerlendirilir³²⁸. Aynı zamanda kusur da kast veya ihmâl şeklinde ortaya çıkabilir. Vasinin veya vesayet organının kendisine yüklenen özen yükümlülüğüne kast veya ihmâl suretiyle uymadıkları hallerde sorumluluk açısından aranan kurur da ihmâl edilmiş olur. Kusurun derecesi vasi veya vesayet organının sorumlu olacağı tazminat miktarının belirlenmesinde hakim tarafından dikkate alınır³²⁹.

TMK m. 466 ve devam eden maddelerde yer alan vasinin sorumluluğu koşullarının oluşması için vesayet altında bulunanın zararının doğması gerekmektedir. Esasen zarar unsurunun özünü vesayet altındaki çocuğun maddi zararları oluşturmaktadır³³⁰. Ancak vesayet koruması altına alınan çocuğun manevi zarar da görmesi mümkündür. Vesayet

³²³ Köprülü/Kaneti, s. 536; Acar Umut, s. 133;

³²⁴ Acar Umut, s. 132;

³²⁵ Öztan, Aile Hukuku, s. 1413; Tuncay, s. 86;

³²⁶ Öztan, Aile Hukuku, s. 1414; Tekinay, s. 661;

³²⁷ Acar Umut, s. 132;

³²⁸ Yavuz, Nihat, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi Cilt I, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 440; Tuncay, s. 86.

³²⁹ Acar Umut, s. 133;

³³⁰ Oğuzman/Dural, s. 528;

altındaki çocuğun, vasinin kusurlu fiili nedeniyle manevi zarara uğraması halinde bu zararın tazmini genel hükümlere göre TBK m. 58 hükmü çerçevesinde mümkündür³³¹.

Sorumluluk için aranan unsur ise vesayet organlarının hukuka aykırı eylemleri nedeniyle vesayet altındaki çocuğa verdikleri maddi zarar arasında uygun bir illiyet bağının bulunmasıdır. İlliyet bağı, vesayet organlarının eylem ve kararlarının olağan akışa, hayat tecrübelerine ve objektif olasılığa göre sebebin meydana gelmiş bir zararı doğurmaya elverişli olması şeklinde tanımlanabilir³³².

3.3.1.1. Vasi Açısından Sorumluluk

Vasinin hukuki sorumluluğu TMK m. 467/1’de düzenlenmiş olup; söz konusu hüküm uyarınca vasi, vasilik görevin icrası sırasında kusurlu davranış nedeniyle vesayet altındaki çocuğun uğradığı maddi zararlardan sorumlu tutulmuştur³³³. Vasinin hukuki sorumluluğun doğması için vesayet görevinin ifası sırasında herhangi bir kusurlu davranışının varlığı yeterlidir. Vasinin kusurlu davranışının bir şeyi yapma yahut yapmama, bir görevini yerine getirme veya getirmeme şeklinde ortaya çıkması mümkündür. Bu noktada vesayet altındaki çocuğu vaktinde doktora veya hastaneye götürülmemesi nedeniyle hastalığın ilerlemiş olması ve tedavi masraflarının daha fazla olmasına yol açılması şeklinde oluşan maddi zararların vasiden talep edilmesi mümkündür³³⁴.

Ancak bazı hallerde vasinin sorumluluğuna ilişkin ayrı düzenlemeler öngörülmüştür. Örneğin, TMK m. 441 gereğince paraları yatırma zorunluluğuna uymayan vasi faiz kaybından sorumlu tutulmuştur. Anılan hüküm ile öngörülen sorumluluk da kusura dayalı sorumluluk niteliğini taşımaktadır³³⁵. Aynı şekilde vesayet altındaki çocuğa ait boş duran taşınmazı kiraya vermeyen vasinin, kusurlu hareket nedeniyle yola açmış olduğu zararlardan sorumluluğu gündeme gelecektir³³⁶.

Vasi tarafından sergilenen bir haksız fiil aynı zamanda suç teşkil ediyorsa vasinin cezai sorumluluğu da ortaya çıkar. Bu noktada TBK m. 74 gereğince hukuk hakimi, vasinin kusurlu olup olmadığı ve ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı hususu hakkında karar

³³¹ Öztan, Aile Hukuku, s. 1415; Tekinay, s. 662; Oğuzman/Dural, s. 528; Feyzioğlu, s. 670; Acar Umut, s. 135;

³³² Acar Umut, s. 133-134;

³³³ Yarg. 2. H. D., T. 25/12/2003, E. 2003/16223, K. 2003/17337. Karar metni için bkz.: Tekdoğan, Sulh, s. 133-134;

³³⁴ Tekinay, s. 662; Acar Umut, s. 135.

³³⁵ Yıldız/Gürsoy, s. 806; Acar Umut, s. 135-136;

³³⁶ Aydemir/Memiş/Ruhi/Uçakhan Güleç/Bahadır/Dinç, s. 42; Acar Umut, s. 136;

verirken ceza hukuku hükümleriyle bağlı olmadığı gibi ceza hakimi tarafından yapılan kusur değerlendirilmesi ve zararın belirlenmesine ilişkin kararıyla da bağlı değildir.

Son olarak belirtmek gerekir ki, TBK m. 467/2 gereğince vasinin sorumluluğuna ilişkin getirilen genel kural kayyım ve yasal danışman hakkında da uygulama alanı bulur.

3.3.1.2. Vesayet Daireleri Açısından Sorumluluk

Medeni Kanun'un 468. hükmü vesayet koruması altında alınan çocuğun uğradığı zararlardan dolayı vesayet organlarının sorumluluğu hususunda temel kanuni düzenlemedir. Anılan hükümle vesayet dairelerinde görevli kimselerin hukuka aykırı fiilleri nedeniyle vesayet altındaki çocuğun uğradığı maddi zararlardan ötürü doğrudan devletin sorumlu olacağı kuralı öngörülmüştür. Oysaki EMK'daki hükümlere göre vesayet daireleri, vesayet altındaki çocuğa kendi kusuruyla tek başına verdikleri zarardan dolayı kişisel olarak sorumlu tutulmuştu³³⁷. Eski kanuni düzenlemelere göre kusuru bulunan vesayet dairesi hakimi bizzat vesayet altındaki çocuğa uğratmış olduğu zararı karşılamak yükümlüydü. Vesayet altındaki çocuğun zararı vesayet dairesi ve vasinin ortak kusurundan doğmuş ise o halde vesayet dairesi hakimi ve vasi bakımından müteselsil sorumluluk söz konusuydu. Ancak 4721 sayılı Medeni Kanun'un yeni düzenlemesi ile vesayet görevin icrası sırasında vesayet daireleri tarafından vesayet altındaki çocuğa karşı verilen zararlardan devlet ilk sırada, doğrudan ve asli olarak sorumludur. Bu durumda kusurlu vesayet daireleri görevlilerinin vermiş oldukları zararlardan dolayı devletin sorumluluğu kusursuz bir sorumluluktur. Yeni düzenleme, Anayasa'nın 129. maddesinin 4. Bendinde yer alan *"Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir."* şeklindeki temel ilke ile paralel niteliktedir. O halde zarara uğrayan vesayet altındaki çocuk uğradığı zararın giderilmesi için doğrudan devlete başvurabilir³³⁸.

3.3.1.3. Devlet Açısından Sorumluluk

Devletin vesayet görevine ilişkin sorumluluğuna ilişkin düzenleme kanun koyucu tarafından TMK m. 468 hükmünde yer verilmiştir. TMK m. 468'e göre devletin sorumluluğu iki farklı şekilde tasnif edilebilir. Birinci tür sorumluluğunda yukarıda ifade edildiği üzere devlet, vesayet daireleri görevlilerinin kusurlu davranışlar nedeniyle ortaya çıkan zararlardan dolayı doğrudan sorumludur. Bu durumda devletin sorumluluğu asli, kusursuz ve doğrudan

³³⁷ Kayran, s. 86.

³³⁸ Özmen, s. 641; Koç, s. 116; Aldemir, s. 88;

sorumluluktur. İkinci tür sorumluluğu olan dolaylı sorumlulukta ise devlet, vasi, kayyım veya yasal danışman tarafından verilen zararlar sebebiyle tali nitelikte sorumludur. Zarar gören vesayet altındaki çocuk, uğradığı zararın giderilmesini ilk önce vasi, kayyım veya yasal danışmandan ister. Vasi, kayyım yahut yasal danışman tarafından zararın tamamı karşılanamıyor ve tazmin ettirilemiyorsa ödenmeyen kısımdan devlet sorumlu olur³³⁹. Bu halde devletin sorumluluğu ikincil bir sorumluluk türüdür³⁴⁰.

Bununla birlikte TMK m. 468/2'ye göre devlet gerek doğrudan gerek tali nitelikli olarak tazmin etmek zorunda kaldığı zararlar için zararın ortaya çıkmasında kusuru olanlara rücu etme hakkına sahiptir.

3.3.2. Tazminat Davası

Tazminat davası, vesayet organlarının ve vesayet işleriyle görevlendirilmiş olan kişiler tarafından vesayet görevlerini yerine getirirken kendi kusurlarıyla vesayet altında bulunan çocuğa verilen zararlardan dolayı açılacak dava türüdür. Dolayısıyla vesayet altındaki çocuk görmüş olduğu zararın giderilmesi için zarar veren veya verenlere karşı tazminat davası açma hakkına sahiptir.

Vesayet işleriyle görevlendirilmiş vasi yahut vesayet organlarının tazminat ile sorumlu tutulabilmesi için hukuka aykırı bir fiil, kusur, vesayet altındaki çocuğun zararı ve zarar-sonuç arasındaki illiyet bağı unsurları somut olayda tek tek araştırılacaktır³⁴¹. Açılacak tazminat davasına ilişkin usul ise TMK m. 469'da düzenlenmiştir. Bu davada görevli mahkeme Asliye Hukuk Mahkemesidir.

Gerek vasi, kayyım veya yasal danışman aleyhine ve devletin tali olarak sorumlu olduğu hallerde gerek vesayet organları aleyhine ve devletin ortaya çıkan zararlardan doğrudan sorumlu olduğu hallerde açılan tazminat davaları Asliye Hukuk Mahkemesinde görülür. Bu bağlamda her ne kadar tazminat davasında devlet davalı taraf sıfatıyla karşımıza çıksa da tazminat ve devletin ilgililere karşı açtığı rücu davaları idari yargı mahkemelerinde veya Danıştay'da görülemeyecektir³⁴². Yetki konusuna gelince ise tazminat davasında kesin yetki kuralı geçerli olup davanın her aşamasında hakim tarafından resen dikkate alınacaktır³⁴³.

³³⁹ Gençcan, Vesayet, s. 1133; Akıntürk, s. 534-535; Tuncay, s. 92;

³⁴⁰ Antalya, Medeni, s. 418; Aldemir, s. 88;

³⁴¹ Koç, s. 116; Acar Umut, s. 138.

³⁴² Öztan, Aile Hukuku, s. 1418; Tuncay, s. 93;

³⁴³ Öztan, Aile Hukuku, s. 1418; Yıldız / Gürsoy, s. 814- 815; Gençcan, Vesayet, s. 1126;

TMK m. 469/1'e göre vesayet ile ilgili tazminat davaları vesayet dairelerinin bulunduğu asliye mahkemesinde açılır.

Vesayet organlarının sorumluluğu ile ilgili açılacak tazminat davalarında davacı taraf sıfatıyla yer alacak kişi bizzat maddi zarara uğrayan vesayet koruması altındaki çocuktur³⁴⁴. Bu bağlamda vesayet koruma süresi sona eren ve ayırt etme gücüne sahip olan birey tazminat davasını şahsen açma hakkına sahiptir³⁴⁵. Vesayet altındaki çocuğun ölümü halinde tazminat davası, onun mirasçıları tarafından açılır; ancak açılacak davanın terekeye ilişkin olması nedeniyle ya mirasçıların tamamı tarafından açılması ya da açılacak davayı tüm mirasçıların onaylamaları gerekmektedir³⁴⁶. Vesayet altındaki çocuğa atanan yeni vasi veya halihazırda görevde bulunan vasi ile vesayet altındaki çocuğun çıkar çatışması yaşanması nedeniyle atanan temsil kayyımı, vesayet altında bulunan çocuk adına tazminat davası açar³⁴⁷. Birkaç vasinin bulunması halinde ise dava zarara neden olmayan diğer vasi tarafından TMK m. 462 gereğince vesayet makamından izin alınmak suretiyle açılabilir³⁴⁸.

Tazminat davasında davalı ise duruma göre değişkenlik göstermektedir. Zira TMK m. 467/2 uyarınca vesayet altındaki çocuğa verilen zarardan vasi, kayyım ve yasal danışmanlar sorumlu tutulmuşken, TMK m. 468 uyarınca ise vesayet organlarının hukuka aykırı karar ve eylemler nedeniyle doğrudan doğruya devlet sorumlu tutulmuştur. Bu bağlamda devlet aleyhine açılacak dava Hazineye yönelik açılmalıdır³⁴⁹.

3.3.3. Rücu Davası

Devlet vesayet dairelerinde çalışan görevli ve hakimlerin hukuka aykırı fiil ve karar nedeniyle verdikleri zararlardan birinci dereceden sorumludur. Ayrıca vasi, kayyım ve yasal danışman tarafından ödenemeyen zararlardan da sorumlu tutulmuştur. Rücu davası, devletin gerek doğrudan sorumluluk nedeniyle vesayet dairelerindeki görevliler, gerek ikinci dereceden vasi, kayyım ve yasal danışmanlar tarafından vermiş oldukları zararların tazmini amacıyla açılan dava türüdür. Rücu davasının esas amacı vesayet koruması sırasında vesayet görevliler yüzünden vesayet altındaki çocuğun zararının tazmininde devletin uğradığı zararın

³⁴⁴ Öztan, Aile Hukuku, s. 1419; Kayran, s. 87;

³⁴⁵ Öztan, Aile Hukuku, s. 1419; Tuncay, s. 93; Kayran, s. 88;

³⁴⁶ Acar Umut, s. 139; Aldemir, s. 90;

³⁴⁷ Gençcan, Vasi, s. 1577; Öztan, Aile Hukuku, s. 1419;

³⁴⁸ Yıldız / Gürsoy, s. 816; Acar Umut, s. 139;

³⁴⁹ Öztan, Aile Hukuku, s. 1420; Tuncay, s. 94; Akıntürk, s. 536. Sorumluluk davasının Adalet Bakanlığı'na karşı açılıp açılmayacağına ilişkin görüş için bkz: Yıldız / Gürsoy, s. 817-818.

giderilmesidir. Rücu davalarında zararın meydana gelmesinde kusuru bulunan kişilerin müteselsil sorumluluk hali de gündeme gelebilmektedir.

Devlet tarafından açılan rücu davalarında yine Asliye Hukuk Mahkemesi görevlidir. Yetkili mahkeme ise davalı konumunda bulunacak vesayet görevlilere bakılarak belirlenir. Davanın zarar veren vesayet dairesi hakim ve görevlilerine karşı açılacaksa, vesayet dairelerinin bulunduğu yere en yakın olan asliye hukuk mahkemesi yetkili olacaktır. Ancak dava diğer vesayet organlarından birine, yani vasi, kayyım veya yasal danışman aleyhine açılacaksa o halde yetkili mahkeme vesayet dairelerinin bulunduğu yer Asliye Hukuk Mahkemesi'dir.

Davanın niteliği gereği rücu davasında devlet yani Hazine her zaman davacı taraf konumundadır³⁵⁰. Devletin meydana gelen zararlardan birinci veya ikinci dereceden sorumlu olması aynı zaman rücu davasının davalısını belirler. O halde devletin asli yani doğrudan sorumlu olduğu ve vesayet dairelerinin kusurlu fiillerinden kaynaklanan rücu davalarında davalı taraf vesayet dairelerinde görev yapan hakimlerdir³⁵¹. Devletin tali nitelikte sorumlu olduğu ve vasi, kayyım veya yasal danışmana tazmin ettirilemeyen kısmından kaynaklanan rücu davalarında vasi, kayyım yahut yasal danışman davalı taraf sıfatına haizdir³⁵².

3.3.4. Dava Zamanaşımı

Kanun koyucu vesayet hukukundan kaynaklanan tazminat ve rücu davası bakımından zamanaşımı hususunu olağan ve olağanüstü zamanaşımı süresi olmak üzere iki farklı şekilde düzenlemiştir. TMK m. 492'de sorumluluk davalarında olağan zamanaşımı süresi hükme bağlanmışken olağanüstü zamanaşımı süresi TMK m. 493'de yer almaktadır.

TMK m. 492/1'e göre zararın meydana gelmesinden sorumlu olan vasi ve kayyım karşı açılacak tazminat davası, kesin hesabın tebliğ edildiği tarihi izleyen bir yıl içerisinde açılabilir. Bu durumda zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması için vesayet altındaki çocuğa, mirasçıları veya atanan yeni vasiye son rapor ve kesin hesabın onaylanıp onaylanmadığına ilişkin kararı ile tazminat davası açma haklarının bulunduğunu bildirmek suretiyle tebliğ edilmesi gerekir³⁵³. Aksi takdirde görev süresi biten vasinin tazminat

³⁵⁰ Akıntürk, s. 537; Acar Umut, s. 140; Kayran, s. 89;

³⁵¹ Gençcan, Vesayet, s. 1135;

³⁵² Gençcan, Vasi, s. 1587; Tuncay, s. 95.

³⁵³ Aldemir, s. 91; Kayran, s. 111-112;

sorumluluğu devam eder ve sorumluluk davasına ilişkin süreler zamanaşımına uğramaz³⁵⁴. Hesap verme ve kesin hesap verme yükümlülüğü bulunmayan yasal danışmana karşı açılacak tazminat davasında zamanaşımı süresi TBK'nın genel hükümlerine tabi olacaktır³⁵⁵.

TMK'nın 492. maddesinin devamında vasi, kayyım veya yasal danışman tarafından karşılanamayan zararın ödenmesi için devlete açılacak olan tazminat davalarında zamanaşımı süresi öngörülmüştür. İlgili maddenin ikinci fıkrasına göre devletin tali sorumluluğu söz konusu olduğu hallerde açılacak tazminat davaları zararın tazmin ettirilemeyeceğinin, teknik ifadeyle vasi, kayyım ya da yasal danışman hakkında borç ödemedenden aciz vesikasının alındığı tarihten başlayarak bir yıl içerisinde açılmazsa zamanaşımına uğrar³⁵⁶.

TMK m. 492/3 uyarınca devlete asli sorumluluk sahibi olarak yani vesayet altındaki çocuğun zarar görmesine vesayet daireleri görevlilerinin neden olması halinde açılacak tazminat davalarındaki zamanaşımı süresi genel hükümlere tabidir. O halde haksız fiilden kaynaklanan tazminat davaları için TBK m. 72 ile öngörülen iki ve on yıllık zamanaşımı süresi burada uygulama alanı bulur³⁵⁷.

TMK m. 492/son fıkrası gereğince devlet tarafından vasi, kayyım, yasal danışman yahut vesayet dairelerinin görevlerine karşı açılacak rücu davalarında zamanaşımı rücu hakkının doğumundan tarihten itibaren bir yıldır.

Nihayet TMK'nın 493. maddesi sorumluluk davalarında olağanüstü zamanaşımı sürelerini hükme bağlamıştır. Anılan hükme göre, TMK m. 492'de düzenlenen olağan zamanaşımı süreleri işlemeye başlamadan önce, zarar gören ilgililer tarafından bilinmesi veya anlaşılması ihtimali bulunmayan hesap yanlışlığı veya sorumluluk sebebine dayanan tazminat davaları; hesap yanlışlığının veya sorumluluk sebebinin öğrenilmesinden başlayarak bir yıl ve her halde kesin hesabın tebliğinin üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğramaktadır³⁵⁸. Kanunda öngörülen süreler içerisinde tazminat davası açılmazsa dava açma hakkı zamanaşımına uğrar.

³⁵⁴ Yarg. 18. H. D., T. 18.12.2014, E. 2014/10634, K. 2014/18506. Karar için bkz. **Acar Umut**, s. 141-142 (erişim tarihi: 16.05.2023);

³⁵⁵ **Antalya**, Medeni, s. 433; **Aldemir**, s. 92; **Kayran**, s. 90; **Acar Umut**, s. 142;

³⁵⁶ **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1421; **Tuncay**, s. 95; **Aldemir**, s. 91;

³⁵⁷ **Kayran**, s. 90; **Acar Umut**, s. 142; **Aldemir**, s. 92.

³⁵⁸ **Öztan**, Aile Hukuku, s. 1421; **Yıldız / Gürsoy**, s. 821;

3.3.5. Alacağın Niteliği

Kanun koyucu, vesayet altındaki çocuğun uğradığı zarar nedeniyle vasi ve Devlet'ten olan tazmin alacağını imtiyazlı alacaklar arasında saymıştır. Vesayet organlarından veya Devlet'ten olan alacağın hukuki mahiyetine ilişkin düzenleme TMK m. 494 hükmünde yer almaktadır. Anılan düzenlemeyle vesayet altındaki çocuğun vesayet organları veya Devlet'ten olan alacakları diğer kişilerin alacaklarından önde tutulmuş ve vesayet koruması altındaki çocuğun korunmasının sağlanması hedeflenmiştir. Ayrıca son olarak eklemek gerekir ki, vesayet koruması altında bulunan kişinin imtiyazlı olarak sayılan bu alacaklar İcra İflas Kanununun 206. maddesi uyarınca ikinci sırada yer alır³⁵⁹. Anılan düzenlemeye göre velayet ve vesayet nedeniyle malları borçlunun idaresine bırakılan kimselerin vesayet ilişkisinden doğan alacaklar, iflasın veya vesayetin devam ettiği müddet yahut bunların bitmesini takip eden yıl içinde açılırsa imtiyazlı alacak olarak kabul edilir ve ikinci sırada yazılır³⁶⁰.

3.4. DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Türk Medeni Hukukunda çocuğun vesayet hükümleri çerçevesinde korunması büyük önem taşımaktadır. Hukukumuzdaki vesayet hükümlerinin çerçevesi, yaşları veya yetersizlikleri nedeniyle kendilerine bakamayacak durumda olan çocukların korunmasını ve refahını sağlamak üzere oluşturulmuştur. Bu hükümlerin temel amacı ise çocuğun üstün yararını korumak, mutluluğu ve gelişimi için güvenli ve uygun bir ortam yaratmaktır. Vesayet altına alınan çocuğun korunmasının temel unsurları arasında uygun vasilerin atanması, çocuğun üstün yarar ilkesine bağlı kalınması ve vasilerinin ika ettikleri davranışların dikkatli bir şekilde denetlenmesi ve kontrol edilmesi yer almaktadır.

Vasi ataması çocuğun ebeveynlerinin velayet sorumluluklarını yerine getiremediği veya ebeveynlerin bulunmadığı, öldüğü veya çocuğa bakamayacak durumda olduğu durumlarda gerçekleşir. Bu gibi hallerde vesayet makamının çocuğun üstün yararını gözeterek vasi atama yoluna gitmesi kanuni bir zorunluluktur. Bu bağlamda TMK m. 348 f. 2 gereğince velayet altında bulunmayan küçük, yetkili vesayet kurumu tarafından vesayet altına alınır ve kendisine bir vasi atanır. Atanan vasi, çocuğun bakımı, eğitimi, beslenmesi, barınması ve yetiştirilmesinden Türk Medeni Kanunu gereğince sorumlu tutulmuştur. Vasinin ayrıca çocuk adına karar verme yetkisi bulunmaktadır. Bu kararlar eğitim, tıbbi tedavi, dini terbiye ve genel

³⁵⁹ İcra ve İflas Kanunu, T. C. Resmi Gazete, 2004, 09 Haziran 1932 [İİK];

³⁶⁰ Acar Umut, s. 143; Aldemir, s. 92.

refahla ilgili konuları içerebilir. Vasi söz konusu kararları verirken çocuğun menfaatlerine ve üstün yararına öncelik vermelidir. Vasinin karar alma yetkisine ek olarak çocuğu yasal konularda, işlemlerde ve sözleşmelerde temsil etme ve çocuğa ait malvarlığını idare etme yetkisi vardır. Vasi gerektiğinde çocuk adına rıza göstererek çocuğun haklarının korunmasını sağlar. Ancak vasinin çocuğun yüksek menfaatleri doğrultusunda hareket etmesini ve yetkilerini kötüye kullanmamasını temin etmek amacıyla atanan vasinin davranış ve kararları, ilgili mahkeme tarafından gözetim ve kontrole tabidir. Koşulların değişmesi veya vasinin uygun olmadığı veya onun çocuğun üstün yararına uygun olarak hareket etmediği tespit edilirse, mahkeme çocuğun korunmasını sağlamak için üzerinde kurulan vesayeti kaldırabilir veya yerine yeni bir vasi atayabilir. Açıklanan hususlardan anlaşılacağı üzere yasal mevzuat ile öngörülen mekanizmaların etkin uygulanması sonucunda çocuğun sahip olduğu haklar muhafaza edilmiş, çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli bakım ve koruma sağlanmış olacaktır.

Türk Medeni Hukukunda çocuğun vesayet hükümleri çerçevesinde korunması, onun korunmasını amaçlasa da uygulamada ortaya çıkabilecek bazı olumsuzluklar da mevcuttur. İlk olumsuzluktan bahsedecek olursak, vasi tayini ve çocuğun korunmasına ilişkin kararların alınmasıyla ilgili yasal süreç olması gerekenden daha yavaş ilerlemektedir. Ayrıca mahkemeler arasındaki görev ve yetki paylaşımı kritik durumlarda gecikmeler meydana getirebilir ve bu da çocuğun korunmasında potansiyel bir aksamaya yol açabilmektedir. Ayrıca vasinin vereceği kararlar ve sergileyeceği davranışlara ilişkin var olan gözetim ve kontrol hükümlerine rağmen, bazı durumlarda vasilerin fiili gözetiminin yetersiz olduğu kanaatindeyim. Bu durum, uygun müdahale yapılmadığı takdirde çocuğun haklarının ihmal veya istismar edilmesine yol açabilir. Özellikle fiili uygulamada genel olarak vasiler korunacak kişinin akrabalarından seçilmekte ve seçilmiş akraba olan vasiler vesayet koruması altına alınan kişinin menfaatlerine aykırı şekilde hareket etmektedirler. Bir diğer olumsuz durum ise çocuğun üstün yararı kavramının mevzuatta tanımlanmamış olması, çocuğun üstün yararının tam olarak ne olduğunun belirlenmesi ve tespit edilmesinde zorluklar yaşanmasına ve farklı vesayet makamlarınca farklı şekillerde yorumlanmasına sebebiyet verebilmektedir. Bu durum, tutarsız kararlara ve sonuçlara yol açabilmektedir. Son olarak çocuğun dinlenilmesi ilkesi çerçevesinde çocuğun görüşlerinin dikkate alınması gerekse de özellikle küçük yaşta olan çocuklar veya hassas ve özel bakıma ihtiyaç duyan çocuklar için isteklerinin değerlendirilmesinde zorluklar yaşanabilmektedir. Çocukların bu sürece yeterince dahil edilmemesi, vesayet ile ilgili kararlarda çocukların sesinin yeterince duyulmamasına ve neticeten zarar görmelerine sebep verecektir.

Vesayet kurumunun uygulanması sırasında oluşacak olumsuz durumları en minimum düzeye indirmek amacıyla mevcut yasal çerçevenin sürekli olarak değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi, etkili bir koruma sistemi sağlamak için sürekli çaba gösterilmesi gereklidir. Zira toplumda önemli yeri olan çocukların değişebilen ihtiyaçları, mevcut yasal düzenlemeler karşısında yetersiz kalabilmektedir. Tarafımca önerilen çözüm ve tekliflerin vesayet kurumuna etkinliğin kazandıracağı veya mevcut etkinliğin arttırılmasına hizmet edeceği kanaatindeyim.

Öncelikle mevcut yasa ve düzenlemelerin, çocukların korunmasına ilişkin uluslararası sözleşmeler ve en iyi uygulamalarla uyumlu hale getirilmeleri için ilgili tüm mevzuat gözden geçirilmeli ve güncellenmelidir. Bu şekilde vasilerin rolleri ve sorumlulukları açıkça tanımlanacak ve çocuğun yararı ve menfaatlerine uygun olarak hareket etmeleri sağlanacaktır. Ayrıca çocukların korunması konusunda bilgi, kaynak ve en iyi uygulamaların paylaşılması amacıyla hükümet, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar arasında iş birliğinin teşvik edilmesi pozitif katkı sunacaktır. İkinci olarak, vasilere çocuk gelişimi, çocuk hakları, onlarla iletişim, oluşabilecek ihtilafların çözümü ve istismar veya ihmal belirtilerini belirleme ile ilgili bilgi ve becerilerle donatılmaları için kapsamlı eğitim programları verilmesi sağlanabilir. Vasileri çocuk koruma ve yasadaki yeni gelişmeler hakkında bilgilendirmek için düzenli atölye çalışmaları ve seminerler düzenlenebilir. Yeterli bilgilere sahip, nitelikli eğitimi ve seminerleri tamamlayan vasilerden oluşacak (her il için ayrı Bilirkişilik Bölge Kurulu gibi) özel görevli bir kurulun tahsis edilmesiyle çoğunlukla akrabaların arasında vasi tayini yoluna gidilmesiyle ortaya çıkabilecek sorunlar önlenebilecektir. Bu noktada vasi seçimi ve tayini için mevcut kriterlerden farklı olacak şekilde kriterlerin değiştirilmesi yoluna da gidilebilir. Vasiliğe atanacak kişilerden çocukların korunması, icra etmeleri gereken görev ve yükümlülükleri ile ilgili bir sınavdan başarılı olma durumu, zorunlu bir koşul olarak belirlenebilir. Son olarak çocukların karar alma süreçlerine katılmalarının teşvik edilmesi ile ilgili önerilerimin etkili olacağı kanaatindeyim. Çocuklara, özellikle onları doğrudan etkileyen durumlarda, refah ve korunmalarını ilgilendiren konularda görüşlerini ifade etme fırsatı verilerek mahkeme süreçlerine çocuk katılımını teşvik etmek gerekir. Çocuklarını katılımlarını kolaylaştırmak için çocuk dostu iletişim yöntemleri ve platformları geliştirilmelidir. Bu noktada mahkemede çocukların görüşlerini dinleyecek pedagog, psikolog ve sosyologlara iş düşmektedir. Bu kişilere bilim ve hukuktaki gelişmeler, mahkemelerinin işleyişi ile görüşme taktikleri gibi konularda sürekli olarak hizmet içi eğitim ve seminerler verilmesi ve çocuk merkezli olan tüm yargı süreçlerine bilimsel olarak maksimum katkıyı vermelerinin sağlanması daha yararlı olacağı düşünülmektedir.

SONUÇ

Türk Hukukunda vesayet hükümleri çerçevesinde çocuğun korunması, üzerinde dikkatle durulmayı ve sürekli göz önünde bulundurulup güncellenmeyi hak eden çok önemli ve çok yönlü bir konudur. Bu çalışmamızda çocukların haklarını ve esenliğini korumak için yürürlükte olan düzenlemelere ışık tutmayı amaçlayarak Türkiye Cumhuriyeti'nde yürürlükte olan vesayetle ilgili yasal çerçevenin çeşitli yönleri araştırılmıştır. Çalışma boyunca vasinin atanması, kendisine kanunen yüklenmiş görev ve sorumluluklar ve görevden alınma dahil olmak üzere vesayetle ilgili yönleri ayrıntılı olarak incelenmiş, çocukların esenliği ve korunmasının sağlanmasındaki önemi vurgulanmıştır.

İşbu çalışmamızın en önemli bulgularından biri de vesayet konularında yol gösterici ilke olarak çocuğun üstün yararına yapılan vurgudur. Türk Medeni Hukuku ve uygulamadaki Yargıtay'ın başta olmak üzere izlenim, vasilige ilişkin kararlar alınırken çocuğun üstün yararının her zaman birincil düşünce olması gerektiğini kabul etmektedir. Bu ilke, fiziksel ve duygusal esenlik, eğitim ve genel gelişim gibi yönleri kapsayarak, çocuğun refahını artırmada ve haklarını korumada temel bir dayanak görevi görür.

Devletin sorumluluğuna ilişkin hükümler dahil olmak üzere vesayet organlarının sorumluluğuna ilişkin yasal çerçeve bir diğer önem taşıyan bir konudur. Unutulmamalıdır ki, kamusal niteliği ağır basan vesayet organları vesayet altındaki kişinin şahıs, malvarlığı ve mali konularda görevlerini yerine getirirken her zaman vesayet altındaki kişinin her çeşit çıkar ve menfaatlerini dikkate almak zorundadırlar. Sorumluluk esaslarına ilişkin düzenlemeler çerçevesinde vasinin vesayet altındaki kişiye kusuruyla verdiği zararlardan ötürü birinci, Devletin ise ikinci dereceden sorumlu olması vesayet altındaki kişinin maddi açıdan korunması büyük bir önem taşımaktadır. Kanunla öngörülen bu düzenlemelere dayanarak vasilerin vesayet altında bulunan küçük ile ilgili her konu ve kararda titiz davranması beklenilmektedir. Ancak vasinin sorumluluğunun arttırılmasına yönelik getirilebilecek yeni düzenlemelerin şüphesiz ki vesayet altında bulunan küçüğün çıkarlarının daha da etkili bir şekilde korunmasına hizmet edeceği açıktır.

Çalışmamız, ilgili yasal düzenlemeleri inceleyerek çocuğun yüksek yararını koruma ve temsil etme görevinin nitelikli ve sorumlu kişilere emanet edilmesini sağlamak için yürürlükte olan mekanizmaları vurgulamaktadır. Ancak toplumda yer alan küçüklerin gelişen ihtiyaçlarını ve değişen koşullarını etkili bir şekilde ele almak için yasal çerçevenin sürekli olarak değerlendirilmesi ve iyileştirilmesi gerekmektedir. Vesayet konularına çocuk merkezli bir yaklaşımın dahil edilmesi ve çocukların karar alma süreçlerine katılımlarının teşvik edilmesi, çocuk haklarının korunmasının daha da geliştirilmesine yönelik atılabilecek

adımlardandır. Vesayetin sadece yasal bir zorunluluk olarak değil, çocuğun hak ve menfaatlerini koruma görevi verilen bir sorumluluk olarak görülmesi gerektiğini ve bu görevi yapabilecekler arasından en uygun vasinin seçilmesine özen gösterilmelidir. Zira çocuğun korunması için ve çocuğun eğitim ve bakımı için çocuk ile sürekli etkileşim halinde olacak kişi vasideir. Uygulamada vasilik görevine tamamen uygun olup olmadığı yönünde bir araştırma yapılmaksızın vasilerin en yakın akrabalarından seçildiği görülmektedir. Türk Medeni Kanunu, vesayet hükümleri çerçevesinde çocuğun korunmasına yönelik sağlam bir temel oluşturmakla birlikte bu kanunların etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak için süregelen çabalara ihtiyaç duyulmaktadır. Sonuç olarak çocuğun hiçbir zarara uğramaksızın korunmasının sağlanabilmesi için etkin bir yargılamanın yürütülmesi gerekir. Buna yönelik Kanun koyucu tarafından gerekli düzenlemelerin yapılması ve denetim mekanizmalarının etkin bir şekilde yürütülmesi gerektiği kanaatindeyim.

KAYNAKÇA

- Acabey, Mehmet Beşir : **Soybağı**, Güncel Hukuk Yayınları, İzmir, 2002.
- Acar Umut, Ayşe : **Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- Açıkgöz, Aslı : **Dar Anlamda Vesayeti Gerektiren Haller ve Vesayet Altına Almanın İşlem Ehliyeti Bakımından Sonuçları**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- Aday, Nejat : “Vesayet Hukukunda Geçici Hukuki Korumalar ve Vesayet Tedbir Şerhi Uygulaması”, **İstanbul Hukuk Mecmuası**, C. 77, S. 2, 2019, ss. 813-846.
- Akıncı, Ziya/Demir Gökyayla, Cemile : **Milletlerarası Aile Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- Akıncı, Şahin : **Roma Hukuku Dersleri**, 17. Baskı, Sayram Yayınları, Konya, 2022.
- Akıntürk, Turgut : **Aile Hukuku**, 11. Bası, İstanbul, 2008.
- Akıntürk, Turgut/Ateş, Derya: **Aile Hukuku**, 20. Baskı, İstanbul, 2017, (Akıntürk/Ateş, Aile).
- Akıntürk, Turgut/ Ateş, Derya: **Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku**, 18. Bası, C. II, Beta Yayınevi, İstanbul, 2016, (Akıntürk/Ateş, Medeni).
- Aksaray, Buse : “Roma Hukukunda Kadının Hak ve Fiil Ehliyeti”. Yüksek Lisans Tezi. **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 2011.
- Akyol, Semra : “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Çerçevesinde Çocuğun Görüşlerine İlkesi” (Varlığının Sahibi Olan Çocuk), **I. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı**, C. I, 2011, ss. 183-188.
- Akyüz, Emine : **Çocuk Hukuku**, 8. Baskı, Pegem Akademi, Ankara, 2021, (Akyüz, Çocuk).
- Akyüz, Emine : “Medeni Kanun’a Göre Ana Babanın Çocuğu Yetiştirme Görevi”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 1, 1983, ss. 511-529, (Akyüz, Yetiştirme).
- Albayrak, Süleyman : “Çocuğun Serbest Malları”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 26, S. 2, 2018, ss. 443-471.

- Aldemir, Songül : "Medeni Kanun Çerçevesinde vesayet ilişkisi ve vesayeti gerektiren haller", Yüksek Lisans Tezi. **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Erzurum, 2020.
- Antalya, Osman Gökhan : **Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, (**Antalya**, Borçlar).
- Antalya, Osman Gökhan : **Türk Medeni Kanunu**, Beta Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2013, (**Antalya**, Medeni).
- Atasoy, Samed : **İslam ve Osmanlı Hukukunda Hidane**, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, İstanbul, 2019.
- Aydemir, Efrail/ Memiş, Yusuf/ Ruhi, Ahmet Cemal/ Uçakhan Güleç, Sema/ Bahadır, Çilem/ Dinç, Mutlu: **Hukuk Davaları 2**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- Aydoğdu, Burcu Gizem : "Aile Hukukunda Vesayet ve Uygulamada Vesayet Davaları". Yüksek Lisans Tezi. **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Erzurum, 2020.
- Ayiter, Kudret : **Roma Hukuku Dersleri Aile Hukuku**, 2. Bası, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1963.
- Baktır Çetiner, Selma : **Velayet Hukuku**, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2000.
- Bardakoğlu, Ali : "Vesayet", *Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, ss. 1-7. <https://islamansiklopedisi.org.tr/vesayet> (erişim tarihi: 11.12.2022).
- Batıgün, Elif Selen : **Velayet ve Çocuğun Korunması**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- Baygın, Cem : **Soybağı Hukuku**, 1. Basım, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2010.
- Birinci Uzun, Tuba : "Türk Medeni Kanunu'na Göre Velayetin Kullanılması ve Çocuğun Yüksek (Üstün) Yararı İlkesi Doğrultusunda Boşanmada ve Evlilik Dışı İlişkide Birlikte Velayet Modeli", **Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 6, S. 1, 2016, ss. 135-166.
- Demir, Remzi : "Türk Medeni Kanun'a Göre Çocuğun Kişiliğinin Korunması", **SDÜHFD**, C. 9, S.2, 2019, ss. 271-303.

- Demir Gökyayla, Cemile : “Milletlerarası Özel Hukukta Vesayet”, Ata Sakmar’a Armağan, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2012, ss. 403-427.
- Demiray, Leyla Ağça : “Engellilerin Yasa Önünde Eşit Tanınma Hakkı Çerçevesinde Vesayet Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, **Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 2015.
- Demirci, Günseli : “Türk Medeni Hukukunda Çocuğun Korunması”, Yüksek Lisans Tezi, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Konya, 2010.
- Doğancı, Kâmil / Kocakuşak, Fulya: Eski Roma Ailesinde “Pater Familias” ve “Patria Potestas” Kavramları, **Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 15, S. 27, ss. 233-250.
- Dural, Mustafa / Öğüz, Tufan/Gümüş, Alper : **Türk Özel Hukuku, Aile Hukuku**, 11. Bası, C. III, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2016.
- Ekşi, Nuray : **Milletlerarası Nitelikli Davalara İlişkin Mahkeme Kararları**, Beta Yayınları, 2007, (Ekşi, Milletlerarası).
- Ekşi, Nuray : “Yargıtay Uygulamasında Vesayete İlişkin Yabancı Kararların Tanınması Davalarında Karşılaşılan Sorunlar”, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni**, C. 38, S. 1, 2018, ss. 41-83, (Ekşi, Yargıtay).
- Elçin, Doğa : "Vesayet ve Kısıtlılık Kararı Verilmesine veya Sona Ermesine ve Vesayetin Yürütülmesine Uygulanacak Hukuk, Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi ve Yabancı Mahkeme Kararlarının Tanınması", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 67, S. 2, 2018, ss. 279-354.
- Em, Ali : **Vesayet Hukuku ve Davaları**, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.
- Eşelioğlu Sezgili, Nevin : “Vasinin Görevleri ve Sorumluluğu”. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. **Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Mersin, 2007.
- Erdem, Mehmet : “Vasinin Göreve Başlaması ve Görevinin Sona Ermesi Aşamasında Vesayet Dairelerinin Görev ve Yetkileri”, **Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 2, 2017, ss. 189-218.

- Ertürk, Fatih : “Türk Hukukunda Vesayeti Gerektiren Haller, Vasi Tayini ve Vesayetin Sona Ermesi”. **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 2010.
- Feyzioğlu, Feyzi N. : **Aile Hukuku**, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1986.
- Gençcan, Ömer Uğur : **Vasi-Kayyım-Yasal Danışman ve Vesayet Daireleri, Yargıtay Uygulaması, Bilimsel Açıklama, En son İçtihatlar**, 3. Baskı, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2019, (**Gençcan, Vasi**).
- Gençcan, Ömer Uğur : **Velayet Hukuku**, Genişletilmiş 2. Baskı, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2020, (**Gençcan, Velayet**).
- Gençcan, Ömer Uğur : **Vesayet Hukuku**, Yetkin Hukuk Yayınları, Ankara, 2009, (**Gençcan, Vesayet**).
- Güler, Ümit : “XVII. ve XVIII. Yüzyıl Kıbrıs Kadı Sicillerine Göre Müslüman- Zimmî İlişkilerinin İslam Şahıs ve Miras Hukuku Açısından Tahlili”, **Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi**, C. 2, S. 1, 2016, ss. 193-213.
- Gümüş, Mustafa Alper : "Kısıtlı ve Kısıtlı Olmayan Ergin Kişilerin Koruma Amaçlı Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK 432-437)", **Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 1, S. 2, 2004, ss. 189-228.
- Güneş Ceylan, Seldağ : **Roma Hukukundan Günümüze Velayet- Vesayet Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2004.
- Güneş Peschke, Seldağ : “Roma’da Kadının Fiil Ehliyetinin Sınırları”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 23, S. 3, 2017, ss. 17-32.
- Gürsoy, Serhan/Bulut, Harun: **Aile Mahkemesi Uygulaması**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2004.
- Gönensay, A. Samim : **Türk Medeni Hukuku, Aile Hukuku, C. II**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1940.
- Gözler, Kemal : **Hukuka Giriş**, Ekin Yayınevi, 15. Baskı, 2018, s. 137.
- Hatemi, Hüseyin / Serozan, Rona: **Aile Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1993.
- Helvacı, Serap : **Gerçek Kişiler**, 4. Bası, Legal Yayımcılık, İstanbul, 2017, (**Helvacı, Gerçek**).

- Helvacı, Serap : **Kişiliğin Korunması ve Vesayet Hukuku**, 1. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001, (Helvacı, Vesayet).
- Helvacı, Serap/Erlüle, Fulya : **Medeni Hukuk**, 5. Bası, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2018.
- Huysal, Burak : **Devletler Özel Hukukunda Velayet**, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2005.
- İlyaz, Emine : “**Milletlerarası Aile Hukukunda Çocuğun Vesayeti**”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019.
- İmamoğlu, Hülya : “Vesayet Altındaki Küçüğün Koruma Amacıyla Özgürlüğünün Kısıtlanması (TMK m. 446), 80. Yıl Armağanı, **AÜHFD**, C. 54, S. 4, 2007, ss. 299-34.
- İnan, Ali Naim : “Çocuk Haklarına Dair Sözleşme”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 44, S. 1, 1995, ss. 765-778.
- İnceel, Murat : “Roma ve Türk Hukukunda Vesayet”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 2009.
- Kaçak, Nazif : **Türk Medeni Kanunu**, Ankara, 2007.
- Karabacak, Ayşegül : “Eşlerin Çocuk Üzerindeki Velayet Hakkı”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 2006.
- Karaca, Hilal : **Velayetin Kapsamı ve Hükümleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2015.
- Kayran, Belma : “Türk Medeni Kanunu’nda Vesayet Hukuku”, Yüksek Lisans Tezi. **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Konya, 2012.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. : **Aile Hukuku**, Genişletilmiş 2. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2016, (Kılıçoğlu, Aile).
- Kılıçoğlu, Ahmet M. : **Medeni Hukuk Temel Bilgiler**, 2. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2012, (Kılıçoğlu, Medeni).
- Kılıçoğlu, Ahmet M. : “Medeni Kanunumuzu Nasıl Değiştirdik”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 22, S. 3, 2016, ss. 1717-1757, (Kılıçoğlu, Değiştirdik).
- Koç, Nevzat : “Türk Medeni Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış”, Prof. Dr. İrfan Baştuğ Anısına

- Armağan, **DEÜHFD**, C. 7, Özel Sayı, 2005, s. 99-120.
<http://hukuk.deu.edu.tr/fakultemiz/hukuk-fakultesi-dergisi/cilt-7-ozel-sayi/> (erişim tarihi: 18.11.2022).
- Koçhisarlıoğlu, Cengiz : **Boşanmada Birlikte Velayet ve Yasanın Aşılması**, 1. Basım, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004.
- Koschaker, Paul/ Ayiter, Kudret: **Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İzmir, 1993.
- Köprülü, Bülent / Kaneti, Selim: **Aile Hukuku**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1989.
- Oğuzman, Kemal / Barlas, Nami: **Medeni Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar**, 21. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.
- Oğuzman, Kemal / Dural, Mustafa: **Aile Hukuku**, Gözden Geçirilmiş 2. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998.
- Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/ Özdemir Oktay, Saibe: **Kişiler Hukuku**, 17. Bası, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2018.
- Özbilen, Arif Barış : “Vesayet Altındaki Kişinin Malvarlığının Yönetimi”, **Hacettepe HFD**, C. 11, S. 2, 2021, ss. 706-752.
- Özdemir, Hayrunnisa : “Çocuk Mallarının Yönetimi, Kullanılması, Harcanması ve Korunması”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 16, S. 3, 2013, ss. 81-105.
- Özkan, Hasan : **Sulh Hukuk Davaları ve Tatbikatı**, 7. Bası, Ankara, 2002.
- Özkan, Işıl : **Devletler Özel Hukukunda İkametgah, Mutad Mesken ve İşyeri Bağlama Noktalarının Yeniden Değerlendirilmesi**, Ankara, 2003.
- Özkan, Mehmet : “İslam Hukukunda Velayet Sahiplerinin Çocuğun Malları Üzerindeki Tasarruf Yetkileri”, **Balıkesir İlahiyat Dergisi**, C. 2021, S. 13, 2021, ss. 137-179.
- Özlü, Hakkı : **Türk Medeni Hukukunda Velayetin Kaldırılması**, Ankara, 2002.
- Özmen, İsmail : **Vesayet Hukuku Davaları: Açıklamalı İçtihatlı**, 3. Baskı, Kartal Yayınevi, Ankara, 2004.

- Özuğur, Ali İhsan : **Kişî Hukuku- Velayet - Vesayet - Soybağı - Evlat Edinme Hukuku Diğer Eşin Rıza ve Onamına Bağlı İşlemler**, 5. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016.
- Öztan, Bilge : **Medeni Hukuk'un Temel Kavramları**, 25. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2007, (Öztan, Medeni).
- Öztan, Bilge : **Aile Hukuku**, 6. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2015, (Öztan, Aile Hukuku).
- Palamut, Mehmet E. : **Medeni Hukuk**, 1. Baskı, Alfa Aktuel Yayınları, İstanbul, 2011.
- Polat, Güler : “Vesayet İşlemleri ve Vasilik Sürecinde Açıklayıcı Rehber”, T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara, 2020. <https://www.aile.gov.tr/media/55976/vesayet-islemler-ve-vasilik-sureci-hakkinda-aciklayici-rehber.pdf> (erişim: 09.05.2023).
- Püsküllüoğlu, Ali : **Türkçe Sözlük**, Arkadaş Yayınları, Ankara, 1994.
- Ruhi, Ahmet Cemal : **Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun**, 2. Bası, Ankara, 2008.
- Sarıtaş, Duygu Özer : **Roma Kişiler Hukuku Ders Notları**, 1. Baskı, Dora Basım, Bursa, 2018.
- Saymen, Ferit Hakkı/Elbir, Halid Kemal: **Türk Medeni Hukuku (Cilt 3) Aile Hukuku**, Hak Kitabevi, Ankara, 1957.
- Serdar, İlknur : “Birlikte Velayet”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.10, S. 1, İzmir, 2008, s. 155-197.
- Serozan, Rona : **Çocuk Hukuku**, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005.
- Şener, Esat : **Velayet Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 1996.
- Şirin, Memduh Cemil “Çocuğun Yararı Gözüyle Çocuğun Yüksek Yararı İlkesine Bakış”, **Çocuk ve Medeniyet**, C. 4, S. 8, 2019, ss. 219-240.
- Tat, Orkun : **Türk Medeni Kanun’da Yasal Danışmanlık**, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık A.Ş., İstanbul, 2018.
- Tandoğan, Haluk : “Velayetten Doğan Kanunlar Kanun İhtilafları”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 1, 1946, ss. 505-531.
- Tanrıbilir, Feriha Bilge : **Çocuk Haklarının Uluslararası Korunması ve Koruma Mekanizmaları**, Ankara, 2011.

- Tahiroğlu, Bülent : **Roma Borçlar Hukuku**, Der Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2012.
- Tahiroğlu, Bülent / Erdoğan, Belgin: **Roma Hukuku Dersleri**, Der Yayınları, İstanbul, 2009.
- T.C. Adalet Bakanlığı (2015) : *Hukuk Sözlüğü*. Ankara. <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/> (erişim tarihi: 13.11.2022).
- Tekdoğan, Aydın : **Asliye ve Sulh Hukuk Mahkemesi Uygulamaları**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016, (Tekdoğan, Asliye).
- Tekdoğan, Aydın : **Sulh Hukuk Davaları**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, (Tekdoğan, Sulh).
- Tekinay, Selahattin S. : **Türk Aile Hukuku**, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 3. Bası, İ.Ü.H.F, İstanbul, 1990.
- TDK Yayınları : **Türkçe Sözlük**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, 11.Baskı, Ankara, 2011.
- Tiryakioğlu, Bilgin : **Çocukların Korunmasına Milletlerarası Sözleşmeler ve Türk Hukuku**, Ankara, 1991.
- Topal, Şevket : “Korunmaya Muhtaç Çocukların Bakımı ve Gözetimi Açısından İslam Hukukunda Velayet ve Vesayet Yetkisi”, **Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, C.6, S. 3, 2006, ss. 249-273.
- Tuncay, Burak : **“Bir Kamu Vesayeti Organı Olarak Vasi ve Vasinin Hukuki Sorumluluğu”**, Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2022.
- Tuncer Kazancı, İdil : “Hukuki Dinlenilme Hakkı ve Çocuğun Katılma Hakkı Bağlamında Yargılamada Çocuğun Dinlenilmesi”, **Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 9, S. 1, 2023, ss. 57-80.
- Türk Dil Kurumu : *Türkçe Sözlük*. (11. Baskı). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.
- Usta, Sevgi : **Çocuk Hakları ve Velayet**, 1. Basım, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012.
- Yarayan, Ali : **Türk Medeni Hukuku Temel Bilgiler**, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2013.

- Yavuz, Nihat : **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi Cilt I**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015.
- Yetik, Nurten : **Nüfus Velâyet Vesayet Nafaka**, 1. Bası, Bilge Yayınevi, Ankara, 2007.
- Yıldız, Ekrem/Gürsoy, Serhan: **Türk Vesayet Hukuku Yargılama Usul Ve Esasları**, 1. Basım, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2010.
- Yılmaz, Ejder : **Hukuk Sözlüğü**, 9. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.
- Yılmaz, Süleyman / Yıldırım, Abdulkerim : **Medeni Hukuku- 1**, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- Zevkliler, Aydın/Havutçu, Ayşe/ Ertaş, Şeref / Gürpınar, Damla: **Medeni Hukuk**, 10. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2018.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Nazila AKSU
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Bakü 145 Numaralı Lise
Lisans Diploması	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2021
Tezsiz Yüksek Lisans Diploması	-
Dönem Proje Konusu	-
Tezli Yüksek Lisans Diploması	-
Yüksek Lisans Tez Konusu	-
Doktora Diploması	-
Doktora Tez Konusu	-
Yabancı Dil / Diller	Rusça, İngilizce, Azerice
BİLİMSEL FAALİYETLER	
-	
İŞ DENEYİMİ	
Stajlar	Antalya Adliyesi – Antalya Barosu, Avukatlık Stajı, 2022
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	-